

TURİZM VE KÜLTÜR ARAŞTIRMALARI

Editör

Doç. Dr. Fatih ADIGÜZEL

© Copyright 2025

Bu kitabın, basım, yayın ve satış hakları Akademisyen Kitabevi A.Ş.'ne aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ve/veya başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Tablo, şekil ve grafikler izin alınmadan, ticari amaçlı kullanılamaz. Bu kitap T.C. Kültür Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır.

ISBN 978-625-375-796-0	Sayfa ve Kapak Tasarımı Akademisyen Dizgi Ünitesi
Kitap Adı Turizm ve Kültür Araştırmaları	Yayıncı Sertifika No 47518
Editör Fatih ADIGÜZEL ORCID iD: 0000-0002-5978-2495	Baskı ve Cilt Vadi Matbaacılık
Yayın Koordinatörü Yasin DİLMEN	Bisac Code CKB031000
	DOI 10.37609/akya.3925

Kütüphane Kimlik Kartı

Turizm ve Kültür Araştırmaları / ed. Fatih Adıgüzel.
Ankara : Akademisyen Yayınevi Kitabevi, 2025.
369 s. : tablo, şekil, harita, fotoğ. ; 160x235 mm.
Kaynakça ve Ekler var.
ISBN 9786253757960

GENEL DAĞITIM

Akademisyen Kitabevi A.Ş.

Halk Sokak 5 / A
Yenişehir / Ankara
Tel: 0312 431 16 33
siparis@akademisyen.com

www.akademisyen.com

TURİZM VE KÜLTÜR ARAŞTIRMALARI ÖNSÖZ

Turizm ve kültür, güncel akademik literatürde birbirini tamamlayan ve karşılıklı etkileşim içinde gelişen iki temel araştırma alanı olarak ele alınmaktadır. Kültürel mirasın korunması, mekânsal ve toplumsal kimliğin sürdürülmesi, yerel değerlerin görünür kılınması ve sürdürülebilir kalkınma hedeflerinin gerçekleştirilmesi süreçlerinde turizm, kültürle doğrudan ilişki içinde şekillenmektedir. Bu bağlamda, turizm ve kültür ekseninde üretilen bilimsel çalışmalar hem sektörel uygulamaları hem de toplumsal, mekânsal ve düşünsel dönüşümleri de açıklamaya yönelik önemli bir kuramsal zemin sunmaktadır. Elinizdeki bu kitap, 9. Uluslararası Batı Asya Turizm Araştırmaları Kongresi kapsamında sunulan bildiriler arasından seçilen ve bilimsel hakem değerlendirme sürecinden geçirilerek kitap bölümü hâline getirilen çalışmalardan oluşmaktadır. Kitapta yer alan bölümler; kültürel miras, destinasyon yönetimi, turizm algısı, dijital dönüşüm, ekoturizm, kültür rotaları, kent imajı, sanal mekânlar ve sürdürülebilirlik gibi farklı tematik alanlarda, turizm-kültür ilişkisini çok boyutlu bir yaklaşımla ele almaktadır.

Turizm ve Kültür Araştırmaları Kitabı, toplam 18 bölümden oluşmaktadır. Kitabın birinci bölümünde, Dr. Emre KARACA ve Doç. Dr. Mustafa DOĞAN tarafından kaleme alınan “*Destinasyon Önem-Memnuniyet Analizi Bağlamında Van’ı Tercih Eden İranlı Turistler Üzerine Bir Araştırma*” başlıklı çalışmada, Van destinasyonunu ziyaret eden İranlı turistlerin beklenti ve memnuniyet düzeyleri önem-memnuniyet analizi çerçevesinde incelenmektedir. **İkinci bölümde**, Doç. Dr. Tahsin KORKUT tarafından hazırlanan “İlahi Sembolizmin Taşa İşlenmiş Hali Akdamar Kutsal Haç Manastırı’ndaki *Serafim Figürler*” başlıklı çalışmada, Akdamar Kilisesi’ndeki serafim figürleri sanat tarihi ve sembolizm bağlamında ele alınarak kültürel mirasın dinsel ve estetik boyutları tartışılmaktadır. **Üçüncü bölümde**, Yusuf BULUCU ve Dr. Öğr. Üyesi Fethi Ahmet CANPOLAT tarafından kaleme alınan “*Arslantepede (Malatya) Kültürel Mirasın Turizmle Yaşatılması; Fayda ve Koruma Arasındaki Denge*” başlıklı çalışmada, kültürel miras alanlarının turizm yoluyla değerlendirilmesi sürecinde koruma-kullanma dengesi ele alınmaktadır. Dördüncü bölümde, Doç. Dr. Hümeysra NERGİZ UYAR ve Prof. Dr. Atilla DURMUŞ tarafından hazırlanan “*Arin (Sodalı) Gölü (Bitlis)’Kuş Faunası ve Ornito Turizm Potansiyeli*” başlıklı çalışmada, biyolojik çeşitlilik ile alternatif turizm türleri arasındaki ilişki ornito-turizm perspektifiyle değerlendirilmektedir. Beşinci bölümde, Arş. Gör. Eda YAYLA ve Arş. Gör. Dr. Emre YAŞAR’ın “*Seya-*

hat Acenteleri Bakış Açısından Dijital Dönüşüm: Nitel Bir Değerlendirme” başlıklı çalışması yer almakta olup, seyahat acentelerinin dijitalleşme sürecine ilişkin algı ve deneyimleri nitel yöntemle incelenmektedir. Altıncı bölümde, Dr. Öğr. Üyesi Özlem **ÇAKAR ÇELİK** ve İlknur Zeynep GÜNGÖRMEZ tarafından kaleme alınan “*Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının izi Filmlerdeki Mardin Temsillerinin Destinasyon Tercihlerine Etkilerine Yönelik Görüşleri*” başlıklı çalışmada, sinema ve destinasyon algısı arasındaki ilişki eğitim perspektifiyle ele alınmaktadır. Yedinci bölümde, Uzm. Öğt. Fahrettin ENGİN, Prof. Dr. Mustafa Taner **ŞENGÜN**, Arş. Gör. Dr. Enes KARADENİZ ve Arş. Gör. Muhammed KOCAOĞLU tarafından hazırlanan “*Munzur Çayı Havzasında Kamp Alanları İçin Yer Seçim Kriterlerinin CBS ile Belirlenmesi ve Planlaması*” başlıklı çalışmada, coğrafi bilgi sistemleri kullanılarak doğa temelli turizm planlamasına yönelik mekânsal analizler sunulmaktadır. Sekizinci bölümde, Öğr. Gör. Narin ONAT’ın “*Kültürel Mirasın Sanal Temsili 3d Mekânlar ve Sanal Turlar: Bitlis Örneği*” başlıklı çalışmasında, kültürel mirasın dijital ortamda temsili ve sanal tur uygulamalarının turizmdeki rolü ele alınmaktadır. Dokuzuncu bölümde, Savaş GÜLTEKİN tarafından kaleme alınan “*Bitlis Nemrut Volkanik Dağı Jeodinamik Risklerinin Turizm İlişisini Araştırma*” başlıklı çalışmada, doğal riskler ile turizm faaliyetleri arasındaki etkileşim jeolojik bir bakış açısıyla incelenmektedir.

Onuncu bölümde, Öğr. Gör. Dr. Tarık YALÇINKAYA ve Dr. Öğr. Üyesi Figen SEVİNÇ BAŞOL’un “*Kültür Rotalarında Mesleki Eğitimler: Troas Kültür Rotaları ve Turist Rehberliği*” başlıklı çalışması, kültür rotalarında verilen hizmet içi eğitimleri katılımcı gözlem yöntemiyle ele almaktadır. On birinci bölümde, Dr. Öğr. Üyesi Semih SARIİPEK tarafından hazırlanan “*Spa Turizmi Üzerine Yapılan Çalışmaların VOSviewer Aracılığıyla Analizi*” başlıklı çalışmada, spa turizmi literatürü bibliyometrik analiz yöntemiyle değerlendirilmektedir. On ikinci bölümde, Muhammet Can **ÇALIŞ** ve Doç. Dr. Alper UZUN’un “*Çorum Şehri Rekreatasyon Alanları Örneğinde Yaşanabilirlik Döngüsü*” başlıklı çalışmasında, rekreatasyon alanları ve kentsel yaşanabilirlik ilişkisi ele alınmaktadır. On üçüncü bölümde, Dr. Ayşe ACARER tarafından kaleme alınan “*Postmodern Bireyin Turizmle Anlam Arayışı: Baudrillard’ın Simülasyon Teorisi ve Bauman’ın Sıvı Modernite Kavramı Işığında Bir İnceleme*” başlıklı çalışmada, turizmin felsefi ve sosyolojik boyutları tartışılmaktadır. On dördüncü bölümde, Dr. Ayşegül TEKEŞ DÜDÜKÇÜ’nün “*Orman Ekosistemleri ve Bitki Çeşitliliği ile Ekoturizm Arasındaki Etkileşim: Ekolojik Temeller ve Sürdürülebilirlik Perspektifi*” başlıklı çalışması, ekoturizmin çevresel sürdürülebilirlik bağlamındaki rolünü incelemektedir. On beşinci bölümde, Doç. Dr. Okan YELER ve Doç. Dr. Ayşegül KELEŞ ERİÇOK tarafından

hazırlanan “*Kars Örneğinde Kentin Kültür Turizmi Potansiyeline Yönelik Sunduğu Hizmetlerin İrdelenmesi*” başlıklı çalışmada, kültür turizmi açısından kentsel hizmetlerin yeterliliği değerlendirilmektedir. On altıncı bölümde, Prof. Dr. Meryem SARMIRKAŞ KOMŞU ve Arzu GÜRGENÇ’in “*Sürdürülebilir Turizm Kapsamında Taşıma Kapasitesi*” başlıklı çalışmada, taşıma kapasitesi kavramı sürdürülebilir turizm çerçevesinde ele alınmaktadır. On yedinci bölümde, Ayşe KIRAN ve Doç. Dr. Hacer ARSLAN KALAY tarafından kaleme alınan “*Turizm Eğitimi Alan Öğrencilerin Kültürel Miras Duyarlılık Düzeylerinin Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma*” başlıklı çalışmada, öğrencilerin kültürel mirasa yönelik farkındalık düzeyleri incelenmektedir. Son bölümde ise Prof. Dr. Sedat BENEK ve Dr. Öğr. Üyesi Recep BAYDEMİR tarafından hazırlanan “*Bitlis İlinin Turizm Potansiyelinin ve Özelliklerinin Görünür Kılınmasında Belgesel Sinemanın Önemi: Madak Belgeseli Örneği*” başlıklı çalışmada, belgesel sinemanın destinasyon tanıtımındaki rolü ele alınmaktadır.

Bu vesileyle, bilimsel çalışmalarını bu kitapta bir araya getirerek alan yazına katkı sağlayan tüm bölüm yazarlarına değerli emekleri ve akademik katkıları için teşekkür ederiz. Değerlendirme sürecinde katkı sunan hakemlere ve kitabın yayımlanma sürecini yürüten yayınevi ekibine de teşekkürlerimizi sunarız. Bu çalışmanın, turizm ve kültür alanlarında yürütülen akademik araştırmalara katkı sağlaması ve ilerleyen çalışmalara referans oluşturması temennisiyle...

Editör

Doç. Dr. Fatih ADIGÜZEL

İÇİNDEKİLER

Bölüm 1	Destinasyon Önem-Memnuniyet Analizi Bağlamında Van'ı Tercih Eden İranlı Turistler Üzerine Bir Araştırma	1
	<i>Emre KARACA</i> <i>Mustafa DOĞAN</i>	
Bölüm 2	İlahi Sembolizmin Taşa İşlenmiş Hali Akdamar Kutsal Haç Manastırı'ndaki Serafim Figürleri.....	25
	<i>Tahsin KORKUT</i>	
Bölüm 3	Arslantep'e'de (Malatya) Kültürel Mirasın Turizmle Yaşatılması; Fayda ve Koruma Arasındaki Denge	39
	<i>Yusuף BULUCU</i> <i>Fethi Ahmet CANPOLAT</i>	
Bölüm 4	Arın (Sodalı) Gölü (Bitlis) Kuş Faunası ve Ornito Turizm Potansiyeli	57
	<i>Hümeýra NERGİZ UYAR</i> <i>Atilla DURMUŞ</i>	
Bölüm 5	Seyahat Acenteleri Bakış Açısından Dijital Dönüşüm: Nitel Bir Değerlendirme	67
	<i>Eda YAYLA</i> <i>Emre YAŞAR</i>	
Bölüm 6	Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Dizi Filmlerdeki Mardin Temsillerinin Destinasyon Tercihlerine Etkilerine Yönelik Görüşleri	81
	<i>Özlem ÇAKAR ÇELİK</i> <i>İlknur Zeynep GÜNGÖRMEZ</i>	
Bölüm 7	Munzur Çayı Havzasında Kamp Alanları İçin Yer Seçim Kriterlerinin Cbs İle Belirlenmesi ve Planlaması	101
	<i>Fahrettin ENGİN</i> <i>Mustafa Taner ŞENGÜN</i> <i>Enes KARADENİZ</i> <i>Muhammed KOCAOĞLU</i>	
Bölüm 8	Kültürel Mirasın Sanal Temsili 3d Mekânlar ve Sanal Turlar: Bitlis Örneği	117
	<i>Narin ONAT</i>	
Bölüm 9	Bitlis Nemrut Volkanik Dağı Jeodinamik Risklerinin Turizm İlişkisini Araştırma	133
	<i>Savaş GÜLTEKİN</i>	

Bölüm 10	Kültür Rotalarında Mesleki Eğitimler: Troas Kültür Rotaları ve Turist Rehberliği 171 <i>Tarık YALÇINKAYA</i> <i>Figen SEVİNÇ BAŞOL</i>
Bölüm 11	Spa Turizmi Üzerine Yapılan Çalışmaların Vosviewer Aracılığıyla Analizi 183 <i>Semih SARIİPEK</i>
Bölüm 12	Çorum Şehri Rekreasyon Alanları Örneğinde Yaşanabilirlik Döngüsü.... 201 <i>Muhammet Can ÇALIŞ</i> <i>Alper UZUN</i>
Bölüm 13	Postmodern Bireyin Turizmle Anlam Arayışı: Baudrillard’ın Simülasyon Teorisi ve Bauman’ın Sıvı Modernite Kavramı Işığında Bir İnceleme.... 229 <i>Ayşe ACARER</i>
Bölüm 14	Orman Ekosistemleri ve Bitki Çeşitliliği ile Ekoturizm Arasındaki Etkileşim: Ekolojik Temeller ve Sürdürülebilirlik Perspektifi 243 <i>Ayşegül TEKEŞ DÜDÜKÇÜ</i>
Bölüm 15	Kars Örneğinde Kentin Kültür Turizmi Potansiyeline Yönelik Sunduğu Hizmetlerin İrdelenmesi 259 <i>Okan YELER</i> <i>Ayşegül KELEŞ ERİÇOK</i>
Bölüm 16	Sürdürülebilir Turizm Kapsamında Taşıma Kapasitesi 281 <i>Meryem SARMIRKAŞ KOMŞU</i> <i>Arzu GÜRGENÇ</i>
Bölüm 17	Turizm Eğitimi Alan Öğrencilerin Kültürel Miras Duyarlılık Düzeylerinin Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma 301 <i>Ayşe KIRAN</i> <i>Hacer ARSLAN KALAY</i>
Bölüm 18	Bitlis İlinin Turizm Potansiyelinin ve Özelliklerinin Görünür Kılınmasında Belgesel Sinemanın Önemi: Madak Belgeseli Örneği 337 <i>Sedat BENEK</i> <i>Recep BAYDEMİR</i>

YAZARLAR

Dr. Ayşe ACARER

Süleyman Demirel Üniversitesi, İlahiyat
Fakültesi, Felsefe ve Din Bilimleri Bölümü,
Mantık AD

Dr. Öğr. Üyesi Figen SEVİNÇ BAŞOL

Bartın Üniversitesi, Bartın Meslek
Yüksekokulu, Seyahat-Turizm ve Eğlence
Hizmetleri Bölümü

Dr. Öğr. Üyesi Recep BAYDEMİR

Ahi Evran Üniversitesi, Sosyoloji Bölümü

Prof. Dr. Sedat BENEK

Harran Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi,
Coğrafya Bölümü

Yusuf BULUCU

Yüksek Lisans Öğrencisi, Fırat Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Fethi Ahmet CANPOLAT

Fırat Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri
Fakültesi, Coğrafya Bölümü

Muhammet Can ÇALIŞ

Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler
Enstitüsü, Coğrafya AD

Dr. Öğr. Üyesi Özlem ÇAKAR ÇELİK

Fırat Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim
Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi
Bölümü

Doç. Dr. Mustafa DOĞAN

Batman Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Turizm
İşletmeciliği Bölümü

Prof. Dr. Atilla DURMUŞ

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Fen Fakültesi
Biyoloji Bölümü

Dr. Ayşegül TEKEŞ DÜDÜKÇÜ

İsparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi,
Orman Fakültesi

Uzm. Öğt. Fahrettin ENGİN

Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü,
Coğrafya Bölümü

Doç. Dr. Ayşegül KELEŞ ERİÇOK

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Mimarlık ve
Tasarım Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama
Bölümü

Savaş GÜLTEKİN

Bitlis Eren Üniversitesi

İlknur Zeynep GÜNGÖRMEZ

Fırat Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü,

Arzu GÜRGENÇ

Mersin Üniversitesi, Turizm İşletmeciliği AD

Doç. Dr. Hacer ARSLAN KALAY

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Turizm
Fakültesi, Turizm Rehberliği Bölümü

Dr. Emre KARACA

Bağımsız Araştırmacı

Arş. Gör. Dr. Enes KARADENİZ

İnönü Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi,
Coğrafya Bölümü

Ayşe KIRAN

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Turizm
İşletmeciliği AD

Arş. Gör. Muhammed KOCAOĞLU

Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü,
Coğrafya Bölümü

Prof. Dr. Meryem SARMIRKAŞ KOMŞU

Mersin Üniversitesi, Turizm İşletmeciliği
Bölümü

Doç. Dr. Tahsin KORKUT

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Edebiyat
Fakültesi, Sanat Tarihi Bölümü

Öğr. Gör. Narin ONAT

Bitlis Eren Üniversitesi, Teknik Bilimler MYO,
Mimarlık ve Şehir Planlama Bölümü

Dr. Öğr. Üyesi Semih SARIİPEK

Bandırma Onyedİ Eylöl Üniversitesi, Erdek
Meslek Yüksekokulu, Otel, Lokanta ve İkram
Hizmetleri Bölümü

Prof. Dr. Mustafa Taner ŞENGÜN

Fırat Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri
Fakültesi, Coğrafya Bölümü

Doç. Dr. HümeYra NERGİZ UYAR

Bitlis Eren Üniversitesi, Fen-Edebiyat
Fakültesi, Biyoloji Bölümü

Doç. Dr. Alper UZUN

Balıkesir Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi,
Coğrafya Bölümü

Öğr. Gör. Dr. Tarık YALÇINKAYA

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Ayvacık
Meslek Yüksekokulu, Otel, Lokanta ve İkram
Hizmetleri Bölümü

Arş. Gör. Dr. Emre YAŞAR

Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi,
Turizm Fakültesi, Turizm Rehberliği Bölümü

Arş. Gör. Eda YAYLA

Bitlis Eren Üniversitesi, Kanık Uygulamalı
Bilimler Yüksekokulu, Turizm İşletmeciliği
Bölümü

Doç. Dr. Okan YELER

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Mimarlık ve
Tasarım Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü

**Bu kitap 9. Uluslararası Batı Asya Turizm Araştırmaları Kongresi'nde sunulan bildiriler arasından seçilerek derlenen bölümlerden oluşmaktadır. Kitapta yer alan bölümlerin bilimsel ve etik sorumluluğu ilgili yazarlarına aittir

BÖLÜM 1

DESTİNASYON ÖNEM-MEMNUNİYET ANALİZİ BAĞLAMINDA VAN'I TERCİH EDEN İRANLI TURİSTLER ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

*Emre KARACA¹
Mustafa DOĞAN²*

1. GİRİŞ

İnsanoğlunun varoluşundan bu yana devam eden merak duygusu, turizmi arttıran en önemli etkenlerdendir. Ulusal ve uluslararası hareketlilik her geçen gün daha da artmaktadır. İnsanların dünyayı keşfetme, farklı kültürlerle tanışma isteği turizm hareketini oluşturmaktadır. Bu durumun maddi ve manevi boyutları giderek daha önemli hale gelmektedir. Turizm, farklı kültürleri tanımaya olanak sağlarken, büyük ekonomik katkılar da yaratmaktadır. Ülkeler, turizm sektöründen en büyük payı almak için stratejiler geliştirmekte, sürdürülebilir turizm anlayışı ile destinasyon sadakati ve turist memnuniyeti gibi unsurları ön plana çıkartmaktadırlar. Turistlerin aynı destinasyona tekrar gelme ya da başkalarına bu destinasyonu tavsiye etme eğilimleri, destinasyonun başarısı açısından kritik öneme sahiptir. Bu unsurlar, sürdürülebilir turizmin gerçekleşmesini sağlar. Turizm hareketi, üretimden tüketime kadar geniş bir zincir gibi işler ve işletmeler ile destinasyonlar arasında sıkı bir bağ bulunur. Turist memnuniyetini sağlamak ve ziyaretçi devamlılığını sürekli kılmak yalnızca işletmelere bağlı olmayıp, tüm destinasyonun performansına da bağlıdır. Bir destinasyonun eksik yönlerinin belirlenip düzeltilmesi, turizm faaliyetlerini olumlu yönde etkiler. Destinasyonun

* Bu çalışma Batman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü tarafından yürütülen Emre Karaca'nın aynı başlıklı tezinden türetilmiştir.

¹ Dr. Bağımsız Araştırmacı, emrekaraca.13200@gmail.com, ORCID ID: 0000-0002-9182-1175

² Doç. Dr. Batman Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Turizm İşletmeciliği Bölümü, mustafadoganmustafa@gmail.com, ORCID iD: 0000-0001-7648-8469

- En önemlisi İranlı turistlerde dönemsel dalgalanmanın olduğu ve daha çok resmi ve dini tatillerde Van'ı tercih ettikleri gözlenmiştir. Bu noktada turizmin 12 aya yayılması hususunda çalışmalar yapılmalıdır.

Bir destinasyonun her detayına ulaşmak, değerlendirmeler yapmak, sonuçlara varmak elbette ankette yer alan 45 madde ile imkânsızdır. Bu araştırmada anketler yüz yüze yapıldı. Dolayısıyla ankette yer almayan ancak katılımcılar tarafından dile getirilen bazı hususlar söz konusu olmuştur. Bu hususlar araştırma yöntemine paralel olacak şekilde sonuç ve öneriler arasına eklenmiştir.

KAYNAKÇA

- Albayrak, A., ve Özkul, E. (2013). Y Kuşağı Turistlerin Destinasyon İmaj Algıları Üzerine Bir Araştırma. *Electronic Turkish Studies*, 8, 6: 15-31.
- Albayrak, T. ve Caber, M. (2011). Önem-Performans Analizi: Destinasyon Yönetimine Dair Bir Örnek, *Ege Akademik Bakış dergisi*, 11,4: 627-638.
- Buhalis, D. (2000). Marketing The Competitive Destination of The Future, *Tourism Management*, 21, 97-116.
- Chen, S-H. ve Huang, C. (2011). Application of Importance-Satisfaction Model to Identify Critical Success Factors of Hot-Spring Industry in Taiwan, *International Journal of the Physical Sciences*, 6,10: 2470-2477.
- Cho, B. (2000). Destination, in *Encyclopedia of Tourism*, pp. 144-145, Jafari, J., (Ed.). UK: Routledge.
- Çetin, İ. (2017). Yeni Gelişen Turistik Destinasyonlar ve Van'ı Ziyaret Eden İranlı Turistlerin Özel İhtiyaçları - Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 3,1: 44-59.
- Daşdemir, A. ve Madenci, A. (2021) Gastronomi Turizmi Kapsamında Yerel Yiyecek Tüketim Motivasyonlarının Yerli Turistlerin Tekrar Ziyaret Etme Niyetlerine Etkisinin Belirlenmesi: Van Kahvaltısı Örneği.
- İpar, M. S. ve Doğan, M. (2013). Destinasyonun Turist Açısından Önem Memnuniyet Modeli ile Değerlendirilmesi: Edremit Üzerine Bir Uygulama - Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Yıl: 6, Sayı: 13: 131-153
- Joppe, M., Martin, D. W. ve Waalen, J. (2001). Toronto's Image As a Destination: A Comparative Importance-Satisfaction Analysis by Origin of Visitor - *Journal of Travel Research*, 39,3: 252-260.
- Kaya, A. A., ve Gülcan, B. (2021). Interest and participation of Iranian visitors in recreational activities related to Van's cultural heritage.
- Kee Hui, T. ve Wan, A. (2007). Tourists' Satisfaction, Recommendation and Revisiting Singapore - *Tourism Management*, 28,4: 965-975.
- Kozak, M. (2001). Comparative Assessment of Tourist Satisfaction With Destinations Across Two Nationalities, *Tourism Management*, 22,4: 391-401.
- Kozak, M. (2017). Bilimsel Araştırma: Tasarım, Yazım ve Yayım Teknikleri. Detay Yayıncılık. Ankara.
- Kozak, M., ve Nield, K. (1998). Importance-Performance Analysis and Cultural Perspectives in Romanian Black Sea Resorts. *Anatolia: An International Journal of Tourism and Hospitality Research*, 9, 2: 99-116.
- Leiper, N. (1995). *Tourism Management*. Melbourne: RMIT Press.
- Metin, D., & Kalay, H. A. (2021). Algılanan destinasyon imajının turist memnuniyeti ve tekrar ziyaret etme niyetine etkisi: Van'ı ziyaret eden İranlı turistler üzerine bir araştırma. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (54), 325-352.
- Öksüz, E. N. (2017). Gaziantep Şehrinin Destinasyon Marka İmajı ve Destinasyon Aidiyeti: Yerli Turistler Üzerine Bir Araştırma, *Yüksek Lisans Tezi*, sayfa 4, Gaziantep Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep.

- Özdemir, G. (2014). Destinasyon Yönetimi ve Pazarlaması, Detay Yayıncılık, Ankara.
- Şahin, S. (2014). Van İlinde Faaliyet Gösteren Konaklama İşletmelerinin Ziyaretçilerin Memnuniyeti Açısından Değerlendirilmesi, academia.edu.
- Titiz, S. (2024). Sınır kentinde turizm ve ticaret: İranlı turistlerin Van kenti esnafılık kültürüne etkisi. Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yang, C. C. (2003a). "Improvement Actions Based on The Customers' Satisfaction Survey." Total Quality Management & Bus. Excellence, 14,8: 919-930.
- Yang, T., & Chen, C. (2003). The integration of Kano's model and IPA to improve the service quality in the tourism industry. *Tourism Management*, 24(4), 426-437. [https://doi.org/10.1016/S0261-5177\(02\)00075-9](https://doi.org/10.1016/S0261-5177(02)00075-9)
- Yang, T. (2005). The application of the Kano model in the hospitality industry: A case study of the restaurant industry in Taiwan. *International Journal of Hospitality Management*, 24(4), 553-568. <https://doi.org/10.1016/j.ijhm.2004.07.010>
- Chen, C. F. (2009). The application of the Kano model to examine service quality in the tourism and hospitality industry. *Tourism Management*, 30(5), 686-697. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2008.10.019>
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Seçkin Yayıncılık. Ankara.
- Yurtseven, H. R. (2005). Service Quality of Troy: An Importance-satisfaction Analysis, *Tourismos: An International Multidisciplinary Journal of Tourism*, 1,2: 61-75.

İnternet Kaynakları

- <http://www.tdk.gov.tr/>, erişim tarihi 25.01.2025.
- http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5bcf4c21539eb7.41960214 destinasyon tanımı, erişim tarihi 23.01.2025
- <http://yigm.kulturturizm.gov.tr/TR-201136/turizm-yatirim-ve-isletme-bakanlik-belgeli-tesis-istati-.html>, erişim tarihi 30.01.2025.
- <https://van.ktb.gov.tr/>, erişim tarihi 25.01.2025.
- <https://www.haberler.com/van-golu-ekspresi-bitlis-e-ulasti-10695213-haberi/>, erişim tarihi, 30.01.2025.
- <https://yigm.ktb.gov.tr>. erişim tarihi, 30.01.2025

BÖLÜM 2

İLAHİ SEMBOLİZMİN TAŞA İŞLENMİŞ HALİ AKDAMAR KUTSAL HAÇ MANASTIRI'NDAKİ SERAFİM FİGÜRLERİ

Tahsin KORKUT¹

1. GİRİŞ

Van Gölü'nün mavi sularına nazır duran Akdamar Kilisesi (Kutsal Haç Kilisesi), Doğu Anadolu'nun Ermeni taş işçiliğinin başyapıtını yansıtan önemli taşınmaz kültür varlıkları arasında yer almaktadır. Her yıl binlerce ziyaretçiyi kendine çeken bu eşsiz kilise, batı cephesine 1763 yılında eklenmiş olan jamatun1 yapısı sebebiyle, batı cephesini görünmez kılmıştır. Kilisenin belki de en önemli ve anlamlı cephesi olan batı cephesinin görünür olmaması nedeniyle kilisenin anlatısında önemli bir boşluk yaratmıştır. Çünkü Akdamar'ın batı cephesi, sadece sade düz bir duvar değil; teolojik mesajın, kraliyet iktidarının ve sanatsal dehanın yoğun olarak şekilde işlendiği son derece önemli bir cephedir. Ancak bu cephe, gelen ziyaretçiler tarafından görülemediği için gölgede kalmıştır. Bu çalışmada kilisenin batı cephesinde yer alan ve söz konusu jamatun mekânı nedeniyle ziyaretçiler tarafından görülemeyen Akdamar Kilisesi'nin batı cephesinin dijital belgelenmesi için İHA (İnsansız Hava Aracı) ile kaydedilen yüksek çözünürlüklü görüntüler kullanılarak ve bu cephede yer alan serafim melekleri mercek altına alınmıştır. Bu görüntülerden elde edilen dijital veriler üzerinden figür detayları belirlenmiştir. Analiz sürecinde Bizans, Gürcü ve Ermeni sanatındaki serafim temsilleri ikonografik açıdan karşılaştırmalı olarak değerlendirilmiş ve betimlemelerin içerdiği teolojik, sembolik ve sanatsal katmanlar çok katmanlı analiz yöntemiyle çözümlenmiştir.

¹ Doç. Dr., Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Sanat Tarihi Bölümü, t.korkut@yyu.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-2888-662X

yer alan detayların ve anlatıların ziyaretçiler tarafından fark edilememesine yol açmıştır. Bu çalışmada, İnsansız Hava Aracı (İHA) ile elde edilen yüksek çözünürlüklü görüntüler sayesinde batı cephesinin dijital olarak belgelenmesi sağlanmış ve serafim melekleri gibi önemli figürlerin detaylı analizi yapılmıştır. Gerçekleştirilen ikonografik karşılaştırmalar, Akdamar Kilisesi batı cephesindeki serafim temsillerinin Bizans, Gürcü ve Ermeni sanat gelenekleriyle güçlü bir diyalog içinde olduğunu ortaya koymuştur. Bu temsiller, sadece dinsel bir anlam taşımakla kalmayıp, aynı zamanda dönemin kraliyet iktidarını ve sanatsal yaratıcılığı da yansıtan çok katmanlı bir anlatıya sahiptir. Dijital belgelemeyle birlikte, bu cephedeki sanat eserlerinin görünürlüğünün artırılması, hem kültürel mirasın korunması hem de ziyaretçi deneyiminin zenginleştirilmesi açısından kritik bir adım olmuştur. Çalışma, Akdamar Kilisesi'nin henüz tam olarak keşfedilmemiş bu yönünü gün yüzüne çıkararak, taşınmaz kültür varlıklarının çok boyutlu değerlendirilmesi ve dijital teknolojilerin kültürel miras alanında etkin kullanımı konusunda önemli bir örnek teşkil etmektedir.

İncelenen serafim tasvirleri; mimari, ikonografik ve teolojik katmanları bir araya getiren, Bizans etkileri taşıyan fakat yerel Ermeni sanat anlayışıyla şekillenen özgün bir anlatıdır. Akdamar Kilisesi'nin kutsallığını ve ilahi koruma altındaki konumunu görselleştiren bu figürler, aynı zamanda Kral Gagik'in Tanrı'ya bağlılığını temsil eden takdim sahnesiyle de bütünleşmektedir. Serafim figürleri, yalnızca ikonografik değil, aynı zamanda politik ve teolojik mesajlar içeren bir kompozisyonun parçasıdır. Kral Gagik'in kiliseyi Tanrı'ya takdim ettiği sahne ile birlikte düşünüldüğünde, serafimler hem kutsallığın hem de koruyuculuğun sembolleri olarak işlev görür. Aynı zamanda, Bizans sanatıyla paralellik taşıyan ama yerel Ermeni üslubu içinde yeniden yorumlanan bu tasvir,

10. yüzyıl Ermeni sanatının özgün karakterini ortaya koymaktadır. Yapı, yalnızca mimari estetiğiyle değil, aynı zamanda barındırdığı ikonografik çeşitlilik sayesinde de bölgedeki kültürel turizmin önemli duraklarından biri hâline gelmiştir. Serafim figürleri, bu anlamda hem dini sembolizm açısından hem de sanat tarihi araştırmalarında kullanılan görsel veriler açısından dikkate değerdir.

KAYNAKÇA

- Bachmann, W. (1913). *Kirchen und Moscheen in Armenien und Kurdistan*. Otto Harrassowitz.
- Belli, O. (1997). *Doğu Anadolu'da Urartu sulama kanalları = Urartian irrigation canals in Eastern Anatolia*. Arkeoloji ve Sanat Yayınları.
- Belting, H. (1994). *Likeness and presence: A history of the image before the era of art*. University of Chicago Press.

- Brown, F., Driver, S. R., & Briggs, C. A. (1906). *A Hebrew and English lexicon of the Old Testament: With an appendix containing the Biblical Aramaic*. Clarendon Press.
- Brown, R. E. (1994). *The death of the Messiah: From Gethsemane to the grave* (Vols. 1–2). Doubleday.
- Dolens, N. (1906). Ce que l'on voit en Arménie. In *Le Tour du Monde* (No. 42, p. 504).
- Erzen, A. (1992). *Doğu Anadolu ve Urartular* [Unpublished doctoral dissertation]. (Yayın bilgisi eksik; kurum bilgisi eklenmeli.)
- Ferguson, G. (1954). *Signs & symbols in Christian art*. Oxford University Press.
- Grabar, A. (1967). *Medieval Armenian art*. Thames & Hudson.
- Hovannisian, R. G. (Ed.). (2000). *Armenian Van/Vaspurakan*. Mazda Publishers.
- Karaca, Y. (2004). *Doğu Anadolu Bölgesi Hristiyan dini mimarisinde camatun yapıları* [Unpublished doctoral dissertation, Yüzüncü Yıl Üniversitesi]. Yüzüncü Yıl Üniversitesi.
- Kılıç, Z. (2016). *Tarihi kentler ve Ermeniler: Bitlis ve Muş*. Aras Yayıncılık.
- Korkut, T. (2018). *Artvin ve Erzurum'daki Gürcü dini mimarisinde süsleme*. (Yayımlanma bilgisi eksik.)
- Maranci, C. (2018). *Vaspurakan: Armenian art, religion, and society in the Middle Ages*. University of Notre Dame Press.
- Öztürk, Ş., Biber, H., Çavuşoğlu, R., & Karaca, Y. (2007). Akdamar Kilisesi restorasyon ve kazı çalışmaları. *Mimarlık*, (336), 60–65.
- Thierry, J.-M. (1989). *The Armenian art*. Harry N. Abrams.
- Uluçam, A. (2000). *Orta Çağ ve sonrasında Van Gölü çevresi mimarlığı*. Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Vardanyan, R. (2014). The six-winged Seraphim in medieval Armenian art. *Banber Matenadaranı*, (20).
- Yeşaya 6:2; Hezekiel 1:5–14. (n.d.). *Eski Ahit*.

BÖLÜM 3

ARSLANTEPE'DE (MALATYA) KÜLTÜREL MİRASIN TURİZMLE YAŞATILMASI; FAYDA VE KORUMA ARASINDAKİ DENGE

*Yusuf BULUCU¹
Fethi Ahmet CANPOLAT²*

1. GİRİŞ

Kültürel miras alanları, yalnızca geçmişe ait izleri barındıran arkeolojik ya da mimari kalıntılar değil, aynı zamanda toplumların kimliğini oluşturan, kolektif hafızayı besleyen ve ekonomik, sosyal, eğitimsel boyutlarıyla günümüz toplumlarına katkı sunan çok boyutlu yapılardır (Keitumetse, 2011; Cleere, 2020). Bu alanların korunması, yaşatılması ve gelecek kuşaklara aktarılması, günümüz miras yönetimi anlayışının en temel hedeflerinden biri olarak değerlendirilmektedir (UNESCO, 1972). Bu bağlamda, sürdürülebilir turizm ilkeleri ile kültürel miras yönetimi arasında giderek güçlenen bir ilişki ortaya çıkmakta, ziyaretçilerin deneyimlerini artıran, yerel halkı süreçlere dâhil eden ve kültürel değerleri zarar vermeden yaşatan modeller önem kazanmaktadır (Dümcke ve Gnedovsky, 2013).

Kültürel turizm sektörünün büyüme eğilimi oldukça dinamik görünmektedir. Bu kapsamda 2024 yılı için dünya genelinde 7 milyar dolarlık bu pastanın %185'lik artışla 2033 yılında 20 milyar doların üstüne çıkması bekleniyor (Şekil 1).

¹ Yüksek Lisans Öğrencisi, Fırat Üniversitesi, yusufbulucu@gmail.com, ORCID iD:

² Dr. Öğr. Üyesi, Fırat Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Coğrafya Bölümü facanpolat@firat.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-6084-7735

öne çıkmaktadır. Oysa yerel üretim zincirlerinin teşvik edilmesi, kültürel ürünlerin desteklenmesi ve turizm gelirinden adil paylaşırma mekanizmalarının kurulması, kültürel mirasın yalnızca korunması değil, toplumsal olarak yaşatılmasını da sağlayacaktır.

Arslantepe Höyüğü'nün sürdürülebilirlik açısından sahip olduğu potansiyelin etkin biçimde kullanılabilmesi için çok yönlü, veri temelli ve aktörler arası işbirliğine dayalı bir yönetim modeline ihtiyaç duyulmaktadır. Bu kapsamda önerilen temel stratejiler: (1) taşıma kapasitesi ve yapı izleme sistemlerinin kurulması, (2) dijital anlatım araçlarının geliştirilmesi, (3) yerel halkın planlamaya aktif katılımı ve fayda verici olarak sisteme dahil edilmesi, (4) çok dilli, tematik ve katılımcı tanıtım stratejilerinin hayata geçirilmesidir. Bu stratejiler hem Arslantepe'nin arkeolojik değerinin korunmasını hem de toplumsal düzeyde sürdürülebilir turizmin tesis edilmesini mümkün kılacak yapı taşlarını oluşturacaktır. Böylece Arslantepe, geçmişin taşıyıcısı olduğu kadar, kültürel kalkınmanın geleceğe taşınmasında da örnek bir miras alanına dönüşebilecektir.

KAYNAKÇA

- Algaze, G. (2001). Initial social complexity in southwestern Asia: The Chalcolithic period. In T. D. Price & G. M. Feinman (Eds.), *Archaeology at the Millennium: A Sourcebook* (pp. 34–54). Springer.
- Ashworth, G. J., & van der Aa, B. J. M. (2002). Bamiyan: Whose heritage was it and what should we do about it? *Current Issues in Tourism*, 5(5), 447–457.
- Baudrillard, J. (1997). *Tüketim toplumu* (H. Deliceçaylı & F. Keskin, Trans.). Ayrıntı Yayınları.
- Business Research Insights. (2025). *Cultural tourism market: Size, share, growth, trends and forecast to 2033* [Rapor]. Business Research Insights. Erişim tarihi: 1 Ağustos 2025, <https://www.businessresearchinsights.com/market-reports/cultural-tourism-market-107478>
- Butler, R. (2024). Tourism destination development: The tourism area life cycle model. *Tourism Geographies, Advance online publication*, 1–9. <https://doi.org/10.1080/14616688.2024.2325932>
- Butler, R. W. (1980). The concept of a tourist area cycle of evolution: Implications for management of resources. *The Canadian Geographer / Le Géographe canadien*, 24(1), 5–12. <https://doi.org/10.1111/j.1541-0064.1980.tb00970.x>
- Cleere, H. (2020). Introduction: The rationale of archaeological heritage management. In H. Cleere (Ed.), *Archaeological Heritage Management in the Modern World* (pp. 1–19). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203060223>
- Cohen, E. (1988). Authenticity and commoditization in tourism. *Annals of Tourism Research*, 15(3), 371–386. [https://doi.org/10.1016/0160-7383\(88\)90028-X](https://doi.org/10.1016/0160-7383(88)90028-X)
- Cruz-Milán, O. (2024). A review of empirical research on Plog's psychographics in tourism. In L. Mediano & O. Cruz-Milán (Eds.), *Tourism Planning and Destination Marketing* (2nd ed., pp. 1–32). Emerald Publishing Limited.
- Deniz, G. B. (2022). Kültürel mirasın korunması için sürdürülebilir miras yönetimi: Türkiye örneği [Sustainable heritage management for the protection of cultural heritage: The case of Turkey]. *Kent Akademisi*, 15(3), 1204–1222. <https://doi.org/10.35674/kent.1063306>
- Dümcke, C., & Gnedovsky, M. (2013). *The social and economic value of cultural heritage: A literature review*. European Expert Network on Culture (EENC). <https://www.eenc.eu/ressources/eenc-paper-the-social-and-economic-value-of-cultural-heritage-a-literature-review/>

- Frangipane, M. (1997). A fourth-millennium temple/palace complex at Arslantepe-Malatya: North-south relations and the formation of early state societies in the northern regions of Greater Mesopotamia. *Paléorient*, 23(1), 45–73.
- Frangipane, M. (2004). *Alle origini del potere: Arslantepe, la collina dei leoni*. Electa.
- Frangipane, M. (2010). The collapse of the 4th millennium centralised system at Arslantepe and the new development of the society in the early Bronze Age. In M. Frangipane (Ed.), *Economic and political relations between Mesopotamia and the northern regions in the 4th millennium BC* (Studi di Archeologia Orientale, Vol. 4, pp. 173–180). «La Sapienza» Orientale.
- Frangipane, M. (2012). The development of a centralised society at Arslantepe: From the Uruk-expansion to the early Bronze Age. *Origini*, 34, 105–122.
- Frangipane, M. (2019). Arslantepe. Siyasi merkezin yükselişi ve düşüşü: Tapınaktan saraya saraydan surla çevrili bir kente. In *I. Uluslararası Arslantepe Arkeoloji Sempozyumu Bildirileri* (pp. 71–104). İnönü Üniversitesi Yayınları.
- Hodder, I. (2006). *Çatalhöyük: The leopard's tale—Revealing the mysteries of Turkey's ancient town*. Thames & Hudson.
- Hodder, I. (2020). Twenty-five years of research at Çatalhöyük. *Near Eastern Archaeology*, 83(2), 72–79. <https://www.journals.uchicago.edu/doi/10.1086/708448>
- ICOMOS. (2019). *Heritage impact assessment guidelines for cultural world heritage properties*. International Council on Monuments and Sites. <https://www.icomos.org/en/resources/publications/457-guidance-on-heritage-impact-assessments-for-cultural-world-heritage-properties>
- Karadoğan, S. (1999). *Kuruluş yeri açısından Malatya şehri ve yakın çevresinin jeomorfolojisi* [The geomorphology of Malatya city and its immediate surroundings in terms of its location] [Master's thesis, Fırat University]. YÖK National Thesis Center. (Thesis No. 85278)
- Keitumetse, S. O. (2011). Sustainable development and cultural heritage management in Botswana: Towards sustainable communities. *Sustainable Development*, 19(1), 49–59. <https://doi.org/10.1002/sd.419>
- Litvin, S. W. (2006). Revisiting Plog's model of allocentricity and psychocentricity... one more time. *Cornell Hotel and Restaurant Administration Quarterly*, 47(3), 245–253. <https://doi.org/10.1177/0010880406289138>
- Matero, F. G. (2003). Journal of the American Institute for Conservation, *Journal of the American Institute for Conservation*. 42:1, pp. 39–58. <https://repository.upenn.edu/handle/20.500.14332/36585>
- McKercher, B., & du Cros, H. (2002). *Cultural tourism: The partnership between tourism and cultural heritage management*. Routledge.
- Park, J. Y., & Jang, S. (2014). Psychographics: Static or dynamic? *International Journal of Tourism Research*, 16(4), 351–354.
- Plog, S. C. (2001). Why destination areas rise and fall in popularity: An update of a Cornell quarterly classic. *Cornell Hotel and Restaurant Administration Quarterly*, 42(3), 13–24.
- Renfrew, C., & Bahn, P. (2013). *Archaeology: The key concepts*. Routledge.
- Ristiawan, R., Huijbens, E. H., & Peters, K. (2024). Apprehending land value through tourism in Indonesia: Commodification of rural landscapes through Geoparks. *Tijdschrift voor economische en sociale geografie*, 115(1), 170–186.
- Ritzer, G. (2021). The McDonaldization of society. In A. Aleman & D. F. Swaab (Eds.), *In the Mind's Eye: The Power of Imagery in Learning, Living, and Creativity* (pp. 143–152). Routledge.
- Roberts, C. (2025, April 1). *Sustainable heritage tourism: Balancing preservation and economic growth*. Humanities Blog. <https://sites.manchester.ac.uk/humanities-blog/2025/04/01/sustainable-heritage-tourism-balancing-preservation-and-economic-growth/>
- Schmitt, T. M. (2022). The Commodification of World Heritage: A Marxist Introduction. In *50 Years World Heritage Convention: Shared Responsibility–Conflict & Reconciliation* (pp. 377–389). Cham: Springer International Publishing. <https://library.oapen.org/bitstream/handle/20.500.12657/58621/1/978-3-031-05660-4.pdf#page=398>

- Shepherd, R. (2002). Commodification, culture and tourism. *Tourist studies*, 2(2), 183-201. <https://doi.org/10.1177/146879702761936653>
- Smith, L. (2006). *Uses of heritage*. Routledge.
- Timothy, D. J., & Boyd, S. W. (2006). Heritage tourism in the 21st century: Valued traditions and new perspectives. *Journal of Heritage Tourism*, 1(1), 1-16.
- Tosun, C., & Jenkins, C. L. (1996). Regional planning approaches to tourism development: The case of Turkey. *Tourism Management*, 17(7), 519-531.
- UNESCO. (1972). *Convention concerning the protection of the world cultural and natural heritage*. <https://whc.unesco.org/archive/convention-en.pdf>
- UNESCO. (2003). *Convention for the safeguarding of the intangible cultural heritage*. <https://ich.unesco.org/en/convention>
- UNESCO. (2012). *Managing tourism at world heritage sites: A practical manual for world heritage site managers*. UNESCO World Heritage Centre. <https://whc.unesco.org/uploads/activities/documents/activity-113-2.pdf>
- UNESCO. (2021). *Arslan-tepe Mound nomination dossier (WHC/21/44.COM/8B)*. UNESCO World Heritage Centre. <https://whc.unesco.org/archive/2021/whc21-44com-8B-en.pdf>
- UNWTO. (2024). A/RES/79/220: Promotion of sustainable and resilient tourism, including eco-tourism, for poverty eradication and environmental protection. https://pre-webunwto.s3.eu-west-1.amazonaws.com/s3fs-public/2025-01/A_RES_79_220_December2024-EN.pdf?VersionId=2r5M0VZch7m8g1ckxTf3pcvGkrYz0env
- Urry, J. (1999). *Mekânları tüketmek* (R. Ögdül, Trans.). Ayrıntı Yayınları.
- World Tourism Organization. (2005). *Making tourism more sustainable: A guide for policy makers*.
- Xi, Y., Liu, T., Wang, Y., Ying, F., Han, Y., Luo, S., & Zhang, P. (2025). Developing a framework for sustainable management of archaeological site parks: Cross-case analysis based on public perception. *Land*, 14(4), Article 684. <https://doi.org/10.3390/land14040684>
- Young, M., & Markham, F. (2020). Tourism, capital, and the commodification of place. *Progress in Human Geography*, 44(2), 276-296. <https://doi.org/10.1177/0309132519826679>

BÖLÜM 4

ARIN (SODALI) GÖLÜ (BİTLİS) İN KUŞ FAUNASI VE ORNİTO TURİZM POTANSİYELİ

*Hümevra NERGİZ UYAR¹
Atilla DURMUŞ²*

1. GİRİŞ

Biyolojik çeşitlilik açısından Avrupa'nın en zengin ülkelerinden biri olan Türkiye, coğrafi lokasyonu, iklimi, topografik yapısı ve habitat çeşitliliği sayesinde zengin bir kuş faunasına sahiptir. Ülkemizde gözlemlenen toplam kuş türü sayısının 465 olduğu belirtilmektedir. Bu sayı rastlantısal türlerle birlikte 502'ye çıkmaktadır Türkiye'nin kuş çeşitliliğinin önemli nedenlerinden biri de sulak alanların kuşlar için sağladığı uygun yaşam koşullarıdır. Ülkemizde 14 tanesi Ramsar Alanı, 59'u Ulusal öneme sahip ve 58 tanesi de uluslararası öneme sahip olan 131 sulak alan bulunmaktadır (Tabur ve Ayvaz, 2010; Kızıroğlu, 2008).

Türkiye zengin habitat yapısı ve kuş çeşitliliği ile ornito turizm açısından yüksek bir potansiyele sahiptir. Kuş gözlemcileri için aynı alanda bir çok kuş türünü bir arada gözlemleyebilmek alan seçimi açısından oldukça önemlidir. Ekoturizmin önemli bir parçasını oluşturan ornito turizm (kuş gözlemciliği) yaşam döngüsü boyunca kuşları doğal ortamlarında izlemek, tanımak ve korumak için yapılan bir aktivitedir (Şekercioğlu 2002). Kuş gözlemcileri genellikle doğaya ve canlılara saygılı, sosyo-ekonomik düzeyleri yüksek bireyler olduklarından, kuş gözlemciliği ekoturizmin ümit verici bir dalı olarak görülmektedir. Diğer ekoturizm çeşitleriyle

¹ Doç. Dr., Bitlis Eren Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Biyoloji Bölümü, hnergiz@beu.edu.tr, ORCID iD: 0000-0001-5588-6134

² Prof. Dr., Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Fen Fakültesi Biyoloji Bölümü, Van, atilla@yyu.edu.tr, ORCID ID: 0000-0002-5116-9581

KAYNAKÇA

- Adızel Ö., & Durmuş, A. (2009). A study on bird species under threat and avifauna of Erçek Lake (Van/Turkey). *Scientific Research and Essay*, 4(10), 1006 -1011.
- Bibby, C. J., & Burgess, N. D. (1992). *Bird Census Techniques*. Academic Pres Limited.
- Çelik, E., & Durmuş, A. (2017). Determination of ornithological richness of Erçek Lake, Dönemeç and Bendimahı Deltas (Van/Turkey) In Winter Season and mapping with Geographic Information System. *International Journal of Scientific & Technology Research*, 6(4), 63-66.
- Çelik, E., Durmuş, A., & Türkoğlu, M. (2021). İğdır İli ve Yakın Çevresinin Ornito-Turizm Perspektifinde Değerlendirilmesi. *Journal of Academic Tourism Studies*, 2(1), 32-44.
- Dobinson, H. M. (1976). *Bird Count, A Practical Guide to Bird Survey*. Penguin Books Ltd.Hormon-dsworth.
- Durmuş, A., Alp, Ş., Adızel, Ö, Ünal, M., Karabacak, O., Demirci, E.Y., Erman, M., & Berber, Ş. (2013). A Comparison of Management Planning Principles of Wetland Ecosystem (The Delta of Bendimahı) and Mountain Ecosystem (Mountain of İspiriz) In The Van Lake Basin/TURKEY. *Advances in Environmental Biology*, 7(3), 434-440.
- Durmuş, A., Yeşilova, A., Çelik, E., & Kara, R. (2018). Dönemeç Deltasındaki Kuş Populasyonları Üzerine Poisson ve Negatif Binom Regresyon Modelinin Uygulanması. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Tarım Bilimleri Dergisi*, 28(1), 78-85.
- Durmuş, A. (2024). *Gevaş'ta Biyolojik Çeşitlilik*. S. Parin (Ed.), *Dingin Bir Şehir Gevaş*. Nobel Yayını-nevi.
- Kızıroğlu, İ. (2008). *Türkiye Kuşları Kırmızı Listesi*. Desen Matbaası.
- Kızıroğlu, İ. (2009). *Türkiye Kuşları Cep Kitabı*. Pocketbook for Birds of Türkiye. Ankamat Matbaacılık.
- Nergiz, H. (2019). Heybeli Gölü (Bitlis) Kuş Çeşitliliği Üzerine Bir Araştırma. *İğdır Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 9(2), 692-698.
- Sarı C., Oban R., & Erdoğan, A. (2011). Ornitho-Tourism and Antalya. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 19, 165-172.
- Şekercioglu, Ç.H. (2002). Impacts of Birdwathcing on Human and Avian Communities. *Environmental Conversation*, 29(3), 282-289.
- Tabur, M. A., & Ayvaz, Y. (2010). *Ecological Importance of Birds*. Second International Symposium on Sustainable Development Conference.

BÖLÜM 5

SEYAHAT ACENTELERİ BAKIŞ AÇISINDAN DİJİTAL DÖNÜŞÜM: NİTEL BİR DEĞERLENDİRME

*Eda YAYLA¹
Emre YAŞAR²*

1. GİRİŞ

Bilgi ve iletişim alanındaki teknolojik yeniliklerin hızlı bir şekilde yükselişi bu araçların kullanımını hem bireyler hem de işletmeler açısından kritik bir konuma getirmektedir (Arıkan, 2024). İnternet, yapay zekâ, büyük veri ve sanal-artırılmış gerçeklik gibi teknoloji alanındaki gelişmeler işletmelerin dijital dönüşüm sürecine hız kazandırmaktadır (Aracı ve Ergen, 2021). Nesnelerin interneti, bulut bilişim ve analitik teknolojiler de dijital dönüşümü destekleyen diğer uygulamalardır. Bahsi geçen bu yenilik ve gelişmeler işletmelerin performansını geliştirmekte, yaratıcı çözümlerle üretim sürecini desteklemekte ve rekabet üstünlüğü kazandırmaktadır (Demir ve Demir, 2015). Teknolojik gelişmeler özellikle son birkaç yılda turizm sektörü dahil çeşitli sektörlerde büyük oranda yeniliklere ve değişiklere neden olmaktadır (Ergen, 2020). Dijitalleşme veya dijital dönüşüm bu kapsamdaki en önemli yeniliktir. Dijital dönüşüm sosyal yaşamın her alanına farklı düzeylerde etki göstermektedir (Vial, 2021). Turizm sektörü de dahil olmak üzere farklı sektörlerle etki gösteren dijitalleşme, iş modellerinde değişim yaşanmasının önünü açmaktadır (Bekele ve Raj, 2025).

Dijital dönüşüm, işletmelerin mal ve hizmet üretme sürecini değiştiren, müşterilerin deneyim kalitesini geliştiren ve yenilikçi yaklaşımı esas alan bir teknolojik yeniliklere uyum sürecidir (Demir, 2024). Dijital dönüşüm

¹ Arş. Gör., Bitlis Eren Üniversitesi, Kanık Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu, Turizm İşletmeciliği Bölümü, eyayla@beu.edu.tr, ORCID iD:0000- 0003-3949-715X

² Arş. Gör. Dr., Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Turizm Rehberliği Bölümü emreyasar@isparta.edu.tr, ORCID iD:0000-0003-1573-0930

da dijital dönüşüm süreçlerinin zorluklarına dair benzer vurgular yaptığı görülmüştür. Asiltürk Okutan (2023) dijital dönüşüm sürecinde gerekli olan yatırımların ek maliyetler gerektirdiğini vurgulamıştır. Millere ve Rivza (2022) da dijital dönüşümün maliyetli olması ve dijital becerilere yönelik eğitimlerin eksik ya da hiç olmamasını zorluklar açısından açıklamıştır. Bu sebeple politika uygulayıcılar tarafından küçük-orta büyüklükteki turizm işletmeleri başta olmak üzere, turizm işletmelerine yönelik dijital araçların kullanımını teşvik etmek amacıyla kolaylaştırıcı hizmetler hem maliyetleri en az düzeye indirme hem de eğitimler sağlama açısından sunulabilir. Yaşanan siber güvenlik açıkları değerlendirilerek alınabilecek önlemlere yönelik çalışmalar yürütülebilir. Özellikle turizm sektöründe dijital dönüşüm hususunda yaşanan siber güvenlik açıkları, ilgili araştırmacılar tarafından çalışılabilecek bir başka konu olabilir. Aynı zamanda literatürde, turizm işletmelerinin dijital dönüşüm süreçlerine yönelik ampirik çalışmaların eksik olduğu görülmektedir.

KAYNAKÇA

- Aracı, S., & Ergen, F. D. (2021). Otel işletmelerinin teknolojik yeniliklerinde COVID-19 salgın etkilerinin değerlendirilmesi. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 24(46-1), 1271-1282.
- Alan, S., & Özcan, C. C. (2020). Otel Çalışanlarının Bilgi İletişim Teknolojileri Algısı: Konya Örneği. *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 4(3), 2856-2872.
- Arıkan, E. (2024). İstemlerden görsellere: otelcilik sektörüne yönelik yapay zekâ üretimi tasarımların analizi. *Journal of Applied Tourism Research*, 5(2), 122-130.
- Arıkan, E., Bayram, A. T., Kavlak, H. T., & Bayram, G. E. (2021). Turizm öğrencilerinin endüstri 4.0 kavramsal farkındalık düzeyleri ve teknoloji kullanım alışkanlıkları arasındaki ilişki. *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 19-33.
- Asiltürk Okutan, Y. (2023) Dijital Dönüşüm (Endüstri 4.0) ve Dijital Turizm. Çelebi, F. (Ed.) Dijital Dönüşüm ve Dijitalleşme içinde (ss. 77-94), Duvar Yayınları.
- Barashok, I. V., Rudenko, L. L., Shumakova, E. V., & Orlovskaya, I. V. (2021, March). Digitization: New possibilities for the Tourism industry. In *IOP Conference Series: Earth and Environmental Science* (Vol. 666, No. 6, p. 062059). IOP Publishing.
- Bekele, H., & Raj, S. (2025). Digitalization and digital transformation in the tourism industry: a bibliometric review and research agenda. *Tourism Review*, 80(4), 894-913.
- Busulwa, R., Pickering, M., & Mao, I. (2022). Digital transformation and hospitality management competencies: Toward an integrative framework. *International Journal of Hospitality Management*, 102, 103132.
- Brinkmann, S. (2014). 14 Unstructured and Semi-Structured Interviewing. *The Oxford handbook of qualitative research*, 277.
- Chang, M., Gu, S., Huang, L., & Hsiao, T. Y. (2021). Constructing the Critical Success Factors in Digital Transformation for Taiwan's Travel Agencies. *Frontiers*, 2(11), 241-254.
- Cheng, X., Xue, T., Yang, B., & Ma, B. (2023). A digital transformation approach in hospitality and tourism research. *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 35(8), 2944-2967.

- Christou, P., Hadjielias, E., Simillidou, A., & Kvasova, O. (2023). The use of intelligent automation as a form of digital transformation in tourism: Towards a hybrid experiential offering. *Journal of Business Research*, 155, 113415.
- Creswell, J.W. (2013). *Qualitative Inquiry and Research Design: Choosing Among Five Approaches*. Sage Publications.
- Cuomo, M. T., Tortora, D., Foroudi, P., Giordano, A., Festa, G., & Metallo, G. (2021). Digital transformation and tourist experience co-design: Big social data for planning cultural tourism. *Technological Forecasting and Social Change*, 162, 120345.
- Demir, M., & Demir, Ş. Ş. (2015). Otel işletmelerinde yenilik yönetimi: ilkeler ve örnekler. Detay Yayıncılık.
- Demir, M. (2024). Seyahat acentacılığı ve tur operatörlüğü: ilkeler ve yönetim. Detay Yayıncılık.
- Demir, M., & Demir, Ş. Ş. (2023). Is ChatGPT the right technology for service individualization and value co-creation? evidence from the travel industry. *Journal of Travel & Tourism Marketing*, 40(5), 383-398.
- Demir, M., Yaşar, E., & Demir, Ş. Ş. (2023). Digital transformation and human resources planning: the mediating role of innovation. *Journal of Hospitality and Tourism Technology*, 14(1), 21-36.
- Ergen, F. D. (2020). Artırılmış ve sanal gerçeklik teknolojilerinin Isparta ilinin kültürel miras alanlarında uygulanabilirliği üzerine bir literatür taraması. *Journal of Tourism Theory and Research*, 6(1), 62-74.
- Ferreira, J. J., Fernandes, C. I., & Ferreira, F. A. (2019). To be or not to be digital, that is the question: Firm innovation and performance. *Journal of Business Research*, 101, 583-590.
- Gjika, I., & Pano, N. (2020). Effects of ICT in Albanian tourism business. *Academic Journal of Interdisciplinary Studies*, 9(6), 252-263.
- Gutierriz, I., Ferreira, J. J., & Fernandes, P. O. (2025). Digital transformation and the new combinations in tourism: A systematic literature review. *Tourism and Hospitality Research*, 25(2), 194-213.
- Jiang, C., & Phoong, S. W. (2023). A ten-year review analysis of the impact of digitization on tourism development (2012–2022). *Humanities and Social Sciences Communications*, 10(1), 1-16.
- Jayawardena, C., Ahmad, A., Valeri, M., & Jaharadak, A. A. (2023). Technology acceptance antecedents in digital transformation in hospitality industry. *International Journal of Hospitality Management*, 108, 103350.
- Kandampully, J., Bilgihan, A., Van Riel, A. C., & Sharma, A. (2023). Toward holistic experience-oriented service innovation: Co-creating sustainable value with customers and society. *Cornell Hospitality Quarterly*, 64(2), 161-183.
- Kindzule-Millere, I., & Zeverte-Rivza, S. (2022, January). Digital transformation in tourism: opportunities and challenges. In *Economic Science for Rural Development Conference Proceedings* (No. 56).
- Kontis, A. P., & Skoultos, S. (2022). Digital evolution in tourism marketing channels: Greek tourism industry and Online Travel Agencies. *European Journal of Tourism Research*, 30, 3004-3004.
- Kumar, S., Kumar, V., Kumari Bhatt, I., Kumar, S., & Attri, K. (2024). Digital transformation in tourism sector: trends and future perspectives from a bibliometric-content analysis. *Journal of Hospitality and Tourism Insights*, 7(3), 1553-1576.
- Madžik, P., Falát, L., Copuš, L., & Valeri, M. (2023). Digital transformation in tourism: bibliometric literature review based on machine learning approach. *European Journal of Innovation Management*, 26(7), 177-205.
- Marshall, MN (1996). Nitel araştırma için örnekleme. *Aile pratiği*, 13 (6), 522-526.
- Marx, S., Flynn, S., & Kylänen, M. (2021). Digital transformation in tourism: Modes for continuing professional development in a virtual community of practice. *Project Leadership and Society*, 2, 100034.

- Mavitha, K., & Kushe Shekhar, S. (2025). Mapping the landscape of digital transformation and digital technologies in the hotel industry: a comprehensive bibliometric analysis. *Digital Transformation and Society*. Vol. ahead-of-print No. ahead-of-print.
- Nambisan, S., Wright, M., & Feldman, M. (2019). The digital transformation of innovation and entrepreneurship: Progress, challenges and key themes. *Research Policy*, 48(8), 103773.
- Perelygina, M., Kucukusta, D., & Law, R. (2022). Digital business model configurations in the travel industry. *Tourism Management*, 88, 104408.
- Ritter, T., & Pedersen, C. L. (2020). Digitization capability and the digitalization of business models in business-to-business firms: Past, present, and future. *Industrial Marketing Management*, 86, 180-190.
- Schönherr, S., Eller, R., Kallmuenzer, A., & Peters, M. (2023). Organisational learning and sustainable tourism: the enabling role of digital transformation. *Journal of Knowledge Management*, 27(11), 82-100.
- Suder, M., Duda, J., Kusa, R., & Mora-Cruz, A. (2024). At the crossroad of digital and tourism entrepreneurship: mediating effect of digitalization in hospitality industry. *European Journal of Innovation Management*, 27(4), 1057-1081.
- Tang, R., & Huang, J. (2023). The influence of digital transformation on the resilience of tourism companies under the shock of the COVID-19 pandemic. *Asia Pacific Journal of Tourism Research*, 28(8), 827-840.
- Top, M. ve Kaya, R. (2024). Pazarlamanın dijital dönüşümü: Düzce ili otel işletmeleri örneği. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, 14 (3), 1368-1383.
- Vial, G. (2021). Understanding digital transformation: A review and a research agenda. In *Managing Digital Transformation* (pp. 13-66).
- Verhoef, P. C., Broekhuizen, T., Bart, Y., Bhattacharya, A., Dong, J. Q., Fabian, N., & Haenlein, M. (2021). Digital transformation: A multidisciplinary reflection and research agenda. *Journal of Business Research*, 122, 889-901.
- Xia, W. (2022). Digital transformation of tourism industry and smart tourism recommendation algorithm based on 5G background. *Mobile Information Systems*, 2022(1), 4021706.
- Yaşar, E., Tür, E., Yayla, E., & Alakuş, N. A. (2024). The Role and Future of Metaverse in Travel Agencies. In *Exploring the Use of Metaverse in Business and Education* (pp. 210-234). IGI Global.

BÖLÜM 6

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMEN ADAYLARININ DİZİ FİMLERDEKİ MARDİN TEMSİLLERİNİN DESTİNASYON TERCİHLERİNE ETKİLERİNE YÖNELİK GÖRÜŞLERİ

Özlem ÇAKAR ÇELİK¹
İlknur Zeynep GÜNGÖRMEZ²

1. GİRİŞ

Medyanın işlevlerine, yön verdiği sektörlerle sınır koymak neredeyse imkânsızdır. Toplumlari, ekonomileri doğrudan ve dolaylı olarak etkileyebilme özelliğine sahip medyatik araçlar içerisinde dizi ve filmlerin de önemli bir yeri vardır. Dizi ve filmler sanayiye konu olan hammadde gibi yeni çıktılarla ekonomiye kaynak sağlamaktadır. Ekonomi ile ilgili katkı sağladığı sektörlerden biri turizmdir.

Dizi ve filmler ile turizm arasındaki ilişki bir turizm türü (film turizmi) oluşturacak derecede güçlüdür. Çakar Çelik'in (2021) belirttiği gibi yeni nesil turizm türlerinin birçoğunun medya veya ekran bağlantılı olduğunu söylemek mümkündür. Dizi filmlerin ekranlarda kalma süreleri, sezon sayıları ve farklı mecralarda izlenme imkânlarının bulunması, kısa videolarla milyonlarca insanla buluşması ve tekrar izlenmeler diğer medya türlerine göre destinasyon-turist ilişkisini daha güçlü etkilemektedir. Tooke ve Baker'da (1996) film ve TV yapımlarının izleyicide ekranlarda tasvir edilen destinasyonu görme ve deneyimleme isteğini attırdığını ifade eder. Araştırmacılara göre haftalık-günlük gösterimler, tekrar gösterimler vb. şekillerle kişinin ilgili yapıma maruz kalması destinasyona yönelik isteğini arttırmaktadır.

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Fırat Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, ocakar@firat.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-2896-3066

² Fırat Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Zeynep.ilknur37@gmail.com, ORCID iD: 0009-0004-7448-6274

Dizi-filmlerin, yerel halkın kültürel ve toplumsal hassasiyetlerini göz ardı etmesi durumunda, kamuoyunda olumsuz tepkilere yol açabileceği ve bu tepkilerin destinasyonun turizm açısından sürdürülebilir gelişimini olumsuz yönde etkileyebileceği söylenebilir. Bu nedenle bu çalışmada, medya içerik üreticileri ile yerel yönetimler ve turizm sektörü paydaşları arasında işbirliğine dayalı mekanizmaların oluşturulması ve güçlendirilmesi önerilmektedir. Bu kapsamda üç paydaş için aşağıdaki öneriler sunulabilir:

Medya yapım şirketleri, dizi veya film çekiminden önce senaryo aşamasında “Yerel Danışma Kurulu” oluşturabilir. Bu kurulda yerel tarihçiler, sosyologlar, turizm uzmanları ve STK temsilcileri yer alabilir. Böylelikle yerel halkın hassasiyetleri gözden kaçmamış olur.

Dizi-filmlerle turizm potansiyelini kullanmak isteyen yerel yönetimler “kültürel hassasiyet kriterleri” belirleyebilir, kültürel semboller, dini yapılar, yerel yaşam tarzı vb. unsurların temsilde hassasiyet gösterilmesi kaydıyla ilgili izinleri verebilir.

Turizm işletmeleri, dizi/film yapımcılarıyla iş birliği içinde destinasyonu olumlu tanıtacak sahnelerin öne çıkarılmasına, izleyicilerde destinasyonu deneyimleme isteği uyandırabilecek kültürel, tarihî veya rekreatif etkinliklerin senaryo içerisine entegre edilmesine destek sunabilir.

KAYNAKÇA

- Atış, B., & Kaya, M. (2024). Film ve dizi sektörünün destinasyon aracı olarak şehir turizmine katkısı: Midyat örneği. *Journal of Humanities and Tourism Research*, 14(3), 355–375.
- Beeton, S. (2004). The more things change... A legacy of film-induced tourism. In W. Frost, G. Croy, & S. Beeton (Eds.), *International tourism and media conference proceedings*. Melbourne, Australia: Tourism Research Unit, Monash University.
- Beeton, S. (2005). *Film-induced tourism*. Channel View Publications.
- Beeton, S. (2010). Landscapes as characters: Film, tourism and a sense of place. *Metro*, 166, 114–119.
- Büyükköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (12. baskı). Pegem Akademi.
- Çakar Çelik, Ö. (2021). *Coğrafi bakış açısıyla film ve diziler*. Nobel Akademik Yayıncılık.
- Çepni, S. (2010). *Araştırma ve proje çalışmalarına giriş* (5. baskı). Celepler Matbaacılık.
- Hudson, S., & Ritchie, J. R. B. (2006). Promoting destinations via film tourism: An empirical identification of supporting marketing initiatives. *Journal of Travel Research*, 44(4), 387–396.
- Juškelytė, D. (2016). Film induced tourism: Destination image formation and development. *Regional Formation and Development Studies*, 2(19), 54–67.
- Kalyoncuoğlu Baba, S., & Mashadizade, M. (2025). Mardin’de çekilen dizilere yönelik izleyici katılımının turistlerin davranışsal niyeti üzerindeki etkisinin destinasyonun duygusal ve bilişsel imajı çerçevesinde incelenmesi. *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 9(1), 73–96.
- Kervankıran, İ., & Çuhadar, M. (2018). Mardin’de çekilen dizi ve filmlere dönük yerel halkın algısı. *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 2(1), 44–59.

- Kına, S. A. (2022). Televizyon dizileri ve kültürel temsiller: Mardin örneği. *Türkiye İletişim Araştırmaları Dergisi*, 41, 38–57.
- Koçer, S., & Güner, M. (2021). Film etkili turizm kapsamında TV dizilerinde destinasyon tanıtımı üzerine örnek olay incelemesi. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20(40), 121–137.
- Macionis, N. (2004). Understanding the film-induced tourist. In W. Frost, G. Croy, & S. Beeton (Eds.), *International tourism and media conference proceedings* (pp. 86–97). Monash University Press.
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook* (2nd ed.). SAGE Publications
- Riley, R., Baker, D., & Van Doren, C. S. (1998). Movie-induced tourism. *Annals of Tourism Research*, 25(4), 919–935.
- Şahbaz, R. P., & Kılıçlar, A. (2009). Filmlerin ve televizyon dizilerinin destinasyon imajına etkileri. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 31–52.
- Tooke, N., & Baker, M. (1996). Seeing is believing: The effect of film on visitor numbers to screened locations. *Tourism Management*, 17(2), 87–94.
- Uçar, Ö. (2020). Film turizmi. In Ç. Ertaş & B. Kanca (Eds.), *Turizmin geleceği: Yeni deneyimler* (pp. 83–104). Detay Yayıncılık.
- Urry, J. (1990). *The tourist gaze*. Sage.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (Genişletilmiş 9. baskı). Seçkin.
- Yılmaz, Y., & Dilek, S. E. (2019). Mardin ilinin film turizmi potansiyelinin değerlendirilmesi. *Journal of Current Debates in Social Sciences*, 2(2), 196–209.
- Yitmez, B. G., Alyeşil Kabakçı, D., & Kula Ünver, S. (2024). Türkiye’de matematik eğitiminde gömülü teori yönteminin kullanıldığı çalışmaların içerik analizi. *Mehmet Akif Ersoy University Journal of Education Faculty*, 72, 61–95.

BÖLÜM 7

MUNZUR ÇAYI HAVZASINDA KAMP ALANLARI İÇİN YER SEÇİM KRİTERLERİNİN CBS İLE BELİRLENMESİ VE PLANLAMASI

Fahrettin ENGİN¹
Mustafa Taner ŞENGÜN²
Enes KARADENİZ³
Muhammed KOCAOĞLU⁴

1. GİRİŞ

Kamp, doğada kısa süreli konaklama, dinlenme, sportif veya rekreatif faaliyetler amacıyla çadır, baraka, karavan gibi araçlar kullanılarak yapılan dinlenme biçimidir. Kamp alanları veya diğer adıyla kampingler ise, kampçıların kendi imkanlarıyla geceleme, yeme-içme, dinlenme, eğlence ve spor gibi ihtiyaçlarını karşılayabildikleri tesislerdir. Bu alanlar genellikle karayolları üzerinde veya yakınlarında, kent girişlerinde, deniz, göl veya dağ gibi doğal güzelliklere sahip yerlerde kurulur. Bir kamp alanında en az 30 ünite (karavan, çadır, bungalov vb.) bulunması beklenir. (Topay ve Koçan, 2009).

Kampçılık, kısmen aktivite kısmen konaklama olan bir açık hava rekreasyon türüdür (Boreker ve diğ., 2013) ve gelişmiş olan ülkelerden bazılarında son yıllarda oldukça popüler hale gelmiştir. Karavan parkları veya seyahat parkları olarak da bilinen kamp alanları, genellikle kampçının çadır kurup karavanını park edebileceği açık alanlardan oluşur. Kamp alanları ilk olarak 1901 yılında ABD

¹ Uzm. Öğt., Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Coğrafya Bölümü, fahrettinengin@hotmail.com

² Prof. Dr. Fırat Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Coğrafya Bölümü, mtsengun@hotmail.com, ORCID iD: 0000-0003-4039-6591

³ Dr. Arş. Gör. İnönü Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Coğrafya Bölümü, eniskaradeniz1@gmail.com, ORCID iD: 0000-0003-0757-855

⁴ Arş. Gör., Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Coğrafya Bölümü, mkocaoglu@firat.edu.tr, ORCID iD: 0009-0006-4375-5739

etkili ve verimli kullanımı için oldukça elzemdir. Bu çalışmanın en önemli yönü ise oldukça büyük bir alanın seçilmiş olmasıdır. Ayrıca alan olarak oldukça sert şartların hüküm sürdüğü, ekonomik faaliyetlerin kısıtlı kaldığı inceleme alanı için ekonomik katkı bakımından turizm kaynakları çeşitlendirmiş olacaktır.

Kamp alanları seçimi için uygunluk puanları beş seviyeye ayrılmıştır; 5 puan ile değerlendirilen alanlar en uygun alanlardır. Buna karşılık, 1 puan ile değerlendirilen alanlar kamp alanları için uygun değildir. 4032 km² alana sahip havzanın sadece 23,79 km² lik bölümü kamp alanları inşa etmek için son derece uygundur ve çalışma alanının önemli bir bölümü kamp faaliyetleri yürütmek için potansiyel geliştirme bölgeleri olarak kabul edilebilir, ancak çevre ve ekolojiye olası etkilerden kaçınmak için daha fazla araştırma yapılmalıdır. Munzur havzası için kamp alanları günlüğünün değerlendirilmesi sonucunda, en uygun alanlar haritalandırılmıştır. Saha araştırmaları yapıldıktan sonra, bu araştırmanın belirlenen sonuçlarının makul ve uygulanabilir olduğu kanıtlanmıştır. Bu nedenle, bu araştırma sadece bu bölgede kamp alanları inşa etmek için teorik bir kılavuz sağlamakla kalmaz, aynı zamanda diğer alanların uygunluğunu değerlendirmek için bilimsel ve verimli bir iş akışı da sunar. Son olarak, bu araştırmanın temel sınırlılıkları ise, iklimsel verilerin analize tabi tutulmamasının yanı sıra yerel ekonomik koşulların, bu bölgedeki yerel halkın görüşleri dikkate alınmamış olmasıdır. Gelecekteki araştırmalarda, özellikle büyük ölçekli çalışmalarda, bu faktörlerin dikkate alınması gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- Arslan H., Çağlayan A., Durmuş E., 2009 Munzur Vadisi'nde (Tunceli) Sürdürülebilir Turizm V. Ulu-
sal Coğrafya Sempozyumu, 461 - 471
- Brooker, E., Joppe M., 2013, Trends in camping and outdoor hospitality—An international review.
Journal of Outdoor Recreation and Tourism, 2013, 3, 1–610.1016/j.jort.2013.04.005
- Collins D., Kearns R., 2010, 'Pulling up the tent pegs?' The significance and changing sta-
tus of coastal campgrounds in new zealand. Tourism Geographies, 2010, 12, 53–
7610.1080/14616680903493647
- Cuirong, W., Zhaoping, Y., Huaxian, L., Fang, H. & Wenjin, X. (2016). Campgrounds Suitability
Evaluation Using GIS-based Multiple Criteria Decision Analysis: A Case Study of Kuerdening,
China. *Open Geosciences*, 8(1), 289-301. <https://doi.org/10.1515/geo-2016-0028>
- García-Pozo A., Sánchez-Ollero J., Marchante-Lara D., 2010, Applying a hedonic model to the
analysis of campsite pricing in Spain. International Journal of Environmental Research, 2010,
5, 11–22
- Goonan K.A., Monz C.A., Manning R.E., Anderson L.E., 2012, Resource conditions and paddler
standards for primitive campsites along Lake Champlain. J. Great. Lakes. Res., 2012, 38, 157–
16610.1016/j.jglr.2011.05.010
- Gültekin, P., Kaya, S., & Uzun, S. (2018). Kamp ve Piknik Alanları Yer Seçiminde Doğal Peyzaj
Elemanlarının CBS Kullanılarak Değerlendirilmesi: Düzce Topuk Yaylası ve Göleti Çevre-
si Örneği. Duzce University Journal of Science and Technology, 6(1), 162-175. <https://doi.org/10.29130/dubited.371088>

- Hammit W.E., Cole D.N., Monz C.A., 2015, Wildland recreation: Ecology and management. John Wiley & Sons, New York, 2015
- Hogue, M., 2011, A short history of the campsite <https://placesjournal.org/article/a-short-history-of-the-campsite/>
- Ioannis K., Andreas G., Panagiotis Z., Evangelos A., 2014, An integrated GIS-based method for wind-power estimation: application to western Cyprus. Cent. Eur. J. Geosci, 2014, 6(1), 79–8710.2478/s13533-012-0162-3
- Latinopoulos D., Kechagia K., 2015 A GIS-based multi-criteria evaluation for wind farm site selection: A regional scale application in Greece. Renew. Energ., 2015, 78, 550–56010.1016/j.renene.2015.01.041
- Marion J.L., Cole D.N., 1996, Spatial and temporal variation in soil and vegetation impacts on campsites. Ecol. Appl., 1996, 520–53010.2307/2269388
- Monz C.A., Twardock P., 2010, A classification of backcountry campsites in Prince William Sound, Alaska, USA. J. Environ. Manage., 2010, 91, 1566–157210.1016/j.jenvman.2010.02.030
- Topay, M., Koçan, N., 2009, Kamping / Çadırılı Kamp İçin Alan Seçim Kriterlerinin Belirlenmesi ve Bartın-Uluyayla'da Örnek Bir Uygulama, Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi Seri: A, Sayı: 1, Yıl: 2009, ISSN: 1302-7085, Sayfa: 116-128
- Yüce Babacan, E., Eker, i., 2017, Munzur Vadisi (Tunceli) ve Yakın Çevresinin Geofit Florası, Bahçe Bilimleri Dergisi, 4 (1), E-ISSN: 2148-4015

BÖLÜM 8

KÜLTÜREL MİRASIN SANAL TEMSİLİ 3D MEKÂNLAR VE SANAL TURLAR: BİTLİS ÖRNEĞİ

Narin ONAT¹

1. GİRİŞ

Günümüzde sanallaştırma sadece uzaktan telepresence'ın bir biçimi değil, aynı zamanda sanal ortamdaki bazı dinamik değişikliklerin simülasyonudur. Teknolojik gelişmelerle üretilen sanal mekanlar sanal gerçeklik(VR), arttırılmış gerçeklik(AR), karma gerçeklik(KG) gibi uygulamaların bir sonucudur. Sanal gerçeklik tarafından sağlanan arayüzler, mimari mekanları taklit etmek ve gerçeğe yakın bir şekilde modellemek için oldukça gelişmiş araçlar sunar(Henry ve Furness, 1993). Mimarlık pratiğinde de bu teknolojik gelişmelerin kullanılması ile yaşanan değişimin takip edilmesi ve kültürel miras alanlarında uygulanabilirliğinin takip edilmesi önemlidir. Çünkü yapı malzemelerinin korunumu ilkesi önem taşır(Akın ve Koçhan, 2024). Yanı sıra kültürel miras öğelerinin ziyaretçi açısından cazip yerler olduğu düşünüldüğünde, bu gelişmelerin turizmi de etkilediği ve dolaşımda farklılıklara neden olduğu ortadadır. Bireylerin seyahat davranışları, büyük oranda salgınlar tarafından belirlenmekte ve çoğu durumda sınırlandırılabilir (Akar vd., 2023). 2020 yılında yaşanan Covid-19 Pandemisi'nin önemli etkilerinden biri de mekânsal dolaşımda gerçekleşen bu değişimdir. Sanal teknolojilerin, kültürel miras öğeleriyle hem mimarlık hem de turizm üzerindeki etkisiyle Türkiye'nin birçok ilinde sanal mekan uygulamalarının hayata geçirilmeye başlandığı görülmektedir. Bunlar devlet eliyle yapılmış olan sanal müzelerin dijital ortama aktarılmasını sağlayan uygulamalardır. Sanal müze.

¹ Öğr. Gör., Bitlis Eren Üniversitesi, Teknik Bilimler MYO, Mimarlık ve Şehir Planlama Bölümü, Mimari Restorasyon Programı, ntemel@beu.edu.tr, ORCID iD:0000-0003-2643-0263

Ülkenin neresinde olursa olsun kültürel miras öğelerinin görünürliğünün artması, desteklenmesi ve korunması; hem somut hem de soyut miras öğelerine karşı farkındalığı arttırmakta ve kayıt altına alarak geleceğe taşımaktadır (Maiorescu ve Sabou, 2013). Bununla birlikte bu sanal mekan uygulamalarında destekleyici tarihsel bilgilerin hem sözlü hem de yazılı olarak paylaşılması, tarihsel dayanaklarla kişilere sunulması kültürel mirasın görünürlük ve koruma durumlarına daha fazla destek olabilecektir. Sanal mekanda temsil edilen bu kültürel miras öğeleri içinde dolaşan birey geçmiş bir zamanda bugünün canlı deneyimini yaşayabilmektedir. Böylece kültürel mirasa karşı duyarlılık ve farkındalık oluşturabilmektedir. Bu sadece mekanın fizikselden sanala aktarımı değildir, zaman- mekanda da bir kırılma halidir. Sanal mekan teknolojileri kişilerin gerçeklik algılarını değiştirerek veya geliştirerek oluşturulan soyut bir düzlemi tarif etmektedir. Bu özelliği sanal mekana mekanı duyuşsal algılardan öteye zihinsel algıya açan bir pozisyon kazandırmaktadır.

KAYNAKÇA

- Akar, U.; Doraj, P. & Aluclu, I. (2023). "Pandemi Sonrası Turistik Alanların Mekânsal Düzenleme Kriterleri Üzerine Bir Araştırma". Kent Akademisi. 16. 10.35674/kent.1219280.
- Akın, C. & Koçhan, K. (2024). "Covid-19 Pandemi Döneminde Konutlarda Sergilenen Mekânsal Davranış Biçimleri Ve Esnek Konut Tasarım Önerisi". International Refereed Journal Of Design And Architecture. 10.17365/Tmd.2024.Turkey.31.04.
- Aycil, S. (2023). "Tescilli Taşınmaz Kültür Varlıkları Bağlamında Bitlis Temah Filatelik Malzemeler". Tescilli Taşınmaz Kültür Varlıkları Bağlamında Bitlis Temah Filatelik Materyaller Uluslararası Tarih, Kültür, Dil Ve Sanat Bağlamında Bitlis Sempozyumu, 132–133.
- Aydoğan, D. (2017). "Sanal gerçeklik ve simülasyon bağlamında sanal müzeler". Yeni Medya Elektronik Dergisi, 1 (2), 137-148, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ejnm/issue/34698/383551>.
- Aygün, H. M. (2011). "Kültürel Mirası Korumada Katılımcılık". Vakıflar Dergisi, 35, ss. 191- 213.
- Azhar, A. (2021), The Exponential Age, Random House Publishing, UK
- Azuma, R. (1997). "A Survey of Augmented Reality". Presence: Teleoperators and Virtual Environments, 6(4), 355-385.
- Baudrillard, J. (2014). Simülakrlar ve Simülasyon. Ankara: Doğubatı Yayınları.
- Bayraktar, E. & Kaleli, F. (2007). Sanal Gerçeklik ve Uygulama Alanları. Akademik Bilişim'07 - IX. Akademik Bilişim Konferansı Bildirileri 31 Ocak – 2 Şubat 2007 Dumlupınar Üniversitesi, Kütahya
- Bitlis Valiliği Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü Bitlis İli Çevre Durum Raporu, (2012), Bitlis, s.91-92.
- Eu Council, (1995). Draft Resolution of 4 April 1995 on Culture and the Multimedia (95/C 247/01).
- Friedmann, T. (2005) The World is Flat: A Brief History of the 21st Century, Gardner Books.
- Henry, D. & Furness, T. (1993), "Spatial perception in virtual environments: Evaluating an architectural application", In Proceedings of IEEE Virtual Reality Annual International Symposium (ss. 33-40). IEEE. (223).
- Hill, J. (2006). Immaterial Architecture. New York: Routledge, Taylor & Francis Group.
- https://mekan360.com/sanalur_bi%CC%87tli%CC%87s-genel_g%C3%B6r%C3%BCn%C3%BCm_3254.html[Erişim tarihi: 01.07.2025]

- https://mekan360.com/sanaltur_bi%CC%87tli%CC%87s-merkez_3251.html[Erişim tarihi: 01.07.2025]
- https://mekan360.com/sanaltur_d%C3%B6k%C3%BCkta%C5%9F-ki%CC%87li%CC%87sesi%C-C%87-hi%CC%87zan_3267.html[Erişim tarihi: 01.05.2025]
- https://mekan360.com/sanaltur_hi%CC%87zan-merkez-bi%CC%87tli%CC%87s_3260.html[Erişim tarihi: 05.05.2025]
- https://mekan360.com/sanaltur_nurs-k%C3%B6y%C3%BC-hi%CC%87zan-bi%CC%87tli%C-C%87s_3265.html[Erişim tarihi: 01.05.2025]
- https://mekan360.com/sanaltur_sultan-abdulrahmani%CC%87-kurey%C5%9Fi%CC%87-t%C3%-BCrbesi%CC%87-bi%CC%87tli%CC%87s_3256.html[Erişim tarihi: 11.05.2025]
- https://sanalmuze.gov.tr/muzeler/BITLIS_AHLAT_SELÇUKLU_MEYDAN_MEZARLIGI/ [Erişim tarihi: 07.05.2025]
- <https://tr.wikipedia.org/wiki/Fotogrametri> [Erişim tarihi: 01.05.2025]
- ICOMOS, (2008). The ICOMOS Charter for the Interpretation and Presentation of Cultural Heritage Sites.
- Jung, Y., Behr, J. & Graf, H. (2011). "X3DOM As a Carrier of the Virtual Heritage". International Archives of the Photogrammetry, Remote Sensing and Spatial Information Sciences. March 02-04, Trento, Italy. 475- 482
- Kuş, A. (2020), "Southgate'e Göre 19. Yüzyılın İlk Yarısında Bitlis" Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi. Aralık, s.409-420
- Maioreescu, I. & Sabou, G., C. (2013). Learning about Heritage Through Augmented Reality Games. The International Scientific Conference eLearning and Software for Education (87-92), "Carol I" National Defence University.
- Milgram, P., & Kishino, F. (1994). "A Taxonomy of Mixed Reality Visual Displays". I. EICE Transaction on Information and Systems, 77(12), 1321-1329.
- Montello, D.R. (2005). 'Navigation', Shah, P. & Miyake, A. (Eds.), The Handbook of Visuospatial Thinking içinde (s.257-294), Cambridge University Press, U.S.A.
- Osterlund, J. & Lawrence, B. (2012). "Virtual reality: Avatars in Human Spaceflight Training". Acta Astronautica, 71, 139-150
- P. Kopiec (2018), "Interbank Market Turmoils and the Macroeconomy," MPRA Paper 85028, University Library of Munich, Germany
- Pallasmaa, J. (2005) The Eyes of the Skin: Architecture and the Senses, Tenin Gözleri: Mimarlık ve Duyular, çev. Aziz Ufuk Kılıç (2019), YEM Yayın, İstanbul.
- Rheingold, H. (1991). Virtual Reality: Exploring the Brave New Technologies. Simon & Schuster Adult Publishing Group.
- Schwab, Klaus. (2016). Dördüncü Sanayi Devrimi. (Çeviren: Zülfü Dicleli). İstanbul: Optimist Yayınları.
- Sebok, A.; Nystad, E. & Helgar, S. (2014), "Navigation in desktop virtual environments: an evaluation and recommendations for supporting usability", Virtual Reality, 8(1), 26-40. (C.32).
- Sommerauer, P. & Müller, O. (2014). "Augmented Reality in Informal Learning Environments: A Field Experiment in a Mathematics Exhibition". Computer & Education, 79, 59-68.
- Şen, M. (2009), "Van Gölü Havzası Hristiyan Dini Mimarisi'nde Taçkapı Formları" Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sanat Tarihi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Van.
- Yalçınkaya, P., Atay, L. & Karakaş, E. (2018). "Akıllı Turizm Uygulamaları". Gastroia: Journal of Gastronomy and Travel Research, 2(2), 34-52.
- Yücel, A. (1981) Mimarlıkta Biçim ve Mekânın Dilsel Yorumu Üzerine, İTÜ Mimarlık Fakültesi, İstanbul.

BÖLÜM 9

BİTLİS NEMRUT VOLKANİK DAĞI JEODİNAMİK RİSKLERİNİN TURİZM İLİŞKİSİNİ ARAŞTIRMA

Savaş GÜLTEKİN¹

1. GİRİŞ

Bitlis Nemrut Volkanik dağı coğrafi konumu itibari ile Kafkasların batısında, Anadolu'nun doğusunda bulunmakta olup, Afro-Afrika kıtası ile Asya kıtası arasında sıkışma neticesinde oluşmuş aynı zamanda tarihi İpekyolu üzerinde bulunmaktadır. Bitlis Nemrut Volkanik dağı, coğrafi konum olarak bir çok açıdan stratejik bir yerde bulunmakta, coğrafyanın öne çıkardığı medeniyetler kavşağı konumunda ve Doğu Anadolu Bölgesi'nde yer alan tarih boyunca çeşitli kereler aktif yapısı harekete geçmiş bir stratovolkandır. Yer yer buhar sızıntıları ve sıcak su kaynaklarının olduğu Nemrut Volkanında 68 adet volkanik aktivite merkezi saptanmıştır. Türkiye'nin en büyük krateri olan Nemrut volkanı, buhar çıkışları ve görüntüsü ile özel kaynaktır. Bu kaynak turizm açısından oldukça önemlidir (Uluer, 2009). Holosen döneminde çeşitli patlamalar gerçekleştirmiş olan Nemrut Volkanik dağı, Afro-Arap ve Avrasya levhalarının çarpışma hattında yer aldığından dolayı hala jeolojik hareketliliğini sürdürmektedir (Ulusoy vd., 2008).

¹ Bitlis Eren Üniversitesi, sgultekin@beu.edu.tr

volkanik riskler, acil durum prosedürleri ile güvenli alanlar hakkında detaylı bilgi verilmelidir. Turist rehberleri, olağanüstü durumlarda turistleri güvenli bölgelerde tutmalı ve riskli alanlara giriş yapılmasını önlemelidir. Aynı zamanda, turistik tesislerde ve ziyaretçi merkezlerinde gerekli bilgilendirme panoları, acil çıkış yolları, güzergahları ve toplanma alanları açıkça gösterilmelidir. Turizm acenteleri, bölgeyi ziyaret eden turistlere seyahat öncesinde ve esnasında volkanik riskler hakkında bilgilendirme yapmalı, bilinçli bir turizm deneyimi gerçekleştirilmelidir. Meydana gelebilecek doğal afet durumunda turist rehberleri, tahliye planlarını etkin bir şekilde uygulayabilmeli ve turistleri yönlendirebilmelidir. Ayrıca, bölgedeki turizm faaliyetleri doğru şekilde planlanmalı ve mevcut doğal yapıya zarar vermeden ekoturizme öncelik verilmelidir. Yerel yönetimler ve turizm sektörü iş birliği içinde çalışarak, Paydaş kurumlar olan Bitlis Valiliği, Bitlis Eren Üniversitesinden gerekli destek alınmalı, turistlerin ve yerel halkın güvenliğini sağlamak adına gerekli önlemler alınmalıdır. Turist rehberlerinin ve turizm işletmecilerinin paydaş kurumlarla birlikte güncel risk yönetimi bilgilerine kolayca ulaşılabilmesi için dijital platformlar ve mobil uygulamalar kullanılabilir. bilinçli ve eğitilmiş turist rehberleri sayesinde, bölge turizmi daha güvenli hale getirilebilir. Ayrıca Nemrut Volkanik dağının doğal ve kültürel değerleri korunarak sürdürülebilir turizm teşvik edilebilir.

KAYNAKÇA

- AFAD, (2023). Bitlis ili deprem aktivite raporu. Ankara: AFAD Yayınları
- Akbulut, M., ve Şen, E. (2018). Nemrut Volcano (Eastern Turkey): Volcanological and geochemical evolution. *Journal of Volcanology and Geothermal Research*, 356, 1–15.
- Aydın, B. ve Alaeddinoğlu, F. (2020). Location Selection in Ski Resorts: Van and Bitlis Province Examples. *Journal of Academic Tourism Studies*, DOI: 1029228-59-83.
- Ağbay, N. C. (2025). Akademisyenlerin Jeoturizm Algısı: Nemrut Kalderasında Turizm üzerine Nitel Bir Değerlendirme. *GSI Journals Serie A: Advancements in Tourism Recreation and Sports Sciences*, 8(1), 90-112. <https://doi.org/10.53353/atrss.1497724>
- Barut, C., ve Yıldız, Z. (2013). Sosyo-ekonomik kalkınma açısından Bitlis ili turizm arz potansiyelinin değerlendirilmesi. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(1), 25–49.
- Barut, C., ve Gürkan, H., (2018). Bitlis İlinin Turizm Talep Yapısı İle Turizm Avantaj ve Dezavantajlarının Değerlendirilmesi. *Social Sciences Studies Journal* (ISSN:2587-1587). 16:1316-1324.
- Baydeniz, E. (2023). Using Blockchain technology for smart city and smart tourism. *Selçuk Turizm ve Bilişim. Araştırmaları Dergisi*, (3), 15-26.
- Bao, J., He, D., Luo, M., and Choo, K. K. R. (2020). A survey of blockchain applications in the energy sector. *IEEE Systems Journal*, 15(3), 3370-3381.
- Barkel, C., Kurgun, H., and Groen, B. (2021). Blockchain in the hospitality and tourism industry. *University of South Florida (USF) M3 Publishing*, 17(9), 4.
- Beştaş, M. (2024). Evaluation of Blockchain Technology in the Context of Tourism Sector within the Framework of Diffusion of Innovation Theory: Challenges and Opportunities. *Journal of Information Systems Engineering and Management*, 9(4), 30348. <https://doi.org/10.55267/iadt.07.15197>

- Bhaskar, K. B. R., Prasanth, A., and Saranya, P. (2022). An energy-efficient blockchain approach for secure communication in IoT-enabled electric vehicles. *International Journal of Communication Systems*, 35(11), e5189.
- Biricik, A. S. (2001). Yeryuvarında doğal olaylar ve afetler. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 3, 7–26.
- Hürriyet. (2016, 18 Ocak). Bitlis'teki 3 kayak merkezinde sezon açıldı. <https://www.hurriyet.com.tr/ekonomi/bitlisteki-3-kayak-merkezinde-sezon-acildi-40041986>. Erişim Tarihi: 01/02/2025
- Doğu Anadolu Kalkınma Ajansı. (2024). Bitlis İli Sosyoekonomik Analiz Raporu. <https://www.daka.org.tr/panel/files/files/yayinlar/bitlis-sosyoekonomik-analiz-raporu.pdf>. Erişim Tarihi: 01/02/2025
- SonDakika. (2024). Bitlis Yamaç Paraşütü Kulübü üyeleri Zafer Bayramı'nda Türk bayraklarıyla uçuş yaptı. <https://www.sondakika.com/guncel/haber-bitlis-yamac-parasutu-kulubu-uyeleri-zafer-bayrami-17771204>. Erişim Tarihi: 10/02/2025
- Çiftçi, Y., ve Güngör, Y., (2021). Nemrut - Süphan öneri jeopark alanında (Bitlis - Türkiye) doğal ve kültürel miras bütünleşmesi ile jeokoruma önerileri. *MTA Dergisi*, 165: 191-215
- Çubukçu, H. E., Ulusoy, İ., Aydar, E., Ersoy, O., Şen, E., Gourgaud, A., & Guillou, H. (2012). Mt. Nemrut volcano (Eastern Turkey): Temporal petrological evolution. *Journal of Volcanology and Geothermal Research*, 209, 33–60.
- Damcı, E. (2017). Van Gölü'nün sedimentolojik-stratigrafik evrimi ve göl seviyesi değişimleri [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi].
- Doğru, M., Büyüksaraç, A., Aksoy, E., Karahan, R., Yakar, M., Ekinci, L., Demirci, A., Ulvi, A., Toprak, S.T. (2017) Dünya Mirası Ahlat Selçuklu Mezarlığı İle Kümbetlerin Lidar ve Jeofizik Yöntemlerle Araştırılması, *Yüzey ve Yüzeyaltı Yapı Modellemesi Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi Sayı: 6/1 2017 s. 17-42, TÜRKİYE*
- Dölek, İ., ve Şaroğlu, F. (2017). Muş ili ve yakın çevresinde jeoturizm açısından değerlendirilebilecek jeositler. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 27(2), 1–16.
- Ertz, M., and Boily, É. (2019). The rise of the digital economy: Thoughts on blockchain technology and cryptocurrencies for the collaborative economy. *International Journal of Innovation Studies*, 3(4), 84-93.
- Elmastaş, N. (2011). Bitlis ili jeotermal su kaynakları. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 13(19), 89–104.
- Elmastaş, N. (Ed.). (2024). Bitlis ili ekoturizm potansiyeli. *Akademisyen Kitap Evi*. ISBN:978-625-375-174-6. DOI:10.37609/akya.3383, ANKARA
- Elmastaş, N. (2001). Ahlat Yöresi'nin turizm potansiyeli. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 3, 153–182.
- Eriş, N., (2017). İzlanda'nın En Sıcak Bileti – Yanardağ Turizmi. Erişim Tarihi: 06/03/2025
- Filiz, A., ve Yılmaz, Ö, D. (2017). Turizm Gelişim Yaklaşımları Kapsamında Yerel Halkın Turizm Yönelik Algı ve Tutumları: Mazı Köyü-Türkbükü Karşılaştırmalı Analizi, *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Yıl 10, Sayı 2,
- Güleryüz, U. (2023). Bitlis'in kış turizm potansiyeli. ResearchGate. 6. International Marmara Scientific Research And Innovation. https://www.researchgate.net/publication/388271019_bitlisin_kis_turizm_potansiyeli, Erişim Tarihi: 06/02/2025
- Kurttaş, T., ve Tezcan, L. (2018). Nemrut kaldera göllerinin su kaynakları potansiyeli. *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 22(2), 823–831.
- Karaoğlu, Ö., Özdemir, Y., Tolloğlu, A. Ü., & Köse, O. (2020). Nemrut Caldera: A morphotectonic evaluation of an active volcanic system in Eastern Anatolia. *Geomorphology*, 367, 1-18.
- Karaeli, C. (2024). Flaviuslar Dönemi'nde Meydana Gelen Bir Doğa olayı: Vezüv Yanardağı'nın Patlaması (ms 24 ağustos 79). *Cappadocia Journal of History and Social Sciences*, 1(Volume 10), 70-86.
- Maxcon, J. H. (2023). Nemrut Krater Gölü. *Bulletin of the Mineral Research and Exploration*, 1936 (5), 7 <https://bmta.researchcommons.org/cgi/viewcontent.cgi?article=2822&context=journal>, Erişim Tarihi: 01/03/2025

- Özüpekçe, S. ve Demiz, Ö., (2024) *Geleceğe Hazırlıkta Coğrafya Eğitimi Kapsamında Afet Müzeciliği*. Disaster Museology Within The Scope Of Geoprapph Education In Preparation For The Future. 11. International European Congress On Advanced Studies In Basic Sciencs
- Palmer, J., (2015). Dergi - Yanardağların yarattığı muhteşem oluşumlar. https://www.bbc.com/turkce/ozeldosyalar/2015/04/150401_vert_ear_yanardag_olusumlari. Erişim Tarihi:01/04/2025
- Şengel, Ü., (2015). Bitlis İlinin Kalkınmasında Turizmin Rolü: Yerel Paydaşlar Üzerine Bir Araştırma. Yüksek Lisans Tezi
- Yakupoğlu, T., Özcan, G., S., (2020) Nemrut Kalderası'nın (Bitlis/TÜRKİYE) Jeopark Potansiyeli, *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi Cilt 25, Sayı 1 (Nisan), 1-12*,
- Sandal, E. K. (2025). Nemrut Dağının Turizm Potansiyeli ve Değerlendirilmesi. *Bitlis Turizm Araştırmaları* (pp.195-205) Publisher: Akademisyen Klitabevi, https://www.researchgate.net/publication/388856281_Nemrut_Daginin_Turizm_Potansiyeli_ve_Degerlendirilmesi, Erişim Tarihi:02/03/2025
- Savgın, E. C., ve Belli, S., (2019). Bitlis ilinin turizm çeşitliliğinin incelenmesi. *Journal of Academic Value Studies*, 3(17), 1-13.
- Shrier, D., Wu, W., and Pentland, A. (2016). Blockchain and infrastructure (identity, data security). *Massachusetts Institute of Technology-Connection Science*, 1(3), 1-19.
- Şen, G. (2022). Turist Harcamalarının Bölgesel Ekonomiye Etkileri: Kütahya Örneği. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (74), 97-112.
- Şengel, Ü., ve Zengin, B., (2016). Bitlis İlinin Kalkınmasında Turizmin Rolü: Yerel Halkın Görüşleri Üzerine Bir Araştırma. *International Congress of Tourism & Management Researches*
- Ulusoy, İ., Labazuy, P., Aydar, E., Ersoy, O., & Çubukçu, E. (2008). Structure of the Nemrut Caldera (Eastern Anatolia, Turkey) and inferred hydrothermal and magmatic processes. *Journal of Volcanology and Geothermal Research*, 174(1-3), 42-60.
- Uluer, E. C., (2009). Bitlis İli Turizm Potansiyeli: Özel ve Kamu Sektör Yöneticilerinin Kanaatlerinin Araştırılması. *Yüksek Lisans Tezi*
- Yakupoğlu, T., ve Selçuk, G. Ö. (2020). Nemrut Kalderası'nın (Bitlis/Türkiye) jeopark potansiyeli. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 25(1), 1-12.
- Yavuz, E. V. (2023). Bir açık ocak örneğinde yamaç molozu akma mekanizmasının belirlenmesi. *Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Mühendislik Bilimleri Dergisi*, 12(3)
- Yeşiltaş, M., & Öztürk, (2008). İ. Bölgesel Kalkınma Çerçevesinde Alternatif Turizm Faaliyetlerine Yönelik Bir Değerlendirme: Sivas Örneği. *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, Cilt 9, Sayı 1,

BÖLÜM 10

KÜLTÜR ROTALARINDA MESLEKİ EĞİTİMLER: TROAS KÜLTÜR ROTALARI VE TURİST REHBERLİĞİ

Tarık YALÇINKAYA¹
Figen SEVİNÇ BAŞOL²

1. GİRİŞ

Profesyonel turist rehberleri mesleki gerekliliklerinin doğası gereği, çok yönlüdür ve turizm endüstrisinin önemli paydaşlarıdır. Turizm sektöründe ön saflarda yer alan profesyonel turist rehberleri, turistlerin destinasyona yönelik deneyimlerini şekillendirmede önemli bir rol oynamaktadır (Huang vd., 2010). Turist rehberliği mesleği, insanlık tarihinin en eski mesleklerinden biri olarak değerlendirilmekte, antik çağlardan beri rehberlerin, farklı kültürleri bir araya getirdiği, kültürlerarası iletişimi kolaylaştırdığı, ülke değerlerini profesyonelce tanıtan birer kültür elçileri oldukları belirtilmektedir (TUREB, 2025a). Nitekim, hizmet kalitesi ve ziyaretçi memnuniyeti, turist rehberlerinin bilgi, beceri ve uzmanlık seviyeleriyle yakından ilişkilidir (Lin vd., 2017). Rehberlerin performansı, bir turizm faaliyetinin başarılı ya da başarısız olması konusunda önemli bir etkiye sahiptir (Al-Okaily, 2022). Literatürdeki çalışmalar, kültürel miras turizminde rehberlerin performansının turist deneyimleri ve nihayetinde turist memnuniyeti üzerinde önemli etkileri olduğunu göstermekte ve ampirik kanıtlar sunmaktadır (Alazaizeh vd., 2024; Crespi-Vallbona, 2021; Io, 2013). Profesyonel turist rehberleri, turizm endüstrisinde alanında yetkin çalışanlar arasındadırlar ve yüksek kaliteli turizm deneyimlerinin sunulmasında vazgeçilmezlerdir (Hariani & Hanafiah, 2024).

¹ Öğr. Gör. Dr., Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Ayvacık Meslek Yüksekokulu, Otel, Lokanta ve İkram Hizmetleri Bölümü, tarik.yalcinkaya@comu.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-6986-2990

² Dr. Öğr. Üyesi, Bartın Üniversitesi, Bartın Meslek Yüksekokulu, Seyahat-Turizm ve Eğlence Hizmetleri Bölümü fsevinc@bartin.edu.tr, ORCID iD: 0000-0001-5391-1818

geleneksel kültürel değerlerini yansıtan tasarımların geliştirilmesi gelecekte taleplerin artmasına ve unutulmaz deneyimlerin taşınabilir anılara dönüşmesi sağlanabilir. Bu noktada TROAS Kültür Rotaları etaplarının tanıtımlarının, yapay zeka destekli canlandırmaların ve içerik paylaşımlarının yapılması profesyonel turist rehberlerinin deneyimleriyle geliştirilmesi katkı sunacak önemli adımlardır.

Diğer araştırmalar gibi bu çalışma da bazı sınırlılıklara sahiptir. İlk olarak, bu çalışma sonuçları genellenemez, çünkü çalışma, yalnızca TROAS Kültür Rotaları ve turist rehberleri hizmet içi eğitimi Çanakkale örnekleminde ele alınmaktadır. Gelecek çalışmalar, alternatif rotalarda benzer bir araştırma yapabilir ve bulgularını burada sunulanlarla karşılaştırabilir. Gelecek araştırmalarda, katılımcıların kültür rotalarıyla ilgili eğitimleri hakkındaki görüşlerine kapsamlı bir şekilde ulaşmayı sağlayan gözlem, görüşme olmak üzere nitel araştırma yöntemleri ele alınabilir. Ayrıca, bu turizm faaliyetleriyle ilgili motivasyonları ve deneyimleri araştırmak amacıyla kültür rotaları ve etapları boyunca turistlerle görüşmeler yapılabilir. Kültür rotalarında turistler üzerine yapılan ampirik araştırma alanları hâlâ oldukça sınırlı olduğu kabul edilmekte olup bu alanda araştırmalar geliştirilebilir.

REFERENCES

- Alazaizeh, M. M., Jamaliah, M. M., Alzghoul, Y. A., & Mgonja, J. T. (2024). Tour guide and tourist loyalty toward cultural heritage sites: a signaling theory perspective. *Tourism Planning & Development*, 21(3), 255-275.
- Al-Okaily, N. S. (2022). A model for tour guide performance. *International Journal of Hospitality & Tourism Administration*, 23(6), 1077-1101.
- Altınay Özdemir, M. (2023). Kültür rotaları ve rota geliştirme süreci: Menteşe kentsel sit alanı kültür rotalarının geliştirilmesi. *Kent Akademisi*, 16(4), 2553-2578.
- Ap, J., & Wong, K. K. (2001). Case study on tour guiding: Professionalism, issues and problems. *Tourism management*, 22(5), 551-563.
- Aşan, K., & Yolal, M. (2020, June). Sustaining Cultural Routes: The Case of the Phrygian Way. In *Heritage Tourism Beyond Borders and Civilizations: Proceedings of the Tourism Outlook Conference 2018* (pp. 243-254). Singapore: Springer Singapore.
- Bele, B., Nielsen, V. K. S., Fairclough, G., & Herring, P. (2024). A heritage without boundaries: nature-culture Synergies in and around Norwegian protected landscapes. *Human Ecology*, 52(1), 155-1
- Bogdan, R. (1973). Participant observation. *Peabody Journal of Education*, 50(4), 302-308.
- Carmody, J. (2013). Intensive tour guide training in regional Australia: an analysis of the Savannah Guides organisation and professional development schools. *Journal of Sustainable Tourism*, 21(5), 679-694.
- Chen, Y. F., & Mo, H. E. (2013). Users' perspectives on and learning effectiveness of tour-guide training courses with 3D tourist sites. *Journal of Teaching in Travel & Tourism*, 13(4), 374-390.
- Christie, M. F., & Mason, P. A. (2003). Transformative tour guiding: Training tour guides to be critically reflective practitioners. *Journal of Ecotourism*, 2(1), 1-16.
- Crespi-Vallbona, M. (2021). Satisfying experiences: guided tours at cultural heritage sites. *Journal of Heritage Tourism*, 16(2), 201-217
- Çanakkale Bölgesel Turist Rehberleri Odası, ÇARO (2025a). Haberler. <https://caro.org.tr/haberler/>

- Çanakkale Bölgesel Turist Rehberleri Odası, ÇARO (2025b, Nisan 9). TROAS Kültür Rotaları – Hektor etabı yürüyüşü gerçekleştirildi. Facebook. <https://www.facebook.com/share/p/1BpzUKpPaU/>
- Çanakkale Bölgesel Turist Rehberleri Odası, ÇARO (2025c, Mart 28). TROAS Kültür Rotaları – Hektor etabı. Facebook. <https://www.facebook.com/share/p/1DqRg7RuNv/>
- Çiçekli Ayyıldız, S. (2025). Özel ilgi turizmi kapsamında doğa turları rehberliği alanında uzmanlaşma. İçinde İ. B. Bayhan (Ed.), *Multidisipliner bir yaklaşımla özel ilgi turizmi* (pp. 27–55). Özgür Yayınları.
- Dioko, L. A., & Unakul, M. H. (2005, April). The need for specialized training in heritage tour guiding at Asia's world heritage sites–Preliminary findings on the challenges and opportunities. In *Heritage Tour Guide Training and Certification for UNESCO World Heritage Sites. Macao: Regional Consultation Meeting*.
- Finsterwalder, J., & Laesser, C. (2013). Segmenting outbound tourists based on their activities: toward experiential consumption spheres in tourism services?. *Tourism Review*, 68(3), 21-43.
- Fu, T., Li, S., Xu, J., Liu, M., & Yu, K. (2022). Exploring antecedents and consequences of tourists' perceived relationship investment from new perspectives in the tour group context. *Asia Pacific Journal of Tourism Research*, 27(9), 925-939.
- Grabowski, C. P., & Geng, W. (2000). European silk road tourists' and their tour guides' perceptions of product and service quality. *Journal of Quality Assurance in Hospitality & Tourism*, 1(4), 97-106.
- Gökdemir, S., & Çelik, A. Z. (2023). Çanakkale şehir merkezindeki levantenler ve yaşam alanlarının turistik kültür rotası olarak belirlenmesi. *Boyabat İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi E-Dergisi*, 3(2), 210-236.
- Hariani, D., & Hanafiah, M. H. (2024). The competitiveness, challenges and opportunities to accommodate the Halal tourism market: a Sharia-law tourism destination perspectives. *Journal of Islamic Marketing*, 15(3), 919-942.
- Huang, S., Hsu, C. H., & Chan, A. (2010). Tour guide performance and tourist satisfaction: A study of the package tours in Shanghai. *Journal of Hospitality & Tourism Research*, 34(1), 3-33
- International Council on Monuments and Sites ICOMOS (2008). ICOMOS Charter on Cultural Routes. https://www.icomos.org/images/DOCUMENTS/Charters/culturalroutes_e.pdf
- Io, M. U. (2013). Testing a model of effective interpretation to boost the heritage tourism experience: A case study in Macao. *Journal of Sustainable Tourism*, 21(6), 900-914.
- Kabakulak, A., & Boyraz, M. (2023). Turist rehberleri odalarının ve turist rehberleri vakfının koronavirüs salgını sürecindeki çevrim içi etkinliklerinin değerlendirilmesi. *Uluslararası Türk Dünyası Turizm Araştırmaları Dergisi*, 8(2), 134-149.
- Kabii, F., Okello, M. M., & Kipruto, N. (2017). Effects of tour guides training on their performance in Kenya. *Journal of Tourism and Hospitality Management*, 5(6), 233-250
- Karamustafa, K., & Kılıçhan, B. (2024). Türkiye'de profesyonel turist rehberliği mesleğinde uzmanlaşma: Bölgelerin mevcut durumu ve geleceğe dönük öneriler. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 12(1), 266-289.
- Kokkranikal, J. J., & Baum, T. (2002). Human resources development for tourism in rural communities: A case study of Kerala. *Asia Pacific Journal of Tourism Research*, 7(2), 64-76.
- Korkmaz, S., Temizkan, S. P., & Temizkan, R. (2010). Profesyonel Turizm Rehberlerinin Turizm Pazarlamasındaki Rolü ve Hizmet İçerik Eğitim Seminerlerinin Pazarlama Açısından İçerik Analizi. *Gazi Üniversitesi Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi* (1), 133-149.
- Kovalenko, O. V., Yepky, L. I., Yeromenko, A. Y., Kashynska, O. Y., & Bezruchenkov, Y. V. (2021). Training of the future tourist guides for intercultural communicative interaction within professional activity. *Linguistics and Culture Review*, 729-74
- Kuo, N. T., Cheng, Y. S., Chang, K. C., & Chuang, L. Y. (2018). The asymmetric effect of tour guide service quality on tourist satisfaction. *Journal of Quality Assurance in Hospitality & Tourism*, 19(4), 521-542.

- Lee, J., & Ingold, T. (2020). Fieldwork on foot: Perceiving, routing, socializing. In *Locating the field* (pp. 67-85). Routledge.
- Lin, X., Shen, Z., Teng, X., & Mao, Q. (2024). Cultural routes as cultural tourism products for heritage conservation and regional development: A systematic review. *Heritage*, 7(5), 2399-2425.
- Lin, Y. C., Lin, M. L., & Chen, Y. C. (2017). How tour guides' professional competencies influence on service quality of tour guiding and tourist satisfaction: An exploratory research. *International Journal of Human Resource Studies*, 7(1), 1-19.
- Mak, A. H., Wong, K. K., & Chang, R. C. (2011). Critical issues affecting the service quality and professionalism of the tour guides in Hong Kong and Macau. *Tourism Management*, 32(6), 1442-1452.
- Ormond, M., & Vietti, F. (2022). Beyond multicultural 'tolerance': Guided tours and guidebooks as transformative tools for civic learning. In *Peace Through Tourism* (pp. 207-223). Routledge.
- Özdemir, E., & Tetik Dinç, N. (2024). AENEAS Avrupa Kültür Rotasının turizm sektörüne katkılarının paydaş görüşleri çerçevesinde değerlendirilmesi. *Journal of Gastronomy, Hospitality and Travel*, 7(4), 1025-1038.
- Pu, P., Cheng, L., Samarathunga, W. H. M. S., & Wall, G. (2023). Tour guides' sustainable tourism practices in host-guest interactions: when Tibet meets the west. *Tourism Review*, 78(3), 808-833.
- Ren, L., Wong, C. U. I., Ma, C., & Feng, Y. (2024). Changing roles of tour guides: From "agent to serve" to "agent of change". *Tourist Studies*, 24(1), 55-74.
- Saka, A. (2017). New cultural road: Route of AENEAS. *International Journal of Contemporary Tourism Research*, 1(1), 38-47.
- Sandaruwani, J. A. R. C., & Gnanapala, W. A. C. (2016). The role of tourist guides and their impacts on sustainable tourism development: A critique on Sri Lanka. *Tourism, Leisure and Global Change*, 3(2016), 62-73.
- Sengoz, A., Dogru, T., Mody, M., & Isik, C. (2025). Guiding the path to sustainable tourism development: Investigating the role of tour guides within a social exchange theory paradigm. *Tourism Management*, 110, 105162.
- Sezgin, E., & Duz, B. (2018). Testing the proposed "GuidePerf" scale for tourism: performances of tour guides in relation to various tour guiding diplomas. *Asia Pacific Journal of Tourism Research*, 23(2), 170-182.
- Sheng, N., & Tang, U. W. (2015). Spatial techniques to visualize acoustic comfort along cultural and heritage routes for a world heritage city. *Sustainability*, 7(8), 10264-10280.
- Sumanapala, D., Wolf, I. D., & Weiler, B. (2025). Enhancing tour guide training for delivering Nature-based tourism experiences in a developing country. *Journal of quality assurance in hospitality & tourism*, 26(3), 464-488.
- Toksöz, D. (2024). Turist rehberlerinin alan uzmanlığına bakış açıları üzerine görgül bir araştırma. *Güncel Turizm Araştırmaları Dergisi*, 8(1), 8-27.
- TROAS Kültür Rotaları TROAS (2025a). *Hikayemiz*. <https://www.troaskulturrota.com/hikayemiz/>
- TROAS Kültür Rotaları TROAS (2025b). *İnteraktif Harita* <https://www.troaskulturrota.com/interaktif-harita/>
- TROAS Kültür Rotaları TROAS (2025c). *Rotalar* <https://www.troaskulturrota.com>
- Turist Rehberleri Odaları Birliği TUREB (2025a, June 29). Message from President. <https://www.tureb.org.tr/Sayfa?id=56>
- Turist Rehberleri Odaları Birliği TUREB (2025b, 29 Mayıs). *Rehber İstatistikleri*. <https://www.tureb.org.tr/RehberIstatistik>
- Turist Rehberleri Odaları Birliği TUREB (2025c, June 29). About Us. <https://www.tureb.org.tr/Sayfa?id=3>
- United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization, UNESCO (2025). World Heritage Convention. <https://whc.unesco.org/en/list/849/>

SPA TURİZMİ ÜZERİNE YAPILAN ÇALIŞMALARIN VOSVIEWER ARACILIĞIYLA ANALİZİ

Semih SARIİPEK¹

1. GİRİŞ

SPA turizminde yüksek harcama miktarlarıyla birlikte kalış sürelerinin de uzun olduğu bilinmektedir (Yücel, 2003). Bu avantajların da konuya olan ilginin günden güne artmasına sebebiyet verdiğini ifade etmek doğru olacaktır. SPA turizminin ekonomiye katkısının (gelir ve istihdam yaratması ile) yanında sosyal değerinin de önemli olduğu araştırmacılar tarafından vurgulanmaktadır (Frost vd., 2022; Carballo- Cruz vd., 2024; Qu, 2025).

Küresel Wellness Enstitüsü'nün paylaştığı verilere göre SPA turizminin de içinde bulunduğu endüstrinin 2023 yılında 6,3 trilyon dolar civarına ulaştığı görülmektedir (Global Wellness Institue, 2025).

Turizm alanında bibliyometrik çalışmaların yapılması sektörün gelişimi, sürdürülebilirliği ve yeni trendlerin paydaşlar tarafından kolay ulaşılabilir hale gelmesini sağlamaktadır (Oral, 2023: 115). Son yılların en önemli turizm çeşitlerinden biri olarak görülen sağlık turizminin itici gücü medikal turizm olarak görülmektedir. Tarihi insanlık kadar eski olan SPA turizmine ise ilginin az olduğu ifade edilmektedir (Siner ve Torun, 2020). Sağlık turizminin önemli bir parçası olan SPA turizminin alanyazında kendisine ne şekilde yer bulduğu önemli bir sorudur. Bu bağlamda bu çalışma sonucunda Web of Science veritabanında yayınlanmış makaleler üzerinden SPA turizmindeki trendler, araştırma konuları ve geleceğe yönelik bir perspektif sunulması amaçlanmıştır.

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi, Erdek Meslek Yüksekokulu, Otel, Lokanta ve İkram Hizmetleri Bölümü, ssariipek@bandirma.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-6585-626X

5. KAYNAKÇA

- Carballo-Cruz, E., Maroto-Martos, J. C. ve Pinos-Navarrete, A. (2024). Overview of touristic innovation in Spain spa tourism. *International Journal of Spa and Wellness*, 1–21. <https://doi.org/10.1080/24721735.2024.2406173>
- Choudhary, B., & Qadir, A. (2021). Impact of COVID-19 on wellness and spa industry. *International Journal of Spa and Wellness*, 4(2-3), 193-203.
- Çoban, M., Öztürk, N. ve Ekinçi, E. (2020). A bibliometric analysis of the 100 top-cited publications in health tourism. *International Journal of Health Management and Tourism*, 5(3), 315–335. <https://doi.org/10.31201/ijhmt.790108>
- Dahanayake, S., Wanninayake, B. ve Ranasinghe, R. (2023). Memorable experience studies in wellness tourism: Systematic review & bibliometric analysis. *International Journal of Spa and Wellness*, 6(1), 28–53. <https://doi.org/10.1080/24721735.2022.2145417>
- De la Hoz-Correa, A., Muñoz-Leiva, F. ve Bakucz, M. (2018). Past themes and future trends in medical tourism research: A co-word analysis. *Tourism Management*, 65, 200–211. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2017.10.001>.
- Del Río-Rama, M. d. I. C., Maldonado-Erazo, C. P. ve Álvarez-García, J. (2018). State of the art of research in the sector of thermalism, thalassotherapy and spa: A bibliometric analysis. *European Journal of Tourism Research*, 19, 56–70.
- Demir Sariipek, A. ve Sariipek, S. (2020). Sağlık Turizmi İşletmelerinde Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Uygulamaları. S. Karacan (Ed.), *Turizm Okumaları IV* içinde (s. 209-221). Umuttepe Yayınları: Kocaeli.
- Donthu, N., Kumar, S., Mukherjee, D., Pandey, N., ve Lim, W. M. (2021). How to conduct a bibliometric analysis: An overview and guidelines. *Journal of Business Research*, 133, 285-296.
- Erdem, B., Gülcan, B. ve Chykyrov, S. (2015). Konaklama İşletmelerinde SPA & Wellness Hizmetlerinde Çalışan İşgörenlerin Profili: Antalya'daki Beş Yıldızlı Otel İşletmelerinde Bir Araştırma. *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi*, (48), 238-257.
- Frost, J. H., Ooi, N. ve Van Dijk, P. A. (2022). 'Is he going to be sleazy?' Women's experiences of emotional labour connected to sexual harassment in the SPA tourism industry. *Journal of Sustainable Tourism*, 30(12), 2765–2784. <https://doi.org/10.1080/09669582.2021.1942892>
- Global Wellness Institute (2025). Global Wellness Market, <https://globalwellnessinstitute.org/press-room/statistics-and-facts/> E.T. 25.06.2025
- Gözgeç Mutlu, H. (2025). Bibliometric Mapping of Documents on Spa Tourism in the Scopus Database Between 1990 and 2024. *International Journal of Health Management and Tourism*, 10(1), 2744.
- Ladičorbić, M. M., Dragin, A. S., Surla, T., Tešin, A., Amezcua-Ogáyar, J. M., Calahorra-López, A., ... ve Anđelković, Ž. (2024). Towards Healthy and Sustainable Human Settlement: Understanding How Local Communities Perceive and Engage with Spa Tourism Development Initiatives in Rural Areas. *Land*, 13(11), 1817.
- Majeed, S. ve Kim, W. G. (2022). Emerging trends in wellness tourism: A scoping review. *Journal Of Hospitality And Tourism Insights*, 6(2), 853–873. <https://doi.org/10.1108/jhti-02-2022-0046>
- Neacșu, N. A., ve Popescu, A. (2024). Quality Strategies and Sustainability Measures in Romanian Spa Tourism. *Ovidius University Annals, Series Economic Sciences*, 24(1).
- Oral, S. (2023). Turizm teknolojileri ile ilgili araştırmalarının kavramsallaştırılması: VOSviewer ile bibliyometrik analiz. *Journal of Global Tourism And Technology Research*, 4(2), 115-128.
- Qu, M. (2025). Exploring tourist perceptions and expectations of spa tourism in Mile City, China: A grounded theory approach. *Journal of the Geographical Institute "Jovan Cvijić" SASA*, 75(1), 51-66.
- Rehn, C., Gornitzki, C., Larsson, A. ve Wadskog, D. (2014). Bibliometric handbook for Karolinska Institutet. Karolinska Institutet University Library Publications.

- Sarıpek, S. ve Zengin, B. (2024). *Uluslararası Sağlık Turizmi: Ülkeler, Uygulamalar*. Paradigma Akademi: Çanakkale.
- Siner, G. ve Torun, N. (2020). Sağlık turizminde termal turizm ve Spa-Wellness turizminin yeri ve önemi. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (48), 517-533.
- Suban, S. A. (2022). Wellness tourism: A bibliometric analysis during 1998–2021. *International Journal of Spa and Wellness*, 5(3), 250270.
- Suban, S. A. (2023). Bibliometric analysis on wellness tourism–citation and co-citation analysis. *International Hospitality Review*, 37(2), 359-383.
- Van Eck, N. J. ve Waltman, L. (2010). Software Survey: Vosviewer, a Computer Program for Bibliometric Mapping. *Scientometrics*, 84(2), 523-538.
- Van Eck, N. J. ve Waltman, L. (2023). VOSviewer manual for VOSviewer version 1.6.20. Universiteit Leiden: CWTS.
- Yurcu, G. (2022). Wellness & SPA Turizmi. Y. Yılmaz, G. Yurcu ve D. H. Aybar (Eds.), *Sağlık Turizmi Disiplinlerarası Yaklaşım* içinde (s. 23-42). Detay Yayıncılık: Ankara.
- Yücel, C. (2003). *Spa Turizminde Büyük Olanaklar*, TURSAB Dergisi, Eylül 2003.
- Zupic, I. ve Čater, T. (2015). Bibliometric methods in management and organization. *Organizational Research Methods*, 18(3), 429-472.

BÖLÜM 12

ÇORUM ŞEHİRİ REKREASYON ALANLARI ÖRNEĞİNDE YAŞANABİLİRLİK DÖNGÜSÜ

Muhammet Can ÇALIŞ¹

Alper UZUN²

1. GİRİŞ

Rekreasyon; bireylerin boş zamanlarını nasıl geçirdiğini gösteren etkinliklerin ve deneyimlerin toplamıdır (Gün, 2024, s. 9). Zaman, çalışma zamanı ve çalışma dışı zaman olarak ikiye ayrılır (Demir ve Demir, 2006, s. 36). Çalışma dışı zaman içerisinde yer alan boş zaman ve serbest zaman kavramları benzerlik gösterebilir de aynı değildir. Boş zaman, bireyin kendi isteğiyle geçirdiği ve iş düşüncesi taşımadığı zaman dilimiyken; serbest zaman, kişinin fizyolojik ihtiyaçlarını karşıladığı ve çeşitli faaliyetlere katıldığı zaman dilimini kapsar. Eğer kişi herhangi bir işle meşgul olmaksızın tamamen kendi keyfine göre zamanını değerlendiriyorsa boş zaman aktivitesi gerçekleştiriyor demektir (Şahin ve Kılıçlar, 2020, s. 2263-2271).

İnsan doğası gereği rekreasyona ihtiyaç duyar. Bu ihtiyaç, avcı-toplayıcı toplumdan modern topluma kadar her dönemde geçerlidir. Rekreasyon, insanların temel ihtiyaçlarından biri olup, gelirden bağımsız olarak bireyin zihinsel rahatlatma amacıyla yaptığı faaliyetlerdir (Özdede ve Gültekin, 2018, s. 27-34). Birey açısından özgürlük duygusunun belirgin şekilde ortaya çıktığı anlardan biri olan rekreasyonda belirli bir zaman veya mekân zorunluluğu yoktur (Çay, 2015, s. 302). Kentleşme ile birlikte, insanların rekreasyona olan ihtiyacı

¹ Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Coğrafya AD, mcancalis98@gmail.com, ORCID iD: 0009-0004-9585-2587

² Doç. Dr., Balıkesir Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Coğrafya Bölümü, auzun@balikesir.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-1304-1683

KAYNAKÇA

- Baki, A. ve Gökçek, T. (2012). Karma yöntem araştırmalarına genel bir bakış. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 42 (1), 1-21.
- Baz, İ., ve Ekşi, Y. E. (2019). Cittaslow-sakin şehirlerde yaşanabilirlik üzerine bir araştırma. *Teknoloji ve Uygulamalı Bilimler Dergisi*, 1 (2), 71-76.
- Coşkun, R., Altunışık, R. ve Yıldırım, E. (2017). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri SPSS uygulamalı*. Sakarya: Sakarya Yayıncılık.
- Çay, R. D. (2015). Recreation and urban park management. R. Efe, İ. Cürebal, & C. Bizzarri içinde, *Environment and Ecology at the Beginning of 21st Century* (s. 302-312). Sofia: St. Kliment Ohridski University Press.
- Çoban, G. S. (2021). Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisi kendini gerçekleştirme basamağında gizli yetenekler. *European Journal of Educational & Social Sciences*, 6 (1), 111-118.
- Demir, C. ve Demir, N. (2006). Bireylerin boş zaman faaliyetlerine katılmalarını etkileyen faktörler ile cinsiyet arasındaki ilişki: Lisans öğrencilerine yönelik bir uygulama. *Ege Akademik Bakış Dergisi*, 6 (1), 36-48.
- Ergin, D. Y. (1994). Örneklem türleri. *Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6 (6), 91-102.
- Eroğlu, S. (2016). Milli parklar kanununda belirlenen korunan alan metodolojisi. *Denetim*, 18, 85-90.
- Gün, S. (2024). Pazarlama perspektifinde açık ve kapalı alan rekreasyonu. K. F. Küçüktopuzlu (Editör). Ankara: İKSAD Publishing House.
- Gündoğdu, R. (2013). Sosyalleşme ve sosyalleşme süreci. H. Coşkun (Editör). *Sosyoloji* içinde (s. 215-240). İstanbul: Lisans Yayıncılık.
- Henden Şolt, H. B. (2018). Kentsel yaşanabilirlik kavramı ve sosyo-ekonomik gelişmişlik. *Avrasya Ekonomi ve Sosyal Araştırmalar Dergisi (ASEAD)*, 5 (6), 71-85.
- Karaküçük, S. ve Gürbüz, B. (2007). *Rekreasyon ve kent(li)leşme*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Keçeli, A., Sarıusta, F. ve Karakuyu, M. (2014). Kamu hizmetlerinin kentsel yaşanabilirlik üzerine etkisi: Beylikdüzü örneği. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 29, 381-401.
- Kentli Dergisi (2023). *Yaşanabilir kentler*. Kentli Dergisi, 50-55. <https://www.skb.gov.tr/wp-content/uploads/2018/01/Kentli-28.pdf>
- Kuru, A. ve Özkök, M. K. (2017). Yaşanabilirlik kavramı bağlamında kamusal/açık mekanların değerlendirilmesi: Kırklareli kent merkezi örneği. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 28, 43-60.
- OECD. (2023). *OECD Better life index*. <https://www.oecdbetterlifeindex.org/>
- Özdede, S. ve Gültekin, P. (2018). Rekreasyonel aktivitelere katılımın mental sağlığa etkilerinin değerlendirilmesi: Düzce kenti örneği. *Türkiye Peyzaj Araştırmaları Dergisi*, 1 (1), 26-41.
- Santos, L. D. & Martins, I. (2007). Monitoring urban quality of life: The Porto experience. *Social Indicators Research*, 80 (2), 411-425. <https://doi.org/10.1007/s11205-006-0002-2>
- Şahin, A. ve Kılıçlar, A. (2020). Zaman kavramına bir bakış: Boş olan zaman mıdır yoksa insan mı?. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 8 (3), 2263-2276. <https://doi.org/10.21325/jotags.2020.659>
- Şolt, B. H. (2018). Kentsel yaşanabilirlik kavramı ve sosyo-ekonomik gelişmişlik. *Avrasya Ekonomi ve Sosyal Araştırmalar Dergisi (ASEAD)*, 5 (6), 71-85.
- Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2020). *Çok değişkenli istatistiklerin kullanımı* (6. Basımdan Çeviri). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- TDK. (2023). *Türk Dil Kurumu sözlükleri*. <https://sozluk.gov.tr/>
- TÜİK. (2015). *İllerde yaşam endeksi*. TÜİK.
- TÜİK. (2023). *Çorum il nüfusu 2022*. TÜİK.

- Vatandaş, S. (2020). Sosyalleşme ve sosyalleşmenin sosyal medya mecralarındaki anlamsal ve işlevsel dönüşümü. *Erciyes İletişim Dergisi*, 7 (2), 813-832. <https://doi.org/10.17680/erciyesiletim.675531>
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

BÖLÜM 13

POSTMODERN BİREYİN TURİZMLE ANLAM ARAYIŞI: BAUDRILLARD'IN SİMÜLASYON TEORİSİ VE BAUMAN'IN SIVI MODERNİTE KAVRAMI IŞIĞINDA BİR İNCELEME

Ayşe ACARER¹

1. GİRİŞ

1.1. Postmodern Dönemin Özellikleri ve Modernitenin Çözülmesi

20. yüzyılın son çeyreğinden itibaren sosyal bilimlerde postmodern dönem kavramı giderek önem kazanmış ve modernitenin varsayımları çözülmeye başlanmıştır. Modernite, Aydınlanma'yla ivme kazanan ve sanayi devrimiyle toplumsal yapıyı dönüştüren bir dönem olarak; akıl, ilerleme, evrensel doğrular ve büyük anlatılar üzerine şekillenmiştir. Ancak postmodern döneme gelindiğinde bu temeller sarsılmaya başlamıştır. Lyotard, postmodern durumu *metan anlatılara inancın zayıflaması* olarak tanımlar; yani toplumun geniş kesimlerce paylaşılan mutlak doğru anlayışı eleştirilmeye başlamıştır (Lyotard, 1984). Gerçekliğin sabit bir tanımına duyulan güven azalırken, görecelik, çoğulluk ve fragmentasyon (parçalanma) hakim hale gelmiştir. Böylece modernitede bireylere anlam sunan din, millet, ideoloji gibi geleneksel yapılar otoritelerini yitirmiş; anlam arayışı bireysel bir faaliyet olarak dönüşmüştür (Bauman, 1996).

Bu gelişmeler, bireyin yaşadığı *anlam bunalımı* olgusuyla da ilişkilidir. Nitekim Viktor E. Frankl, modern toplumlarda maddi imkânlar artmasına rağmen insanların *uğruna yaşayacakları* anlamlı amaçlardan yoksun kaldığını ve bunun sonucunda bir varoluşsal boşluk oluştuğunu belirtir (Tülüce, 2022). Anlam arayışı, bu boşluğu doldurma çabasının bir ifadesi haline gelmiştir. Türk

¹ Dr. Süleyman Demirel Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Felsefe ve Din Bilimleri Bölümü, Mantık AD, aysesavkliyildiz@sdu.edu.tr, ORCID iD: 0000-0001-7123-2501

yandan kitle turizminin getirdiği yüzeysellik, ticarileşme ve yabancılaşma riskleri vardır; diğer yandan turizmin sunduğu dönüşüm fırsatları, ufuk açıcı deneyimler ve kendini gerçekleştirme imkanları mevcuttur. Baudrillard ve Bauman'ın kuramsal çerçeveleri, bu ilişkinin çelişkilerini ve inceliklerini kavramada yardımcı olmaktadır. Baudrillard turizmin bir imge ve simülasyon tiyatrosu olduğunu hatırlatarak eleştirel bir farkındalık kazandırır; Bauman ise turizmin modern insanın varoluş stratejisindeki yerini göstererek meseleyi bütüncül şekilde değerlendirmeye yönlendirir.

Öte yandan, felsefi bir bakış da bu tartışmayı zenginleştirmektedir. Türk filozof Kenan Gürsoy'un vurguladığı gibi felsefe ve genel olarak insanın varoluş serüveni, temelde *yolda olmaktır* (Gürsoy, 2014). Yani birey, sürekli bir arayış ve yenilenme içinde kendi anlamını inşa eder. Postmodern çağda turizm olgusu da bu *yolda olma* halinin somut bir tezahürü olarak görülebilir. Birey fiziki yolculuklar aracılığıyla aslında kendi içine doğru bir keşfe çıkmaktadır. Bu yolculukta karşılaşılan her yeni deneyim, bireyin anlam evrenine eklemlenen bir parçadır ve tıpkı Gürsoy'un belirttiği üzere, çağın manevi buhranlarına karşı bir çıkış yolu olabileceğine işaret etmektedir.

Sonuç olarak, postmodern bireyin turizmle kurduğu ilişki, modern anlam dünyasının çözülmesinden arta kalan boşlukları doldurma çabasının ayrılmaz bir parçasıdır. Baudrillard'ın simülakrları ve Bauman'ın akışkan kimlikleri arasında birey, turizm sayesinde parçalı dünyasını deneyimleyerek bir bütünlük duygusu yakalamaya çalışır. Başarıya ulaşip ulaşmamak tamamen bireye ve koşullarına bağlı olsa da, günümüzde bir anlam üretim pratiği olarak turizmin önemi yadsınamaz. Bu önem, turizmin sadece ekonomik ve sosyokültürel boyutlarıyla değil, insanın varoluşsal yolculuğundaki yeriyle de ilgilidir. Gelecekte de belirsizlikler ve değişkenliklerle var olan bir dünyada, insanlar anlam arayışlarını yeni yolculuklarla, yeni deneyimlerle beslemeye devam edeceklerdir.

KAYNAKÇA

- Baudrillard, J., & Glaser, S. F. (1994). Simulacra and simulation (Vol. 312). Ann Arbor: University of Michigan press.
- Bauman, Z. (1996). From pilgrim to tourist—or a short history of identity. Questions of cultural identity, 1, 18-36.
- Bauman, Z. (1998). Globalization: The human consequences. Columbia University Press.
- Bauman, Z. (2000). Living in the era of liquid modernity. Cambridge Anthropology, 1-19.
- Bauman, Z. (2013). Consuming life. John Wiley & Sons.
- Feifer, M. (1985). Going places. The ways of the tourist from Imperial Rome to the present day (p. 288).
- Giddens, A. (1994). Modernliğin Sonuçları, E. Kuşdil (çev.), İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

- Gürsoy, K. (2014). Varoluş ve Felsefe. Ankara: Aktif Düşünce Yayıncılık.
- Güzel, M. (2015). Gerçeklik İlkesinin Yitimi: Baudrillard'ın Simülasyon Teorisinin Temel Kavramları. FLSF Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi, (19), 65-84.
- Kirillova, K., Lehto, X., Cai, L. (2017). Tourism and Existential Transformation: An Empirical Investigation. Journal of Travel Research, 56(5), 638-650.
- Lyotard, J.-F. (1984). The Postmodern Condition: A Report on Knowledge (G. Bennington, B. Massumi, Trans.). Minneapolis: University of Minnesota Press.
- MacCannell, D. (2013). The tourist: A new theory of the leisure class. Univ of California Press.
- Mowforth, M., & Munt, I. (2015). Tourism and sustainability: Development, globalisation and new tourism in the third world. routledge.
- Reisinger, Y. (Ed.). (2013). Transformational Tourism: Tourist Perspectives. Wallingford, UK: CABI.
- Tülüce, H. A. (2022). Bireysellik ve Toplumsallık Bağlamında Modern Bireyin Anlam Arayışı. Üniversite Araştırmaları Dergisi, 5(3), 305-312.
- Urry, J. (1990). The Tourist Gaze: Leisure and Travel in Contemporary Societies. London: SAGE Publications.

BÖLÜM 14

ORMAN EKOSİSTEMLERİ VE BİTKİ ÇEŞİTLİLİĞİ İLE EKOTURİZM ARASINDAKİ ETKİLEŞİM: EKOLOJİK TEMELLER VE SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK PERSPEKTİFİ

Ayşegül TEKEŞ DÜDÜKÇÜ¹

1. GİRİŞ

Orman ekosistemleri, dünya genelinde biyolojik çeşitliliğin en yüksek düzeyde olduğu ve ekolojik işlevlerin çok boyutlu bir bütünlük içerisinde yürütüldüğü doğal sistemlerdir (De Leo, & Levin, 1997; Fichtner, & Härdtle, 2021). Karasal ekosistemlerdeki biyokütlenin yaklaşık %80'ini barındıran ormanlar, atmosferdeki karbonun %30'una yakınına depolayarak küresel ısınmayı azaltmaktadırlar (Bar-On vd., 2018; FAO, 2020; IPCC, 2021). Bununla birlikte, su kaynaklarının korunması, toprak erozyonunun önlenmesi, hava kalitesinin iyileştirilmesi ve biyolojik çeşitliliğin sürdürülmesi gibi birçok ekosistem hizmetini sunmaktadırlar. Bu çok yönlü ekosistem işlevleri, ormanları yalnızca ekolojik açıdan değil, ekonomik ve sosyal yönleriyle de vazgeçilmez hâle getirmektedir (Smith vd., 2013; Mengist & Soromessa, 2019; Acarer & Mert, 2025).

Türkiye, coğrafi konumu nedeniyle 3 farklı fitocoğrafik (Avrupa-Sibirya, İran-Turan ve Akdeniz) bölgenin kesişim noktasında yer almaktadır (Atalay, 2008; Noroozi vd., 2019). Bu özelliğiyle Türkiye önemli bir biyolojik çeşitlilik merkezi konumundadır. Türkiye, yaklaşık 11.000 damarlı bitki taksonuna ev sahipliği yapmakta ve bu türlerin yaklaşık üçte birini endemik türler oluşturmaktadır. Bu oran, Avrupa ortalamasının oldukça üzerindedir ve Türkiye'yi Akdeniz Havzası'nın önde gelen biyolojik çeşitlilik sıcak noktalarından biri hâline getirmektedir (Ergüner vd., 2019).

¹ Dr., Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi, Orman Fakültesi, aysegultekes@isparta.edu.tr, ORCID iD: 0000-0003-4515-7258

- Ekoturizm alanında faaliyet gösteren **rehber ve uygulayıcıların ekoloji temelli eğitimlerden geçirilerek sertifikalandırılması**,
- **Biyçeşitlilik koruma stratejilerinin yerel kalkınma planlarına entegre edilmesi**

Sonuç olarak, bitki çeşitliliği ve ekoturizm arasındaki ilişki doğru bir şekilde kurgulandığında, bu etkileşim hem doğal mirasın korunmasına hem de kırsal bölgelerde yaşam kalitesinin artırılmasına hizmet eden güçlü bir araç haline geleceği düşünülmektedir. Ancak bu sürecin başarıya ulaşması, yalnızca ekoloji temelli bilimsel yaklaşımların benimsenmesiyle değil; aynı zamanda katılımcı yönetim anlayışının ve uygulamada kararlılığın birlikte hayata geçirilmesiyle mümkün olacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Acarer, A. (2024). Brown bear (*Ursus arctos* L.) distribution model in Europe. *Şumarski list*, 148(5-6), 1-12. <https://doi.org/10.31298/sl.148.5-6.4>
- Acarer, A., & Mert, A. (2025). Tınaz Dağının (Burdur) sosyoekonomik koşulları ve arazi kullanımı açısından 20 yıllık değişimi. *Anadolu Orman Araştırmaları Dergisi*, 11(1), 1-9. <https://doi.org/10.53516/ajfr.1578759>
- Acevedo-Duque, Á., Llanos-Herrera, G. R., García-Salirrosas, E. E., Simón-Isidoro, S., Álvarez-Herranz, A. P., Álvarez-Becerra, R., & Sánchez Díaz, L. C. (2022). Scientometric analysis of hiking tourism and its relevance for wellbeing and knowledge management. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 19(14), 8534. <https://doi.org/10.3390/ijerph19148534>
- Aryal, K. R., Gurung, A., Paudel, P., Basukala, R. K., Pariyar, S., Thapa, A., ... & Panthi, S. (2023). Contribution of medicinal and aromatic plants on gross domestic product in Karnali Province, Nepal. *Journal of Resources and Ecology*, 14(5), 1104-1112. <https://doi.org/10.5814/j.issn.1674-764x.2023.05.021>
- Atalay, İ. (2008). Ekosistem ekolojisi ve coğrafyası. Çevre ve Orman Bakanlığı Yayınları.
- Avecillas-Torres, I., Herrera-Puente, S., Galarza-Cordero, M., Coello-Nieto, F., Farfán-Pacheco, K., Alvarado-Vanegas, B., ... & Espinoza-Figueroa, F. (2025). Nature Tourism and Mental Well-Being: Insights from a Controlled Context on Reducing Depression, Anxiety, and Stress. *Sustainability*, 17(2), 654. <https://doi.org/10.3390/su17020654>
- Aydin, I. Z., & Öztürk, A. (2023). Identifying, monitoring, and evaluating sustainable ecotourism management criteria and indicators for protected areas in Türkiye: The case of Camili Biosphere Reserve. *Sustainability*, 15(4), 2933. <https://doi.org/10.3390/su15042933>
- Ballantyne, M., & Pickering, C. M. (2013). Tourism and recreation: a common threat to IUCN red-listed vascular plants in Europe. *Biodiversity and Conservation*, 22(13), 3027-3044. <https://doi.org/10.1007/s10531-013-0569-2>
- Ballantyne, M., & Pickering, C. M. (2015). Recreational trails as a source of negative impacts on the persistence of keystone species and facilitation. *Journal of Environmental Management*, 159, 48-57. <https://doi.org/10.1016/j.jenvman.2015.05.026>

- Bar-On, Y. M., Phillips, R., & Milo, R. (2018). The biomass distribution on Earth. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 115(25), 6506-6511. <https://doi.org/10.1073/pnas.1711842115>
- Bekdemir, Ü., & Sezer, İ. (2008). Dilek yarımadası-büyük menderes deltası milli parkı ve yöre ekonomik faaliyetleri ilişkisi. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 13(19), 325-345.
- Bridgewater, P., & Rotherham, I. D. (2019). A critical perspective on the concept of biocultural diversity and its emerging role in nature and heritage conservation. *People and nature*, 1(3), 291-304. <https://doi.org/10.1002/pan3.10040>
- Chan, K. M. A., Shaw, M. R., Cameron, D. R., Underwood, E. C., & Daily, G. C. (2006). Conservation planning for ecosystem services. *PLoS biology*, 4(11), e379.
- Chen, X., Wang, X., Song, Y., & Chi, Y. (2024). A review of studies on the effects of anthropogenic disturbances on plant-soil-microorganism interactions in grassland ecosystems: Based on grazing and tourism perspectives. *Agronomy*, 14(12), 2890. <https://doi.org/10.3390/agronomy14122890>
- Chung, M. G., Dietz, T., & Liu, J. (2018). Global relationships between biodiversity and nature-based tourism in protected areas. *Ecosystem Services*, 34, 11-23. <https://doi.org/10.1016/j.ecoser.2018.09.004>
- Cortés-Flores, J., Lopezaraiza-Mikel, M., de Santiago-Hernández, M. H., Martén-Rodríguez, S., Cristóbal-Pérez, E. J., Aguilar-Aguilar, M. J., ... & Quesada, M. (2023). Successional and phenological effects on plant-floral visitor interaction networks of a tropical dry forest. *Journal of Ecology*, 111(4), 927-942. <https://doi.org/10.1111/1365-2745.14072>
- Çakır, G., & Kır, H. (2024). Determining how the Covid-19 pandemic affects ecotourism in Giresun province. *Anadolu Orman Araştırmaları Dergisi*, 9(2), 16-21. <https://doi.org/10.53516/ajfr.1329834>
- Çakmakçı, R., Aslanataş, R., Erdoğan, Y., & Erdoğan, Ü. (2017). Flowers of Çoruh Valley. *Turkish Journal of Agriculture-Food Science and Technology*, 5(13), 1785-1791. <https://doi.org/10.24925/turjaf.v5i13.1785-1791.1688>
- De Leo, G. A., & Levin, S. (1997). The multifaceted aspects of ecosystem integrity. *Conservation ecology*, 1(1). <https://doi.org/10.5751/ES-00022-010103>
- Doğaner, S. (2019) *Flora turizmi: Orman, Çiçek ve İnsan*. In: S. Üçışık Erbilir & G. Şahin (Eds.), *Beşeri ve İktisadi Coğrafya Araştırmaları* (pp: 74-104), Eski Babil Yayınları.
- Ergüner, Y., Kumar, J., Hoffman, F. M., Dalfes, H. N., & Hargrove, W. W. (2019). Mapping ecoregions under climate change: a case study from the biological 'crossroads' of three continents, Turkey. *Landscape Ecology*, 34(1), 35-50. <https://doi.org/10.1007/s10980-018-0743-8>
- FAO. (2020). *Global Forest Resources Assessment 2020: Main report*. Rome: Food and Agriculture Organization of the United Nations. <https://www.fao.org/forest-resources-assessment/2020>
- Fichtner, A., & Härdtle, W. (2021). Forest ecosystems: A functional and biodiversity perspective. In *Perspectives for Biodiversity and Ecosystems* (pp. 383-405). Cham: Springer International Publishing. https://doi.org/10.1007/978-3-030-57710-0_16
- Francis, C. D., Kleist, N. J., Ortega, C. P., & Cruz, A. (2012). Noise pollution alters ecological services: enhanced pollination and disrupted seed dispersal. *Proceedings of the Royal Society B: Biological Sciences*, 279(1739), 2727-2735. <https://doi.org/10.1098/rspb.2012.0230>

- Geneletti, D., & Dawa, D. (2009). Environmental impact assessment of mountain tourism in developing regions: A study in Ladakh, Indian Himalaya. *Environmental impact assessment review*, 29(4), 229-242. <https://doi.org/10.1016/j.eiar.2009.01.003>
- Gore, S., Borde, N., Desai, P. H., & George, B. (2022). A structured literature review of the tourism area life cycle concept. *Journal of tourism, sustainability and well-being*, 10(1), 1-20.
- Gürer, B. (2024). Doğa Turizminde Yeni Eğilim: Modern Kampçılık. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 23(4), 1677-1696. <https://doi.org/10.21547/jss.1484137>
- Hanley, N., & Perrings, C. (2019). The economic value of biodiversity. *Annual Review of Resource Economics*, 11(1), 355-375. <https://doi.org/10.1146/annurev-resource-100518-093946>
- IPCC. (2021). *Climate Change 2021: The Physical Science Basis*. Contribution of Working Group I to the Sixth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change. Cambridge University Press. <https://www.ipcc.ch/report/ar6/wg1/>
- Jula, M. R., & Voiculescu, M. (2025). Assessment of Trail Erosion Under the Impact of Tourist Traffic in the Bucegi Mountains, Romanian Carpathians. *Environments*, 12(7), 223. <https://doi.org/10.3390/environments12070223>
- Kahveci, G., Ok, K., & Yılmaz, E. (2003). Ecotourism and sustainable development of forest and forest villagers in Turkey. In *XII World Forestry Congress in Quebec, Canada*.
- Kaptan, Ç. A., Karakaya, N., Kırıt, N., Özdemir, E., & Yanmaz, K. (2018). The concept of carrying capacity in terms of sustainable use policies: a case study of bayramiç ayazmapınarı natural park (çanakkale, turkey). *Journal of Scientific Perspectives*, 2(3), 135-150. <https://doi.org/10.26900/jsp.2018342252>
- Karataş, E., Özköse, A., & Heyik, M. A. (2025). Sustainable Heritage Planning for Urban Mass Tourism and Rural Abandonment: An Integrated Approach to the Saranbolu–Amasra Eco-Cultural Route. *Sustainability (2071-1050)*, 17(7). <https://doi.org/10.3390/su17073157>
- Kaya, C., Acarer, A., & Tekin, S. (2025). Global climate change, a threat: example of the chamois' case. *Şumarski list*, 149(3-4), 169-180. <https://doi.org/10.31298/sl.149.3-4.5>
- Kostrakiewicz-Gierałt, K., Pliszko, A., & Gmyrek-Gołąb, K. (2020). The effect of visitors on the properties of vegetation of calcareous grasslands in the context of width and distances from tourist trails. *Sustainability*, 12(2), 454. <https://doi.org/10.3390/su12020454>
- Lee, K. N. (2001). Appraising adaptive management. In *Biological diversity* (pp. 3-26). CRC Press.
- Li, Q., Dai, M., & Luo, F. (2022). Influence of tourism disturbance on soil microbial community structure in Dawei Mountain national forest park. *Sustainability*, 14(3), 1162. <https://doi.org/10.3390/su14031162>
- Liedtke, R., Barros, A., Essl, F., Lembrechts, J. J., Wedegärtner, R. E., Pauchard, A., & Dullinger, S. (2020). Hiking trails as conduits for the spread of non-native species in mountain areas. *Biological Invasions*, 22(3), 1121-1134. <https://doi.org/10.1007/s10530-019-02165-9>
- Luo, Y., & Deng, J. (2008). The New Environmental Paradigm and nature-based tourism motivation. *Journal of Travel research*, 46(4), 392-402.
- Meng, Y., Zhao, J., & Chen, J. (2025). Exploring the Impact of a Naturalist Training Camp on Biodiversity Conservation Willingness and Mental Well-Being. *Integrative Conservation*, 4(1), 20-32. <https://doi.org/10.1002/inc3.83>

- Mengist, W., & Soromessa, T. (2019). Assessment of forest ecosystem service research trends and methodological approaches at global level: a meta-analysis. *Environmental Systems Research*, 8(1), 22. <https://doi.org/10.1186/s40068-019-0150-4>
- Nath, E. Ö., & Kültür, Ş. (2016). Natural dye plants in Savaştepe (Balıkesir, Turkey). *Journal of Faculty of Pharmacy of Istanbul University*, 46(2), 89-95.
- Noroozi, J., Zare, G., Sherafati, M., Mahmoodi, M., Moser, D., Asgarpour, Z., & Schneeweiss, G. M. (2019). Patterns of endemism in Turkey, the meeting point of three global biodiversity hotspots, based on three diverse families of vascular plants. *Frontiers in Ecology and Evolution*, 7, 159. <https://doi.org/10.3389/fevo.2019.00159>
- Pachrová, S., Chalupa, P., Janoušková, E., Neckářová, A. Š., & Štefka, L. (2020). Monitoring of visitors as a tool of protected areas management. *Academica Turistica-Tourism and Innovation Journal*, 13(1). <https://doi.org/10.26493/2335-4194.13.67-79>
- Pakdemirli, B., Birişik, N., & Akay, M. (2021). General overview of medicinal and aromatic plants in Turkey. *Anadolu Ege Tarımsal Araştırma Enstitüsü Dergisi*, 31(1), 126-135. <https://doi.org/10.18615/anadolu.950165>
- Phillips, J. N., Termondt, S. E., & Francis, C. D. (2021). Long-term noise pollution affects seedling recruitment and community composition, with negative effects persisting after removal. *Proceedings of the Royal Society B*, 288(1948), 20202906. <https://doi.org/10.1098/rspb.2020.2906>
- Pickering, C., & Mount, A. (2010). Do tourists disperse weed seed? A global review of unintentional human-mediated terrestrial seed dispersal on clothing, vehicles and horses. *Journal of Sustainable Tourism*, 18(2), 239-256. <https://doi.org/10.1080/09669580903406613>
- Rangel, L., Jorge, M. D. C., Guerra, A., & Fullen, M. (2019). Soil erosion and land degradation on trail systems in mountainous areas: Two case studies from South-East Brazil. *Soil Systems*, 3(3), 56. <https://doi.org/10.3390/soilsystems3030056>
- Ren, L., Li, J., Li, C., & Dang, P. (2021). Can ecotourism contribute to ecosystem? Evidence from local residents' ecological behaviors. *Science of The Total Environment*, 757, 143814. <https://doi.org/10.1016/j.scitotenv.2020.143814>
- Rosa, P. F., Carvalhinho, L. A. D., & Soares, J. A. P. (2016). Stakeholders participation in tourism and recreation planning and management in protected areas: Fundamentals on the participatory process. *Tourism & Management Studies*, 12(2), 96-106. <https://doi.org/10.18089/tms.2016.12211>
- Samal, R., & Dash, M. (2023). Ecotourism, biodiversity conservation and livelihoods: Understanding the convergence and divergence. *International Journal of Geoheritage and Parks*, 11(1), 1-20. <https://doi.org/10.1016/j.ijgeop.2022.11.001>
- Santos, P. L., & Brilha, J. (2023). A review on tourism carrying capacity assessment and a proposal for its application on geological sites. *Geoheritage*, 15(2), 47. <https://doi.org/10.1007/s12371-023-00810-3>
- Satıl, F. (2009). Threatening Factors on Plant Diversity of Kazdağı (IDA Mountain) National Park in Turkey and Suggestions for Conservation. *Biotechnology & Biotechnological Equipment*, 23(sup1), 208-211. <https://doi.org/10.1080/13102818.2009.10818402>
- Senkardes, I., Dogan, A., & Emre, G. (2022). An Ethnobotanical study of medicinal plants in Taşköprü (Kastamonu-Turkey). *Frontiers in Pharmacology*, 13, 984065. <https://doi.org/10.3389/fphar.2022.984065>

- Sikorski, P., Szumacher, I., Sikorska, D., Kozak, M., & Wierzba, M. (2013). Effects of visitor pressure on understory vegetation in Warsaw forested parks (Poland). *Environmental Monitoring and Assessment*, 185(7), 5823-5836. <https://doi.org/10.1007/s10661-012-2987-0>
- Smith, P., Ashmore, M. R., Black, H. I., Burgess, P. J., Evans, C. D., Quine, T. A., ... & Orr, H. G. (2013). The role of ecosystems and their management in regulating climate, and soil, water and air quality. *Journal of Applied Ecology*, 50(4), 812-829. <https://doi.org/10.1111/1365-2664.12016>
- Sobhani, P., Esmaeilzadeh, H., Sadeghi, S. M. M., & Marcu, M. V. (2022). Estimation of ecotourism carrying capacity for sustainable development of protected areas in Iran. *International journal of environmental research and public health*, 19(3), 1059. <https://doi.org/10.3390/ijerph19031059>
- Steven, R., Castley, J. G., & Buckley, R. (2013). Tourism revenue as a conservation tool for threatened birds in protected areas. *PloS one*, 8(5), e62598. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0062598>
- Tao, Z., Ge, Q., Wang, H., & Dai, J. (2015). Phenological basis of determining tourism seasons for ornamental plants in central and eastern China. *Journal of Geographical Sciences*, 25(11), 1343-1356. <https://doi.org/10.1007/s11442-015-1238-z>
- Tarhan, Y., Açıksoz, S., & Çelik, D. (2019). Lavanta Tarımı ve Sürdürülebilir Kalkınma: Isparta/Keçiborlu-Kuyucak Köyü Örneği. *Bartın University International Journal of Natural and Applied Sciences*, 2(2), 216-227.
- Tawfik, R., & Sarhan, M. (2021). Ecotourism and protected areas sustainable financing: a case study of wadi El gemal visitor center. *Journal of Tourism, Sustainability and Well-being*, 9(2), 156-172.
- Taye, F. A., Folkersen, M. V., Fleming, C. M., Buckwell, A., Mackey, B., Diwakar, K. C., ... & Saint Ange, C. (2021). The economic values of global forest ecosystem services: A meta-analysis. *Ecological Economics*, 189, 107145. <https://doi.org/10.1016/j.ecolecon.2021.107145>
- Tekeş, A., Özdemir, S., Aykurt, C., Gülsoy, S., & Özkan, K. (2025). Species distribution modeling of red hawthorn (*Crataegus monogyna* Jacq.) in response to climate change. *Şumarski list*, 149(5-6). <https://doi.org/10.31298/sl.149.5-6.3>
- TIES, (2015). TIES Announces Ecotourism Principles Revision. <https://ecotourism.org/>
- Wang, Y., Pfister, R. E., & Morais, D. B. (2006). Residents' attitudes toward tourism development: A case study of Washington, NC. In *Proceedings of the 2006 Northeastern Recreation Research Symposium* (Vol. 14, pp. 411-418).
- Willis, K. S. (2015). Remote sensing change detection for ecological monitoring in United States protected areas. *Biological Conservation*, 182, 233-242. <https://doi.org/10.1016/j.biocon.2014.12.006>
- Yu, K., & Gao, H. (2023). Sustainable development, eco-tourism carrying capacity and fuzzy algorithm-a study on Kanas in Belt and Road. *Scientific reports*, 13(1), 16789.
- Zakharova, K., Rodela, R., & Lehtilä, K. (2025). Aesthetic perception of urban biodiversity: a review of methodologies and statistical approaches. *Cogent Social Sciences*, 11(1), 2484629. <https://doi.org/10.1080/23311886.2025.2484629>
- Zoysa, M. D. (2022). Forest-based ecotourism in Sri Lanka: a review on state of governance, livelihoods, and forest conservation outcomes. *Journal of Sustainable Forestry*, 41(3-5), 413-439. <https://doi.org/10.1080/10549811.2021.1943450>

BÖLÜM 15

KARS ÖRNEĞİNDE KENTİN KÜLTÜR TURİZMİ POTANSİYELİNE YÖNELİK SUNDUĞU HİZMETLERİN İRDELENMESİ

Okan YELER¹

Ayşegül KELEŞ ERİÇOK²

1. GİRİŞ

İnsanlık tarihinde ilk çağlardan günümüze kadar çeşitli nedenlerle insanlar sürekli yaşadıkları yerleri terk ederek farklı bölgelere seyahat etme eğiliminde olmuşlardır. Bu seyahatlerin temel amacı kimi zaman iklimsel nedenler kimi zaman ticaret kimi zamansa eğitim, sağlık, sportif faaliyet gibi olanaklara ulaşma olmuştur (Bahar, 2016). II. Dünya Savaşı öncesine kadar çeşitli ihtiyaçlar doğrultusunda yaşanan hareketlilik savaş sonrası dünya genelinde yaşanan ekonomik koşullarda ve ulaşım olanaklarında görülen hızlı gelişmelere bağlı olarak biçim değiştirmiştir. Ekonomik toparlanmayla birlikte bireylerin gelir düzeylerinde yaşanan artış ve yaşam standartlarının yükselmesi, insanların tatil ve seyahat gibi faaliyetlere daha fazla zaman ve bütçe ayırabilmelerine olanak sağlamıştır. Turizm, bireylerin sürekli ikamet ettikleri ve çalıştıkları yerlerin dışına geçici olarak seyahat etmeleri, bu süreçte gerçekleştirdikleri etkinlikler ve bu ihtiyaçları karşılamak üzere geliştirilen hizmet ve tesisleri kapsamaktadır (Bahar, 2016). Günümüzde turizm, insanların yaşadıkları coğrafi alanların dışına gerçekleştirdikleri her türlü seyahati içeren geniş kapsamlı bir olgu haline gelmiştir.

¹ Doç. Dr., Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Mimarlık ve Tasarım Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü, okanyeler@yyu.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-0405-4829

² Doç. Dr., Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Mimarlık ve Tasarım Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, aysegulericok@yyu.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-3476-0572

KAYNAKÇA

- Akyol, C. (2022). Doğal ve Kültürel Kaynaklara Dayalı Turizm: Kars Destinasyonu. *Journal of Applied Tourism Research*, 3(1), 81-94.
- Aslan Çetin, F. (2022). Gastronomi Turizminin Şehir Pazarlamasına Etkisi; Kars İline Ait Teorik Bir İnceleme.
- Bahar, O. (2016). *Turizm ekonomisi*. Detay Yayıncılık.
- Bahar, O. ve Kozak, M. (2012). *Turizm ve Rekabet*. Detay Yayıncılık.
- Bahçe, S. (2016). *Sürdürülebilir turizm ve alternatif turizm türleri*. Beta Yayıncılık.
- Black, J. (2003). *Italy and the Grand Tour*. Yale University Press.
- Çelik, K. (2022). Kars'taki Somut Olmayan Kültürel Miras Değerlerinin Sürdürülebilirliği İçin Kültür Turist Tipolojisi ve Turistik Ürün Bağlamında Bir Değerlendirme, Doktora Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Kars.
- Çelik, K., ve Geçgin, E. (2021). Kars İlinin Kültürel Miras Kaynakları ve SWOT Analizi. *Kafkas Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 12(23), 295-321. <https://doi.org/10.36543/kauibfd.2021.014>
- Demir, E. (2021). *Kars Kent Merkezi'nin Tarihsel Gelişimi ve Kültürel Mirası*. Kültür ve Turizm Araştırmaları Dergisi, 12(2), 112-130.
- Demir, M. (2017). Doğal ve Beşeri Özellikleriyle Kars İlindeki Turizm Faaliyetlerinin Durumu, *Marmara Coğrafya Dergisi*. 35(1), 134-134. <https://doi.org/10.14781/mcd.291184>.
- Erdoğan, S., ve Şahin, H. (2018). *Tarihsel Yapıların Korunmasında Sürdürülebilirlik Yaklaşımları*. Mimarlık ve Şehircilik, 7(1), 23-39.
- Kara, F. (2022). *Kış Turizminin Gelişiminde Sarıkamış Kayak Merkezi'nin Rolü*. Turizm ve Ekonomi Dergisi, 10(4), 78-92.
- Kars İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü. (t.y.). *Kars Coğrafya*. <https://kars.ktb.gov.tr/TR-288201/coğrafya.html>
- Kerse, Y. (2023). Kars İlindeki Turistik Yerlerin Çevrimiçi Turist Yorumları Bağlamında İncelenmesi. *İşletme*, 4(2), 239-254. <https://doi.org/10.57116/isletme.1347699>
- Kaygın, E., Topçuoğlu, E., & Özkes, S. (2021). Doğu Ekspresi'nin Sosyal Medya'daki Yolculuğu ve Kars'taki İşletmelere Etkileri. *Çalışma İlişkileri Dergisi*, 12(1), 55-69.
- Kocalar, A. C. (2024). Kültür Turizmi ve Sürdürülebilir Kalkınma Politikaları Bağlamında Kars, *Journal of Humanities and Tourism Research*, 14(2), 124-145.
- Özdemir, A. (2023). *Kentsel Dönüşüm ve Turizm Politikaları: Kars Örneği*. Şehir ve Bölge Planlama Dergisi, 18(1), 50-67.
- Özer, B. (2016). Kent turizminin gelişimi ve ekonomik etkileri. *The Journal of Social Sciences Institute*, 12(2), 47-50.
- Richards, G. (2001). *Cultural attractions and European tourism*. CABI Publishing.
- Serhat Kalkınma Ajansı (SERKA). (2023). *Kars İl Raporu*. <https://serka.gov.tr>
- Şen, R. (2019). *Turizm Altyapısının Gelişimi ve Bölgesel Kalkınma*. Turizm Araştırmaları, 14(2), 88-105.
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). (2023). *İl Bazında Sosyoekonomik Veriler*.
- UNESCO. (2023). *World Heritage and Sustainable Tourism Programme*. <https://whc.unesco.org/en/tourism/>
- Yulu, A. (2024). Kars'ta Kentsel Koruma ve Turizm. *Kent Akademisi*, 17(4), 1545-1573. <https://doi.org/10.35674/kent.1418390>

SÜRDÜRÜLEBİLİR TURİZM KAPSAMINDA TAŞIMA KAPASİTESİ

Meryem SARMIRKAŞ KOMŞU¹

Arzu GÜRGENÇ²

1. GİRİŞ

Turizmin gerçekleşmesinde doğa temel kaynaklardan biri olmakla birlikte, doğanın sunduğu ekolojik denge, sürdürülebilir turizm faaliyetlerinin planlanması ve yürütülmesinde oldukça önemli bir yere sahiptir. Bununla birlikte oluşturulan turizm faaliyetleri fiziksel anlamda bazı hassasiyetler taşımaktadır. Bunlar doğa içerisinde denge unsuru dikkate alınmadığı takdirde tahribata sebep olabileceği gibi koruma ve geri kazanım hassasiyetiyle olumlu sonuçlar da doğurabilmektedir. Bu karşılıklı etkileşim fiziksel alan ile turizm ilişkisini de ortaya koymaktadır.

Turizm endüstrinde de birçok endüstride olduğu gibi kısa dönemde ekonomik fayda elde etme düşüncesi eğilimi bulunmaktadır. Turizmde sınırlandırılmayan plansız bir gelişme doğal ve kültürel değerlerin bozulmasına neden olabilmektedir(Demir ve Çevirgen, 2006;akt;Erdemir, B.,2018, s.15). Sürdürülebilir kaynak kullanımıyla doğrudan ilişkili olan turizm sektörü, çoğunlukla doğal ve kültürel kaynakların pazarlanmasında kısa vadeli kazançlara odaklanmakta; bu durum, sektörün temelini oluşturan çevresel değerlere zarar verebilme riskini beraberinde getirmektedir(Aslan ve Aktaş, 1994, s.43-44). Turizmin yalnızca tek bir türe ve belirli bir bölgeye yoğunlaşması, denetim

¹ Prof. Dr., Mersin Üniversitesi, Turizm İşletmeciliği AD, msamirkas@mersin.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-3264-5896 1

² Mersin Üniversitesi, Turizm İşletmeciliği AD, arzgrgnc.928@gmail.com, ORCID iD: 0009-0001-1082-0817

etkileyebilmekte hem de yerel yaşam kalitesini düşürebilmektedir. Sonuç olarak, sürdürülebilir turizm hedeflerine ulaşmak için, taşıma kapasitesi kavramının yalnızca teorik değil, pratikte de etkin bir şekilde uygulanması gerekmektedir. Bu kapsamda, yerel yönetimler, turizm işletmeleri, sivil toplum kuruluşları ve ziyaretçilerin iş birliği içinde çalışması büyük önem taşır. Doğru planlama, düzenli takip ve katılımcı yönetim anlayışı ile hem turizm faaliyetlerinin sürdürülebilirliği sağlanabilir hem de doğal ve kültürel mirasların korunması noktasında aidiyetlik duyguları ile kalıcı bir sonuç elde edilebilir. Bu bağlamda, taşıma kapasitesinin yalnızca sınır koyan bir araç olarak değil, aynı zamanda destinasyon yönetiminde rehberlik eden stratejik bir mekanizma olarak değerlendirilmesi gerekmektedir. Kapasite analizlerinin periyodik olarak güncellenmesi, iklim değişikliği, altyapı koşulları, turizm talep yapısı ve yerel halkın beklentileri gibi dinamik faktörlerle ilişkilendirilmelidir. Ayrıca, teknolojik araçlardan örneğin; ziyaretçi yoğunluğu izleme sistemleri, mobil uyarı uygulamalarından faydalanılarak gerçek zamanlı veri temelli yönetim modelleri oluşturulması, taşıma sınırlarının aşılmadan yönetilmesine katkı sağlayacaktır. Bu doğrultuda geliştirilecek bütüncül politikalar sayesinde, hem ziyaretçi memnuniyeti hem de yerel halkın yaşam kalitesi korunarak, sürdürülebilir turizm anlayışı somut biçimde hayata geçirilebilir.

KAYNAKÇA

- Adams, William. M. (2006). "The Future of Sustainability", Re-thinking Environment and Development in the Twenty-First Century, Report of the IUCN Renowned Thinkers Meeting, 29-31.
- Alagöz, G., & Güneş, E., (2019). Turizm Faaliyetlerinin Sınırlandırılmasında Sürdürülebilir Turizm Göstergeleri ve Taşıma Kapasitesi. *Sürdürülebilir Turizm* (pp.357-377), Ankara: Detay Yayıncılık.
- Altanlar, Aslı ve Kesim Güniz Akıncı (2011). "Sürdürülebilir Turizm Planlaması İçin Yöre Halkı ve Yerli Turistlerin Davranış ve Beklentilerini Anlamaya Yönelik Bir Araştırma; Akçakoca Örneği", Ankara Üniversitesi Çevre Bilimleri Dergisi, C: 3, No: 2, s. 1-20. Aslan, Z. ve Aktaş, G. (1994). Turizm Açısından Çevre Sorunlarına Genel Bir Yaklaşım, Çevre Dergisi, Sayı:11, ss. 43-45.
- Avcı, N. "Turizmde Taşıma Kapasitesinin Önemi, Ege Akademik Bakış" Ege Academic Review, 7(2), 2007, s:490. 95 Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi Haziran 2013 Cilt 15 Sayı 1 (85-108)
- Bahar, O., Çelik N., & Samırkaş M., (2016). *Farklı boyutları ile sürdürülebilir turizm*. 1.Baskı. Ankara: Süre Yayınevi.
- Bozlağan, Recep (2010). "Sürdürülebilir Gelişme Düşüncesinin Tarihsel Arka Planı", Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi, s. 1011-1028.
- Çalık, A. Ö. (2014). *Turistik merkezlerin sosyal taşıma kapasitesi: Beyazıt örneği*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Çankır, Bilal ve Hakkı Fındık ve Erdem Koçak (2012). "Sürdürülebilirlik ve Sürdürülebilir Organizasyon Yönetimi", 1st International Conference on Sustainable Business and Transitions for Sustainable Development, 11-13 Ekim, Konya.
- Çavuş, Şenol (2002). "Turistik Merkezlerin Taşıma Kapasiteleri ile Yaşam Evreleri Arasındaki İlişkiler ve Kuşadası Örneğinde Değerlendirme", Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı,

Doktora Tezi, İzmir. s. 380.

Çeken, H., Ateşoğlu, L., Dalgın, T., Karadağ, L. (2008). TURİZM TALEBİNE BAĞLI OLARAK ULUSLAR ARASI TURİZM HAREKETLERİNDEKİ GELİŞMELER. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 7(26), 71-85.

Demir, Cengiz, Aydın Çevirgen (2006). Turizm ve Çevre Yönetimi Sürdürülebilir Gelişme Yaklaşımı, Ankara: Nobel Yayıncılık, Yayın No: 860.

Erdemir, Burak (2018). "Sürdürülebilir Turizm Kapsamında Destinasyonların Fiziksel ve Psikolojik Taşıma Kapasitesi Analizi: Pamukkale Hierapolis Ören Yeri Örneği", Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Turizm İşletmeciliği Ana Bilim Dalı, s.139.

Eser, Seçkin, Taner Dalgın ve Hüseyin Çeken, (2012). "Cultural Tourism As A Sustainable Tourism Type: The Case of Ephesus", Aegean Geographical Journal, 19(2), 27-34

Güler, O. ve Tufan, E. (2013). "Turizmde Güncel Konu ve Eğilimler" (Ed:AydınTükeltürk, Ş. ve Boz, M.), İçinde Sürdürülebilir Bir Yatırım Örneği Olarak Yeşil Otelcilik, Detay Yayıncılık, Ankara.

Hall, Jeremy. K. Gregory. A. Daneke ve Michael J. Lenox (2010). "Sustainable Development and Entrepreneurship: Past contributions and future directions" ,Journal of Business Venturing, September 2010, Volume 25, Issue 5, pages 439-448.

Holden, Andrew (2000). "Environment and Tourism", London and New York: Routledge, Contributions and Future Directions. Journal of Business Venturing, 25(5), 439-448.

İnam, Ersin Acar (2009). "Sürdürülebilir Turizm Bağlamında Yöre İmgesi: Antalya Belek Turizm Merkezi Örneği", Yayınlanmamış Doktora Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Kaya İ. (1997) Sürdürülebilir turizm kalkınması ve ülkemiz açısından bir değerlendirme. Doktora Tezi, Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Kılıç, Selim (2006). "Yeni Toplumsal ve Ekonomik Arayışlar Sürecinde Sürdürülebilir Kalkınma", Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 8(2),81-101.

Kınacı, Bahar, Nalan Albuz Pehlivan ve Güneş Seyhan (2011). Turizm ve Çevre (Çevre Koruma), Ankara: Pegem Akademi Yayınevi.

Klariç, Z., Komilis, P., Dragicevic, M., Berlengi, G. & Surucu, F. (1999). *Carrying Capacity Assessment For Tourism Development*, Coastal Area Management Programme (CAMP) FukaMatrouhEgypt, Priority Actions Programme, Regional Activity Centre, Split, Croatia, s. 14.

Kültürel, M. K. V. T. A. K. Y. H. A. V. T. B. O. İ. M. Ö. (2012). Kültürel mirasın korunması ve turizm amaçlı kullanılmasında yerel halkın algı ve tutumlarının belirlenmesi: Osmaniye ilçe merkezi örneği. Ankara Üniversitesi Çevrebilimleri Dergisi, 4(1), 37-52. https://doi.org/10.1501/Csaum_0000000061

Kostopoulou, Stella ve Ioannis Kyrtsis (2006). "A tourism carrying capacity indicator for protected areas", Anatolia, An International Journal of Tourism and Hospitality Research, 17(1), 5-24.

Rızaoğlu, Bahattin (2004). Turizm Pazarlaması, Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş Dördüncü Baskı, Ankara: Detay Yayıncılık.

Sarkın, M. (2007). "Sürdürülebilir Turizm Kapsamında Turistik ÜrünÇeşitlendirme Politikaları ve Antalya Örneği", Doktora Tezi, Dokuz EylülÜniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Ana-bilim Dalı, İzmir.

Simon, F. J. G., Narangajavana, Y. & Marques, D. P. (2004). "Carrying Capacity in the Tourism Industry: A Case Study of Hengistbury Head." *Tourism Management*, cilt 25(2), s. 275-283.

Soylu, Y. (2013). *Turistik destinasyonlarda taşıma kapasitesi: Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı örneği*. Basılmamış Doktora Tezi. Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.

Swarbrooke, John (1999). "Sustainable Tourism Management" England: Cabi Publishing.(<https://www.cabigitallibrary.org/doi/book/10.1079/9780851993140.0000>)

Tıraş, H. (2012). Sürdürülebilir kalkınma ve çevre: teorik bir inceleme. Kahraman Maraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, (2), 57-73.

TÜSİAD. (2012). Sürdürülebilir turizm. Yayın No: TÜSİAD-T/2012-9/531, Sis Matbacılık, İstanbul.

- Uğurlar, A.(2017). "Turizmde Sürdürülebilirlik: Bir Ölçülebilirlik Aracı Olarak Göstergelerin Önemi." Kent Araştırmaları Dergisi (Journal of Urban Studies), ISSN: 1307-9905 Sayı Issue 21, Cilt Volume 8, 2017-1, 118-140 <http://idealkentdergisi.com>
- Ulucak, R. & Bilgili, F. (2018). A reinvestigation of EKC model by ecological footprint measurement for high, middle and low income countries. Journal of Cleaner Production, 188, 144-157.
- Wwf (2012). Türkiye'nin ekolojik ayak izi raporu 2012. Türkiye: Türkiye Dünya Doğayı Koruma Vakfı
- Yılmaz, B. (2022). *Sapanca destinasyonunda Taşıma Kapasitesi: Turist Memnuniyeti ve Yerel Halk Algısı Üzerine Bir Araştırma*. Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.

İNTERNET

- <https://www.bangkokpost.com/thailand/general/2621829/maya-bay-closing-for-natural-rehabilitation>. Erişim Tarihi: (02/06/2025)
- <https://www.trthaber.com/haber/yasam/saldada-olusan-tahribat-golun-ziyarete-kapatilmasiyla-yok-olmaya-basladi-570288.html> Erişim Tarihi: (02/06/2025)
- <https://www.unwto.org/sustainable-development> Erişim Tarihi: (13/06/2025)
- <https://www.un.org/en/conferences/environment/rio1992> Erişim Tarihi: (15/06/2025)
- http://awsassets.wwftr.panda.org/downloads/turkiyenin_ekolojik_ayak_izi_raporu.pdf Erişim Tarihi: (15.06.2025)
- <https://www.undp.org/turkiye> Erişim Tarihi: (15/06/2025)
- <https://bolge15.tarimorman.gov.tr/> Erişim Tarihi: (21.06.2025)
- <https://www.footprintnetwork.org/> Erişim Tarihi: (07.07.2025)
- https://www.scribd.com/document/852320850/UNWTO-Barom25-01-January-EX-CERPT-v3?utm_source=chatgpt.com Erişim Tarihi: (13.07.2025)
- <https://www.tursab.org.tr/ziyaretci-sayilari/ziyaretci-sayilari-2025> Erişim Tarihi: (13.07.2025)

TURİZM EĞİTİMİ ALAN ÖĞRENCİLERİN KÜLTÜREL MİRAS DUYARLILIK DÜZEYLERİNİN BELİRLENMESİNE YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA

Ayşe KIRAN¹

Hacer ARSLAN KALAY²

1. GİRİŞ

Kültürel miras, bir milletin kimliğini ve aidiyetini şekillendiren somut ve somut olmayan unsurları içeren dinamik bir olgudur. Kültürel mirasın korunması; etik ve tarihsel bir sorumluluk olmanın ötesinde, sosyal bütünlük, ekonomik kalkınma ve kültürel bilincin yaygınlaşması için stratejik bir zorunluluk ve geçmişten geleceğe aktarılması gereken paha biçilmez bir değerdir. Turizm sektörü, kültürel mirasın korunması, tanıtımı ve sürdürülebilirliği için kritik bir rol oynar ve bu alandaki çalışanların kültürel miras bilinciyle yetiştirilmesi, onları etkin birer kültür elçisi haline getirerek destinasyonlara özgünlük katan kültürel miras unsurlarının turizm gelişimindeki temel yapı taşı rolünü pekiştirir (Endresen, 1999). Günümüzde kültürel homojenleşme, teknolojik dönüşümler, kentleşme baskısı ve bilinçsiz turizm faaliyetleri, kültürel miras üzerinde ciddi tehditler oluşturuyor; bu da mirasın korunmasını hem ulusal hem de uluslararası düzeyde acil bir öncelik haline getiriyor ve UNESCO (2023) gibi kuruluşlar kültürel mirasın evrensel değerini ve korunmasının küresel bir sorumluluk olduğunu vurguluyor.

Türkiye'nin zengin kültürel mirası, uluslararası bir sorumluluk olarak dikkat çekiyor ve korunması için iş birlikleri gerektiriyor; bu bağlamda özellikle turizm

¹ Yüksek Lisans Öğrencisi, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Turizm İşletmeciliği AD, aysekiran882@gmail.com, ORCID iD: 0009-0001-3136-4881

² Doç. Dr., Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Turizm Rehberliği Bölümü, hacerkalay@yyu.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-4203-8352

karşı daha eleştirel, kapsayıcı ve derinlemesine bir anlayış geliştirmelerine katkıda bulunacaktır.

KAYNAKÇA

- Açık, İ. (2020). İlkokul 4.Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Kültürel Mirasa Duyarlılık ve Vatanseverlik Değerlerinin Biyografilerle Öğretimi. (Yüksek Lisans Tezi, Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalı). Zonguldak.
- Akay, A., S. (2006). "Somut Olmayan Kültürel Mirasın Tarih Araştırmalarında Kaynak Olma Özelliği." *Milli Folklor Dergisi*, 18(70): 38-58.
- Akkuş, G., Karaca, Ş., Polat, G. (2015). "Miras Farkındalığı ve Deneyimi: Üniversite Öğrencilerine Yönelik Keşifsel Bir Çalışma." *Akademik Bakış Dergisi*, (50):71-81.
- Akpirinç, E. ve Mancı, A. R. (2019). Yerel Halkın Kültürel Miras Farkındalığı ve Deneyimi: Şanlıurfa Örneği. *Uluslararası Güncel Turizm Araştırmaları Dergisi*, 3(2): 245.
- Aksoy, A. (2012). Kültürel miras yönetimi. *Anadolu Üniversitesi*, 978-975- 06-1242-8.
- Aslan, Z., Ardemagni, M. (2006). *Introducing young people to the protection of heritage sites and historic cites*. Roma: MAXTUDIO, ICCROM.
- Avcı, M., & Memişoğlu, H. (2016). Kültürel miras eğitimine ilişkin sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşleri. *İlköğretim* <https://doi.org/10.17051/io.2016.42123>
- Balla, A., Pavlogeorgatos, G., Tsiafakis, D. and Pavlidis, G. (2014). Recent Advances in Archaeological Predictive Modeling for Archeological Research and Cultural Heritage Management, *Mediterranean Archaeology and Archaeometry*, 14(4): 143-153.
- Barghi, R., Zakaria, Z., Hamzah, A., & Hashim, N. H. (2017). Heritage education in the primary school standard curriculum of Malaysia. *Teaching and Teacher Education*, 61, 124-131. <https://doi.org/10.1016/j.tate.2016.10.012>
- Bozok, B. (2018). Görsel sanatlar ve arkeoloji işbirliği ile gerçekleştirilen kültürel miras eğitiminin öğrencilerin başarı ve tutumlarına etkisi. Yayımlanmamış Doktora tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Charter of Venice (1964). *International Charter for the Conservation and Restoration of Monuments and Sites*, https://www.icomos.org/charters/venice_e.pdf > [Erişim Tarihi: 15.10.2020].
- Civelek, Ayşen (2010). "Turizmin Sosyal Yapıya ve Sosyal Değişmeye Etkileri". *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Myo Dergisi*, 13(1-2), ss. 331-350.
- Cook, Roy., Hsu, Cathy. H. ve Marqua, Joseph (2016). *Tourism: The Business of Hospitality and Travel*. Pearson Press.,
- Copeland, T. (2006). *European democratic citizenship, heritage education and identity* (Strasbourg, France, Council of Europe).
- Curtis, R., & Seymour, C. (2004). Louisiana heritage education program and heritage in the classroom: children's attitudes towards culture heritage. *Journal of Social Studies Research*, 28(2), 20-24.
- Çengelci, T. (2012). Sosyal bilgiler öğretim programında somut olmayan kültürel mirasın yeri. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(1), 185-203.
- Çulha Özbaş, B. (2009). İlköğretim sosyal bilgiler derslerinde kültürel miras eğitimi. M. Safran. (Ed.), *Sosyal Bilgiler Eğitimi* (s. 702-718) içinde. Pegem Akademi
- Dönmez, C., & Yeşilbursa, C. C. (2014). Kültürel miras eğitiminin öğrencilerin somut kültürel mirasa yönelik tutumlarına etkisi. *İlköğretim Online*, 13(2), 425-442.

- DUMCKE, C. ve GNEDOVSKY, M. (2013). "The Social and Economic Value of Cultural Heritage: Literature Review" EENC Paper, July, 1-145.
- Elfadaly, A., Attia, W., Qelichi, M. M., Murgante, B. and Lasaponara, R. (2018). Management of Cultural Heritage Sites Using Remote Sensing Indices and Spatial Analysis Techniques, *Surveys in Geophysics*, 39: 1347-1377.
- Endresen, K. (1999). Sustainable Tourism and Cultural Heritage. A Review of Development Assistance and It's Potential to Promote Sustainability. New World Hope Organization.
- Fidan, N. K. (2016). Sensitivity of students to the natural environment, animals, social problems and cultural heritage. *International Electronic Journal of Elementary Education*, 8(3), 403-424.
- Fontal, O., & Martinez, M. (2020). The heritage and education research network: Place value on cultural heritage in Europe. In *Handbook of Research on Citizenship and Heritage Education* (174-197). IGI Global. doi:10.4018/978-1-7998-1978-3.ch009
- Francioni, F. (2011). The human dimension of international cultural heritage law: An introduction. *The European Journal of International Law*, 22(1), 9-16.
- Fyall, A. and Garrod, B. (1998). Heritage Tourism: At What Price?, *Managing Leisure*, 3: 213-228.
- Güneş, E. ve Alagöz, G. (2018). Turizm Eğitimi Alanlarının Kültürel Miras Tutumları Üzerine Bir Araştırma. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* (29), 753-777. adyusbd.397551.
- Gürdoğan Bayır, Ö., & Çengelci Köse, T. (2019). Kültürel miras ve korunmasına ilişkin ortaokul öğrencilerinin görüşleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 27(4), 1827-1840. <https://doi.org/10.24106/kefdergi.3393>.
- Halaç, H. H., Gürdoğan Bayır, Ö., & Çengelci Köse, T. (2021). İlkokul öğrencilerine yönelik kültürel mirasa duyarlılık ölçeği'nin geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(31), 197-218.
- Halaç, H. H., Mokrane, H., & Turan, S. (2019). Tömer öğrencilerinin kültürel miras ve koruma farkındalığı. *Eskişehir Anadolu Üniversitesi örnekleme. Journal of Awareness*, 4(2), 185204. <https://doi.org/10.26809/joa.4.015>.
- Huhta, J. K., & Hankins, C. S. (1988). Discovering southern resources: A regional model. *The Journal of Museum Education*, 13-15.
- İstanbul Valiliği (2014). Kültürel Mirasın Korunması, İSMEP Rehber kitaplar. [Online] <http://www.guvenliyasam.org/wp-content/uploads/2016/02/KULTUREL.pdf> [Erişim Tarihi: 14.10.2020].
- Lenzerini, F. (2011). Intangible cultural heritage: The living culture of peoples. *European Journal of International Law*, 22(1), 101-120.
- Karaca, Ş., Akkuş, G., Şahbudak, E., Işkın, M. (2017). Kültürel Miras Farkındalığı: Cumhuriyet Üniversitesi Öğrencilerine Yönelik Bir Uygulama Çalışması. *Akademik Araştırmalar Ve Çalışmalar Dergisi (AKAD)*, 9(16), 86-100. <https://doi.org/10.20990/kili-siibfakademik.295701>.
- Kendir, H. (2020). Turizm Eğitimi Alan Lisans Öğrencilerinin Kültürel Miras Algılarının Belirlenmesi, *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 4(3): 2296-2310.
- Keskin, Y., & Öğretici, B. (2013). Sosyal bilgiler dersinde" duyarlılık" değerinin etkinlikler yoluyla kazandırılması: nitel bir araştırma. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 11(25), 143-181.

- Kültür ve Turizm Bakanlığı. (2009). Kültürel Miras ve Müzecilik. <http://teftis.kulturturizm.gov.tr/Eklenti/1279,muserrefcanpdf.pdf?0> >[Erişim tarihi: 13.10.2020].
- Nostra, E. (2004). Heritage and education: A European Perspective. Paper presented at the The Hague Forum.
- Richards, G. (2018). Cultural Tourism: A Review of Recent Research and Trends, *Journal of Hospitality and Tourism Management*, 36: 12-21.
- Ruddock, H.C. & Turner, S. (2007) Developing cultural sensitivity: nursing students' experiences of a study abroad programme. *Journal of Advanced Nursing*, 59(4), 361-369.
- Sokal, M. P. (2006). The U.S. Legal Response To The Protection of The World Cultural Heritage. In N. Brodie, M. M. Kersel, C. Luke & K. W. Tubb (Edts.). (pp.36-67). *Archaeology, Cultural Heritage, and The Antiquities Trade*. Gainesville, FL: University Press of Florida.
- Schindler, R. K. & Bonebright, T. L. (2011). Teaching archaeological ethics: Student attitudes towards cultural heritage. <http://www.depauw.edu/files/resources/teaching-arch-ethics>.
- Shankar, B. and Swamy, C. (2013). Creating Awareness for Heritage Conservation in The City of Mysore: Issues and Policies. *International Journal of Modern Engineering Research (IJMER)*, 3(2) : 698-703.
- Shimray, S. R. and Ramaiah, C. K. (2017). Issues in Preservation of Digital Cultural Heritage. *ReEnvisioning Role of Libraries: Transforming Scholarly Communication* (pp. 146-157). Gandhinagar: INFLIBNET Centre.
- Skounti, A. (2011). The Lost Ring: UNESCO's World Heritage and Intangible Cultural Heritage. *Milli Folklor*, 23(89): 28- 40.
- Taşdemir, M. (2018). Ortaokul 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabının Kültürel Mirasa Duyarlılık Değeri Bakımından İncelenmesi. (Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi, İlköğretim Anabilim Dalı, Elazığ).
- Toprak, Y. (2024). Ortaokul Öğrencilerinin Kültürel Mirasa İlişkin Duyarlılıklarının Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi. (Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi, İlköğretim Anabilim Dalı). Elazığ.
- Tweed, C., & Sutherland, M. (2007). Built cultural heritage and sustainable urban development. *Landscape and Urban Planning*, 83(1), 62-69.
- Ulusoy, K. (2011). Türk toplum hayatında yaşatılan kahve ve kahvehane kültürü. *Milli Folklor Dergisi*, 12(89), 159-169.
- UNESCO (1972). Convention Concerning The Protection Of The World Cultural And Natural Heritage. Retrieved From <http://whc.unesco.org/en/conventiontext/>.
- UNESCO (1999). Operational Guidelines For The Implementation Of The World Heritage Convention. Retrieved From <http://whc.unesco.org/archive/opguide99.pdf>.
- UNESCO. (2023). Intangible cultural heritage.
- UNESCO (2003). Convention For The Safeguarding Of The İntangible Cultural Heritage. 32nd Session Of The General Conference. Retrieved From <http://www.unesco.org/culture/ich/en/convention>.
- UNESCO (1972). Convention Concerning The Protection Of The World Cultural And Natural Heritage. Retrieved From <http://whc.unesco.org/en/conventiontext/>
- Vecco, M. (2010). A Definition of Cultural Heritage: From the Tangible to the Intangible. *Journal of Cultural Heritage*, 11(3) : 321-

- Yaşarsoy, E., Koç, D. E., & Ulema, Şevki. (2021). Kültürel Miras Farkındalığı: Kastamonu Üniversitesi Turizm Fakültesi Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma. *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 5(2), 1299–1318.
- Yankholmes, A. and McKercher, B. (2015). Understanding Visitors to Slavery Heritage Sites in Ghana, *Tourism Management*, 51: 22-32.
- Yılar, B. & Karadağ, Y. (2022). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının duyarlılık değerine ilişkin görüşlerinin incelenmesi. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 10 (13), 433-453

BÖLÜM 18

BİTLİS İLİNİN TURİZM POTANSİYELİNİN VE ÖZELLİKLERİNİN GÖRÜNÜR KILINMASINDA BELGESEL SİNEMANIN ÖNEMİ: MADAK BELGESELİ ÖRNEĞİ

*Sedat BENEK¹
Recep BAYDEMİR²*

1. GİRİŞ

“Kuşkusuz belgesel sinema; yapım koşulları ve yönetmene bireysel getirileri açısından bir “cesaret” işidir. Bu işe gönül vermiş olan ve film yapmaya inatla devam eden yönetmenlerin cesaret etmeleri gereken önlerindeki en önemli nokta ise belgesel sinemanın “dil”inin zenginleştirilmesidir. “Belge” ancak onu konuşturabilecek bir “dil”le “belgesel”e dönüşebilir; belgesel sinemacıların sadece bir “belgeleme ustası” değil, bir “belgesel film sanatçısı” olması da ancak bu dilin varlığıyla mümkün olabilir.” (Aytekin, 2017, s. 65).

Küreselleşmeyle birlikte, kültürel mirasın korunması ve tanıtılması artık ekonomik, politik ve mekânsal bir strateji alanına dönüşmüştür. Özellikle kırsal alanlarda turizmin çeşitlendirilmesi, yerel kalkınmanın sürdürülebilirliği ve kültürel kimliklerin görünürlüğü açısından, bu mirasın temsil biçimleri kritik öneme sahiptir (Ashworth & Tunbridge, 2000; Timothy & Boyd, 2003; Smith, 2006; Tuncer & Bakırcı, 2021).). Bu temsil biçimleri arasında, günümüzde sinema ve bilhassa da belgesel sinema, güçlü bir kültürel aktarım ve tanıtım aracı olarak öne çıkmaktadır. Zira, belgesel sinema, kurgu dışı anlatı yapısıyla, gerçeklik algısını dönüştürme ve sosyal bilinç yaratma potansiyeline sahip etkili bir iletişim biçimidir (Nichols, 2017). Belgesel sinema, coğrafi bir mekâna dair hafıza üretmek,

¹ Prof. Dr. Harran Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Coğrafya Bölümü, sbenek@harran.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-5221-9683

² Dr. Öğr. Üyesi, Ahi Evran Üniversitesi, Sosyoloji Bölümü, recep.baydemir@ahievran.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-6263-5242,

KAYNAKÇA

- Ajansurfa.com. Urfalı Yönetmene Bir Ödül Daha. <https://www.ajansurfa.com/haber/18422944/san-liurfali-yonetmene-bir-odul-daha>
- Albuz, N., & Sağcan, M. (2025). Kamera Arkasından Turist Rehberine: Türkiye’de Medyanın Turizm Üzerindeki Dönüştürücü Gücü. Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Turizm Fakültesi Dergisi, 28(1), 1-30. <https://doi.org/10.55931/ahbvtfd.1604051>
- Altinsafran.org. 24. Uluslararası Altın Safran Belgesel Film Festivali Ödül Alanlar. <https://www.altinsafran.org/odul/24-uluslararası-altin-safran-odulleri>
- Ashworth, G.J., & Tunbridge, J.E. (2000). *The Tourist-Historic City: Retrospect and Prospect of Managing the Heritage City*. (1st ed.). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780080519470>
- Assmann, J., & Czaplicka, J. (1995). Collective Memory and Cultural Identity. *New German Critique*, (65), 125-133.
- Ateş, A., Sunar, H., & Şahin, M. (2024). How The Film Industry Changes Tourism?. *Selçuk Üniversitesi Akşehir Meslek Yüksekokulu Sosyal Bilimler Dergisi*(17), 1-14.
- Aufderheide, P. (2007). *Documentary Film: A Very Short Introduction*. Oxford University Press.
- Aytekin, H. (2013) *Türkiye’de Toplumsal Değişme ve Belgesel Sinema*, (yayınlanmamış doktora tezi), Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Aytekin, H. (2017). Belgesel Sinemanın Dili: Kısıtlar ve Olanaklar. İçinde *Belgesel/Kısa Film/ Video Sanatı* (Derleyenler: Nagihan Çakar Bikiç-Ferhat Özgür, Doruk Yayınları, İstanbul, ss.43-66.
- Aytekin, H. (2018). Belgesel Sinemacı Bir Parrhesiastes Olabilir mi? “Hakikati Söylemek” Üzerinden Türkiye’de Belgesel Sinema Tarihine Bir Bakış. *SineFilozofi Dergisi*. 3(5), 45-66. DOI: 10.31122/sinefilozofi.418937.
- Barbash, I., & Taylor, L. (1997). *Cross-Cultural Filmmaking: A Handbook for Making Documentary and Ethnographic Films and Videos*. University of California Press.
- Bitlis Eren Üniversitesi. Madak Belgeseline Bir Uluslararası Ödül Daha! – BEÜ Resmi Sitesi Paris’teki zaferi sonrası Prof. Sedat Benek ekip üyelerine teşekkürlerini sundu. <https://www.beu.edu.tr/Haberler/madak-belgeseline-bir-uluslararası-odul-daha?utm>
- Bitlis Eren Üniversitesi. Madak Belgeseli İki Ülkeden Daha Ödül Aldı. <https://www.beu.edu.tr/Haberler/madak-belgeseli-iki-ülkeden-daha-odul-aldi>
- Bitlis Eren Üniversitesi. Madak Belgeseli Paris’te En İyi Belgesel Ödülünü Kazandı. <https://www.beu.edu.tr/Haberler/madak-belgeseli-paris-te-en-iyi-belgesel-odulunu-kazandi>
- Bitlis Eren Üniversitesi. Madak Belgeseline Bir Uluslararası Ödül Daha. <https://www.beu.edu.tr/Haberler/madak-belgeseline-bir-uluslararası-odul-daha>
- Bitlis Eren Üniversitesi. Sosyal Medya Duyurusu – BEÜ Facebook/Instagram Paris’teki Youality International Film Festivali’ndeki başarı, görsel içeriklerle paylaşıldı. <https://www.facebook.com/watch/?v=1466039044110687>
- Civelek, M., & Türkay, O. (2021). Türkiye’nin turistik tanıtımında kullanılan politika ve stratejilerin incelenmesi. *Güncel Turizm Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 7-29.
- Corner, J. (2002). Performing the Real: Documentary Diversions. *Television & new media*, 3(3), 255-269. <https://doi.org/10.1177/152747640200300302>
- Çakır, O., & Kodaş, B. (2020). Yerel Halkın Turizm Potansiyeli Algısı ve Turizm Gelişimini Destekleme Düzeyi Üzerindeki Etkisi: Çorum İli Örneği. *GSI Journals Serie A: Advancements in Tourism Recreation and Sports Sciences*, 3(1), 1-16.
- de Valck, M. (2007). *Film Festivals: From European Geopolitics to Global Cinephilia*. Amsterdam University Press. <http://www.jstor.org/stable/j.ctt46mv45>
- Edessa TV Haber. Urfalı Yönetmen Benek’in Belgeseli 8Ödül Aldı. <https://www.youtube.com/watch?v=6IIgEPGWpew>
- Ellis, J. C., & McLane, B. A. (2005). *A New History of Documentary Film*. Continuum.
- Grimshaw, A., & Ravetz, A. (2009). *Observational Cinema: Anthropology, film, and the Exploration of Social Life*. Indiana University Press.

- Haberler.com. (2023, Haziran 11). Prof. Dr. Sedat Benek'in 'Madak' Filmi Jüri Özel Ödülü Aldı. <https://www.haberler.com/kultur-sanat/prof-dr-sedat-benek-in-madak-filmi-juri-ozel-odulu-aldi-16018460-haberi/>
- Haberler.com. Bitlis Beş Minare Uluslararası Film Festivali Ödülleri Sahiplerini Buldu. <https://www.haberler.com/kultur-sanat/bitlis-bes-minare-uluslararasi-film-festivali-odulleri-sahiple-rini-buldu-18616588-haberi/>
- Haberler.com. Prof. Dr. Sedat Benek'in Madak Filmi Jüri Özel Ödülü Aldı. <https://www.haberler.com/kultur-sanat/prof-dr-sedat-benek-in-madak-filmi-juri-ozel-odulu-aldi-16018460-haberi/>
- Harran Üniversitesi. Öğretim Üyemizin Senaristliğini Yaptığı Film Ödüle Layık Görüldü. https://eskiweb.harran.edu.tr/sayfa.aspx?sid=14858&st=haber&utm_
- Harran Üniversitesi. Prof. Dr. Sedat Benek'in Yönettiği Madak Belgeseli Paris'te En İyi Belgesel Ödülünü Kazandı. <https://www.youtube.com/watch?v=3hTsq1-eXj4>
- IHA. (2023). BEÜ'nün Madak Belgeseli 8 Ödül Aldı. <https://www.iha.com.tr/bitlis-haberleri/beun-nun-madak-belgeseli-8-odul-aldi-119600061>
- Işıkman, N. G. (2022). Yerinden Yerlisinden; Film Turizmi Çerçevesinde Katılımlı Belgeseller ve Turistik Destinasyon Sunumu. *Sosyal, Beşeri ve İdari Bilimler Dergisi*, 5(11), 1618-1631.
- İhlas Haber Ajansı. "BEÜ'nün 'Madak' Belgeseli 8 Ödül Aldı" - İhlas Haber Ajansı (IHA) - sayısız yerel site tarafından alıntılandı (ör. Diyardinnet) Mayıs 2022'de tamamlanan belgesel, şimdide dek 25 festivalde yer aldı ve Paris'te "En İyi Belgesel" dâhil 8 ödül topladı. <https://www.iha.com.tr/bitlis-haberleri/beunun-madak-belgeseli-8-odul-aldi-119600061?utm>
- İhlas Haber Ajansı. BEÜ'nün 'Madak' belgeseli 8 ödül aldı. <https://www.iha.com.tr/bitlis-haberleri/beunun-madak-belgeseli-8-odul-aldi-119600061>
- Jenkins, H. (2006). New York University Press. *Convergence Culture: Where Old and New Media Collide*. New York University Press.
- Kameraarkası.org. Madak. <https://www.kameraarkasi.org/yonetmenler/belgeseller/madak.html>
- Lukinbeal, C. (2005). Cinematic Landscapes. *Journal of Cultural Geography*, 23(1), 3–22. <https://doi.org/10.1080/08873630509478229>
- Macdonald, S. (Ed.). (2011). *A Companion to Museum Studies*. John Wiley & Sons.
- MacDougall, D. (2005). *The Corporeal Image: Film, Ethnography, and the Senses*. Princeton University Press.
- "Madak Belgeseli" Paris'te En İyi Belgesel Ödülünü kazandı <https://www.facebook.com/Bitlisliler/videos/madak-belgeseli-pariste-en-iyi-belgesel-odulunu-kazandibitlis-eren-universitesi-/1466039044110687/>
- Marks, L. & Polan, D. (2000). *The Skin of the Film: Intercultural Cinema, Embodiment, and the Senses*. New York, USA: Duke University Press. <https://doi.org/10.1515/9780822381372>
- McQuail, D. (2010). *McQuail's Mass Communication Theory* (6th ed.). SAGE Publications.
- Nichols, B. (2017). *Introduction to Documentary* (3rd ed.). Indiana University Press.
- Nora, P. (1989). Between Memory and History: Les Lieux de Mémoire. *Representations*, 26, 7–24. <https://doi.org/10.2307/2928520>
- Reijnders, S. (2016). *Places of the Imagination: Media, Tourism, Culture*. Routledge.
- Renov, M. (2004). *The Subject of Documentary*. University of Minnesota Press.
- Sadibey.com. https://sadibey.com/dosyalar/Gerekli_Seyler/Festival_Degerlendirmesi_13.pdf
- Salazar, N. B. (2011). Community-based Cultural Tourism: Issues, Threats And Opportunities. *Journal of Sustainable Tourism*, 20(1), 9–22. <https://doi.org/10.1080/09669582.2011.596279>
- Savgın, E.C. & Belli, S. (2017). Bitlis İlinin Turizm Çeşitliliğinin İncelenmesi. *Journal of Academic Value Studies*, 3(17), 1-13
- Sengel, Ü., & Zengin, B. (2017). Bitlis İlinin Ekonomik Kalkınmasında Turizmin Rolü ve Önemi. *TURAN: Stratejik Araştırmalar Merkezi*, 9(33), 414-421.
- Smith, L. (2006). *Uses of Heritage*. Routledge.

- Sondakikabitlis.com. Madak Belgeseli Paris'te En İyi Belgesel Ödülünü Kazandı. <https://www.sondakikabitlis.com/madak-belgeseli-paris-te-en-iyi-belgesel-odulunu-kazandi-99.html>
- Tatvansesi.com. “Madak Belgeseli İki Ülkeden Daha Ödül Aldı” – *Tatvan Sesi Gazetesi* Belgesel; Ocak Şubat 2023'te Budaklı'da çekildi, Hindistan'dan “En İyi Yönetmen Belgesel” ve Kanada'dan “En İyi Belgesel Aday” ödülleri kazandı. https://tatvansesi.com.tr/haber/madak_belgeseli_iki_ulkeden_daha_odul_al-di-2069.html?utm
- Timothy, D. J., & Boyd, S. W. (2003). *Heritage Tourism*. Pearson Education.
- Tuncer, B., & Bakırcı, M. (2021). Film ve Dizilerin Kırsal Turizm Üzerine Etkisi: Bozüyük (Yatağan/ Muğla) Kırsal Mahallesi Örneği. *Gelecek Vizyonlar Dergisi*, 5(Coğrafya Özel Sayısı), 1-12.
- Uluer, E. C. (2008). *Bitlis İli Turizm Potansiyeli: Özel ve Kamu Sektör Yöneticilerinin Kanaatlerinin Araştırılması* (Master's thesis, Sakarya Üniversitesi).
- Urfadasin.com. Sedat Benek'in “Madak Belgeseli” Uluslararası Film Festivalinde Ödül Aldı. <https://www.urfadasin.com/sedat-benekin-madak-belgeseli-uluslararasi-film-festivalinde-odul-al-di>
- Urfahaber63.com. “Madak Belgeseli, En İyi Belgesel Ödüllü” – *Urfa Haber 63* (Yerel Magazin) 32 dakikalık eser, Hindistan'daki Gully Festivali'nde “En İyi Yönetmen” ve Kanada'da adaylık elde etti. <https://www.urfahaber63.com/madak-belgeseli-en-iyi-belgesel-odullu/35250/?utm>
- Urfahaber63.com. “Madak'a 7. AFSAD'dan özel jüri ödülü” – *Urfa Haber 63* 1517 Aralık 2023 tarihlerinde Ankara'da düzenlenen 7. AFSAD Festivali'nde “Özel Jüri Ödülü” aldı; Prof. Benek ve Erbay ailesi detaylı teşekkür açıklaması yaptı <https://www.urfahaber63.com/madak-a-7-afsad-dan-ozel-juri-odulu/39842/?utm>
- Urfahaber63.com. “Şanlıurfalı Yönetmene Bir Ödül Daha” – *Urfa Gaste* 18 Aralık 2023'te yayımlanan bu haberde, festivalin içeriği, ödül ve ekip detayları paylaşıldı. <https://www.urfahaber63.com/madak-a-7-afsad-dan-ozel-juri-odulu/39842/?utm>
- Urfahaber63.com. Madak'a 7. AFSAD'dan Özel Jüri Ödülü. <https://www.urfahaber63.com/madak-a-7-afsad-dan-ozel-juri-odulu/39842/>
- Urfahaber63.com. Madak Belgeseli, En İyi Belgesel Ödüllü. <https://www.urfahaber63.com/madak-belgeseli-en-iyi-belgesel-odullu/35250/>
- Urry, J., & Larsen, J. (2011). *The Tourist Gaze 3.0* (3rd ed.). SAGE Publications.
- Yakupoğlu, T., & Selçuk, G. Ö. (2020). Nemrut Kalderası'nın (Bitlis/TÜRKİYE) Jeopark Potansiyeli. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 25(1), 1-12.
- Yanmaz, P. (2011). Turizm Tanıtımında Sinemanın Rolü. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 1(2), 112-139. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/83916>